

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Årsredovisning 2003 för Stockholms läns landsting och dess bolag

Föredragande landstingsråd: Ingela Nylund Watz

Ärendet

Landstingsdirektören har inkommit med årsredovisning för Stockholms läns landsting och bolag 2003 för landstingsfullmäktiges behandling av landstingets samlade årsredovisning och beslut om disposition av årets resultat.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att fastställa den framlagda årsredovisning för landstingskoncernen för år 2003

att disponera resultatenheternas resultat enligt bilaga till landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

att uppdra åt landstingets ombud vid AB Storstockholms Lokaltrafiks bolagsstämma under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för

att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet

att fastställa villkorat aktieägartillskott till Landstingshuset i Stockholm AB för 2003 års verksamhet till 426 472 000 kronor

Bilaga

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

2004-02-25

LS 0310-2614

att uppdra åt landstingets ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s bolagsstämma samt dess dotterbolag under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för

att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet

att besluta om dotterbolagens återbetalning av villkorade aktieägar-tillskott enligt bilaga till landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

att med upphävande av fullmäktiges beslut LS 0001-0004 kostnadsföra 132 000 000 kronor avseende tidigare utbetald ersättning till Karolinska Institutet

att i enlighet med uppdraget i budget 2004 fastställa belopp om 274 100 000 kronor för avsättning till omstruktureringsreserv avseende strukturarbetet inom sjukvårdsorganisationen

att överföra Norra länets produktionsområde tillskott enligt ägarutskottets godkännande 5 714 000 kronor.

För första gången på många år kan landstinget redovisa en god budget-disciplin. Avvikelsen från budget är marginell trots att resultatet 2003 belastas med engångskostnader på 406 mkr. Engångskostnaderna består av 274 mkr för riktat erbjudande om särskilt ålderspension samt 132 mkr som avser kostandsföring av en för fyra år sedan utbetald ersättning till Karolinska Institutet.

Det samlade "rörelseresultatet" för landstinget och dess bolag är således ett underskott på 1 309 mkr vilket är en väsentlig förbättring jämfört med det underskott på över 4 000 mkr som uppvisades 2002 av den dåvarande moderatledda majoriteten. Till bilden skall fogas att skatteintäkterna i år blev ca 450 mkr lägre än vad som var budgeterat, men som parerats genom det sparpaket som landstingsfullmäktige beslutade i juni.

Årsredovisningen för 2003 visar på ett mycket framgångsrikt första år på den nya mandatperioden. Nästan alla resultatenheter har genom ett hårt och skickligt arbete hållit sina budgetar.

Ett omfattande arbete med att omstrukturera verksamheten, främst inom hälso- och sjukvården, har inletts under året. Omstruktureringen är ett nödvändigt led i arbetet med att sanera landstingets finanser samtidigt som den är en framtidsytande, offensiv satsning för att modernisera sjukvårdsstrukturen och anpassa organisation och utbud till patienternas behov.

Kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården har under några år varit mycket hög. Andra halvåret 2003 innebär ett trendbrott. Den samlade sjukvården visar på ett resultat långt bättre än budget. Den snabba ökningen av läkemedelskostnaderna har dessutom brutits.

Även landstingets nästa största verksamhet – kollektivtrafiken – har ordning i sina finanser. Dessutom visar de attitydundersökningar AB SL gjort under 2003 att resenärerna blivit mer nöjda igen efter några år av växande missnöje.

Landstingets jämställdhetsarbete har uppgraderats betydligt. Ett uttryck för detta är att andelen kvinnor bland de högre cheferna nu uppgår till 50 procent.

Den positiva utveckling som kan utläsas i årsredovisningen beror inte minst på den nya organisation som stärkt landstingsstyrelsen som finansmyndighet. Styrmodellen har förbättrats avsevärt och för första gången på många år utövas återigen en stark ägarstyrning. Det samlade beställaransvaret för hälso- och sjukvården har dessutom inneburit oerhört stora ekonomiska och kvalitativa rationaliseringsvinster jämfört med det splittrade ansvar på åtta instanser som gällde tidigare.

Stockholms läns landsting ligger på många sätt i framkant ur ett internationellt perspektiv. Kollektivtrafiken håller hög standard, patienternas förtroende för vården är stort och inom medicinsk forskning och utveckling är vi i många avseenden världsledande. Årsredovisningen för 2003 bekräftar bilden av en dynamisk utveckling i landstinget och ger också tydligt besked om att arbetet med att stärka landstingets ekonomi har varit framgångsrikt.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 3 mars 2004.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 16 mars 2004.

Vid behandlingen i landstingsstyrelsen yrkades bifall dels till landstingsrådsberedningens förslag, dels till m-ledamöternas förslag, dels till fp-ledamöternas förslag, dels till kd-ledamotens förslag.

Landstingsstyrelsens beslut fattades utan omröstning.

M-ledamöterna reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta *att* resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige, att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet, *att* fastställa villkorat aktieägartillskott till Landstingshuset i Stockholm AB för 2003 års verksamhet till 426 472 000 kronor, *att* uppdra åt landstingets ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s bolagsstämma samt dess dotterbolag under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för, att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige, att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet, att besluta om dotterbolagens återbetalning av villkorade aktieägartillskott enligt bilaga, *att* överföra Norra länets produktionsområde tillskott enligt ägarutskottets godkännande 5 714 000 kronor.

Enligt Moderata Samlingspartiets uppfattning bör ej fullmäktiges beslut LS 0001-0004 upphävas. Ersättningen till Karolinska Institutet för flyttning av vårdutbildning har utbetalats, men kostnadsförs i lika delar fram till 2009. Något behov att förändra den ordningen ser vi inte.

Moderata Samlingspartiet deltar ej i beslutet om fastställande av årsredovisningen. Vi har en annan uppfattning av utvecklingen i landstinget som framgår av vårt särskilda uttalande. Vi deltar heller inte i beslutet att fastställa 274 100 000 kronor för avsättning till omstruktureringsreserv, mot bakgrund av att vi inte vill se den omstrukturering som nu genomförs i Stockholms läns landsting.

Avseende beslutet att tillföra Norra länets produktionsområde tillskott vill Moderata Samlingspartiet samtidigt anföra att inriktning för 2004 borde vara att intraprenaderna ska få behålla 100 procent av överskotten.”

Fp-ledamöterna reserverade sig:

”Folkpartiet föreslår följande förändring av förslaget från Landstingsrådsberedningen:

att fastställa den framlagda årsredovisningen för landstingskoncernen för år 2003 och disponera resultatet enligt bilaga 1 och 2 med följande fyra ändringar med påföljande konsekvensändringar:

- * Årets resultat för Norra länets produktionsområde avsätts med 35,987 Mkr i ökning av lokalt kapital.
- * Årets resultat för Stockholms produktionsområde avsätts med 49,530 Mkr i ökning av lokalt kapital.
- * Årets resultat för Södra länets produktionsområde avsätts med 156,697 Mkr i ökning av lokalt kapital.
- * Årets resultat för Norrtälje sjukhus AB återlämnas till sjukhuset som ökning av eget kapital genom att 10,233 Mkr redovisas dels som lämnat koncernbidrag, dels som erhållet aktieägartillskott.

Den socialistiska majoritetens första verksamhetsår kan sammanfattas i

- * Rekordstor höjning av landstingsskatten
- * Trots skattehöjningen en olaglig budget och ett mycket stort underskott
- * Inga åtgärder för att lösa landstingets största ekonomiska problem, den felkonstruerade skatteutjämningen
- * Dramatiska omorganisationer inom sjukvården, utan analys av alternativ eller konsekvenser.
- * Omställningskostnader i miljardklassen.
- * Avskaffad vårdgaranti och nedskuren kapacitet. Vårdköerna återuppstår i rask takt.

Under hela mandatperioden 1998-2002 arbetade de dåvarande oppositionspartierna s-v-mp målmedvetet för att öka landstingets utgifter, särskilt inom sjukvården. Varje år innehöll deras oppositionsbudgetar betydande överbud, med olika satsningar. För det avslutande året krävde (s) ytterligare 227 Mkr till sjukvården, (v) ytterligare 800 Mkr och (mp) ytterligare 90 Mkr.

I valrörelsen utlovade (s) dels att skattehöjningen år 2003 skulle bli en krona, dels att 'Vi kommer inte att lägga ner några sjukhus. Vi kommer inte att lägga ner några vårdcentraler. Och vi tänker inte sparka några anställda'. (Citat av Ingela Nylund Watz i valdebatten i ABC-Nytt.)

När den nuvarande majoriteten tillträdde efter valet 2002 visade det sig snabbt att partierna inte hade förberett något program vare sig för att förbättra sjukvården eller för att skapa balans i ekonomin.

LS 0310-2614

Sjukvården har under år 2003 utsatts för mycket stora omorganisationer, kulminerande i sammanläggningen av de två akademiska sjukhusen Huddinge och Karolinska. Någon genomarbetad analys av förändringarna presenterades aldrig. Majoriteten valde att inte på någon punkt söka samförstånd eller kompromiss med oppositionen, tvärs emot den tidigare traditionen inom landstinget.

En revisionsanalys av sammanläggningen Huddinge och Karolinska konstaterade nyligen att 'Något traditionellt beslutsunderlag med en redovisning av överväganden och motiveringar fördes inte fram.' Det har inte heller kunnat visas något exempel från andra länder och andra sammanläggningar att de skulle medföra förbättringar för vården eller styrningen av verksamheten. De stora sänkningar av driftkostnaderna som majoriteten tror på till följd av sammanslagningen finns inte heller belagda. Revisionsrapporten konstaterar att 'för merparten av de planerade besparingarna inte finns konkreta förslag och beräkningar'.

Däremot har majoriteten snabbt dragit på landstinget mycket stora utgifter för omorganisationen. I 2002 års bokslut reserverades 182 Mkr och i bokslutet för 2003 reserveras 274 Mkr. Sammanläggningskostnaden Huddinge-Karolinska uppskattas nu till cirka 700 Mkr. Därtill kommer omställningskostnader för övriga förändringar för landstinget samt för andra vårdgivare. Även dessa kostnader räknas i hundratals miljoner, men några närmare analyser har inte presenterats.

En avsevärd del av omställningskostnaderna är förtidspensionering av personal. Det framstår som särskilt stötande. Landstinget har på några års sikt betydande svårigheter att rekrytera vårdpersonal. I detta läge, och när vårdköerna samtidigt växer, använder den nuvarande landstingsmajoriteten stora skattepengar för att betala kvalificerad vårdpersonal för att de inte längre ska arbeta i vården och inte längre ta hand om patienter!

Länsrätten har i en dom av den 22 augusti 2003 förklarat landstingsmajoritetens budget 2003 för olaglig. Majoriteten antog, trots kritik från oppositionen, en budget för 2003 med ett mycket stort underskott. För hela innevarande mandatperiod 2002-2006 planerade majoriteten, trots skattehöjningen, för ett sammanlagt underskott som var större än underskottet perioden 1998-2002.

När budgeten fälldes av länsrätten framställde landstingsmajoriteten detta som en stor överraskning, och startade nya sparprojekt – 'snabbspår'. Men lagstiftningen fanns redan när budgeten ursprungligen antogs, och hade redan då tillämpats för att fälla underskottsbudgetering, den första domen

kom 31 maj 2002. Majoritetens prekära tidsbrist hösten 2003 visar med all tänkbar tydlighet hur oförberedd och ogenomtänkt majoritetens hantering av landstingets verksamheter och ekonomi har varit.

Skattehöjningen 2003 blev 1,30 kr, betydligt mer än vallöftet på en krona. Detta följdes sedan upp med en ytterligare skattehöjning med 0,65 kr inför 2004. Vallöftet om bara en krona framstår som särskilt anmärkningsvärt eftersom allt material om landstingets ekonomiska problem fanns framme redan våren 2002.

Det enskilt största problemet för landstingets ekonomi har varit de exploderande kostnaderna för skatteutjämningen. Orsaken är en felkonstruktion i systemet där tillväxt i Storstockholm medför att landstingets ökade inkomster försvinner till 'utjämning' men där landstinget inte får någon täckning för sina ökande lönekostnader.

Landstingets majoritetspartier bedrev i opposition inget arbete för att få till stånd en rättvisare behandling av Stockholmsregionen. Efter valet 2002 är det de nuvarande oppositionspartierna som har tagit initiativen, exempelvis i att uppvakta regeringen. Den nuvarande majoritetsledaren har, trots sin sent påkomna kritik mot utjämningens konstruktion, närmast sålt bort landstingets möjligheter att få till stånd ändringar, när hon tagit upp förhandlingar med regeringen om statliga engångsbidrag till landstinget för omställningskostnader, utan att samtidigt ta upp kravet om en rättvisare konstruktion av utjämningssystemet.

Nu har Storstockholms ekonomi befunnit sig i en konjunktursvacka. Så snart tillväxten tar fart igen, kommer skatteutjämningen att åter börja äta upp en allt större andel av landstingets resurser.

Under de senaste åren har sjukvårdens kostnader ökat snabbt, snabbare än ökningen i skatteinkomsterna. Detta är inte unikt för Stockholms läns landsting, utan gäller för hela landstingssektorn. Kostnadsökningarna för Stockholms läns landsting har legat mycket nära rikssnittet för samtliga landsting.

Nu finns tecken på att ökningstakten dämpats. Detta är inte heller speciellt för Stockholm, utan kan snarast tillskrivas den vikande konjunkturen. Det är nu betydligt lättare att rekrytera fast personal till vården i stället för att tvingas anlita dyrbar inhyrd personal. Bokslutet för 2003 kan inte visa några kostnadsdämpande effekter till följd av konkreta beslut av landstingets majoritet.

Medborgarnas möjligheter att få en bra sjukvård har däremot påtagligt försämrats till följd av majoritetens politiska beslut. Bland dessa märks:

- * besparingar inom psykiatri (Järfälla)
- * nedläggning av slutenvård inom missbrukarvården
- * nedläggning av äldreteam
- * stängning av behandlingshemmet Skonaren i Tumba
- * anställningsstopp har införts inom vården
- * besparingar på hjälpmedel
- * beslut om nedläggning av vårdcentraler på Sibyllegatan och i Hökarängen
- * misslyckade försök att lägga ner två akutsjukhus.

Landstingets borgerliga majoritet 1998-2002 genomförde ett omfattande arbete med bolagiseringar, avknoppningar och intraprenader. Syftet var att ge personalen mycket mera av direkt inflytande över sitt dagliga vårdarbete. De som valde att fortsätta i landstingets regi skulle tillförsäkras samma självständighet som de som valde att överta sin verksamhet i privat regi. Därför beslutade fullmäktige att målet var att de olika landstingsdrivna verksamheterna i skulle ha det funna ansvaret för sitt vårdavtal och sin ekonomi. Varje vårdenhets – vårdcentral etc – skulle ha en egen resultat- och balansräkning.

Genom 2003 års bokslut har landstingets majoritet avskaffat den ekonomiska självständigheten för intraprenaderna. De enheter som har drivit sin verksamhet med överskott, får enligt majoritetsförslaget inte behålla det, utan tvingas lämna ifrån sig hälften till landstingets centrala kassa. Vi menar att detta är fel, eftersom det i praktiken omöjliggör fortsatt utveckling av intraprenadformen. Vem vill anstränga sig för att åstadkomma överskott när man inte får behålla det? Vad finns det då för skäl att fortsätta som intraprenad i landstinget, när man efter en avknoppning kan behålla överskott ograverat.

Vi föreslår därför att fullmäktige ändrar i bokslutet så att dels Norrtälje sjukhus AB, dels de tre produktionsområdena själva får behålla årets hela överskott. Hade vi varit i majoritet, hade vi dessutom föreslagit att landstingets ledning tagit upp förhandlingar med verksamheterna om ett förslag att överskott för respektive enhet ska disponeras så att hälften reserveras i bokslutet för personalfrämjande åtgärder 2004, och hälften förs över till det egna (lokala) kapitalet för enheten.”

Kd-ledamoten reserverade sig:

”Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta *att* uppdra åt landstingsstyrelsen att förbereda etablering av en hälso- och sjukvårdsnämnd från den 1 januari 2005 i syfte att utveckla och stärka beställar- och utförar-modellen i enlighet med den inriktning som angavs i Kristdemokraternas budgetförslag för 2004, *att* genom uttalande deklarerar, att Södertälje och Norrtälje sjukhus erbjuds arbetsro för resten av mandatperioden, dvs. inga fler besparingspaket, som skulle kräva ytterligare omorganisation i syfte att sänka kostnaderna mer än normal inflation kan motivera, *att* fastställa den framlagda årsredovisning för landstingskoncernen för år 2003 enligt tjänsteutlåtandets bilaga, *att* resultatenheternas resultat disponeras enligt bilaga, *att* uppdra åt landstingets ombud vid AB Storstockholms Lokaltrafiks bolagsstämma under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för, att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige, att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet, *att* fastställa villkorat aktieägartillskott till Landstingshuset i Stockholm AB för 2003 års verksamhet till 426 472 000 kronor, *att* uppdra åt landstingets ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s bolagsstämma samt dess dotterbolag under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för, att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutats av landstingsfullmäktige, att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet att besluta om dotterbolagens återbetalning av villkorade aktieägartillskott enligt bilaga, *att* med upphävande av fullmäktiges beslut LS 0001-0004 kostnadsföra, 132 000 000 kronor avseende tidigare utbetald ersättning till Karolinska Institutet, *att* i enlighet med uppdraget i budget 2004 fastställa belopp om 274 100 000 kronor för avsättning till omstruktureringsreserv avseende strukturarbetet inom sjukvårdsorganisationen, *att* överföra Norra länets produktionsområde tillskott enligt ägarutskottets godkännande 5 714 000 kronor.

Trots rekordhöjningen av landstingsskatten för 2003 som mycket kraftfullt bidragit till nya intäkter på 6,4 miljarder, redovisas ett mycket stort underskott på 1 715 miljoner kronor. Det är anmärkningsvärt att underskottet blir så stort när landstingets intäkter ökade med nära 20 (19,9) procent jämfört med 2002. Landstingsmajoriteten har, utöver förhöjd utjämningsavgift, något högre räntekostnader och ökad avskrivning, nyttjat ca 8,1 miljarder kronor mer under sitt första år i ledningen av landstinget än vad den förra borgerliga landstingsledningen nyttjade under 2002. Tala om 'trendbrott.'

LS 0310-2614

Ett nytillskott av stora resurser, + 6 366 miljoner kronor, underlättar naturligtvis budgetdisciplinen. Budgetdisciplinen underlättas också av den kraftigt sjunkande ökningstakten på läkemedelsnotan, främst beroende på utgångna patent med åtföljande prisras.

Effekterna av det nuvarande inkomst- och kostnadsutjämningsystemen är en högst påtaglig del av förklaringen till landstingets svårigheter att nå balans mellan inkomster och utgifter. Ökningen av avgiften jämfört med 2002 blev 981 miljoner kronor. Avgiften för 2003 motsvarar 14 procent av landstingets skatteintäkter.

I landstingsfullmäktige den 26 november 2002 beslutades på kristdemokratiskt initiativ om en gemensam uppvaktning av regeringen om nödvändigheten av ändringar i utjämningsystemen. Uppvaktningen genomfördes under våren 2003. Regeringens utredare av ett reformerat utjämningsystem lämnade sitt betänkande i slutet av september 2003. Uppvaktningens argumentation var tydlig och har upprepats i landstingets yttrande över kommittéförslaget. Om dessa förklingat ohört eller gjort intryck torde klarna före sommaren i år.

Det ekonomiska resultat som landstingsmajoriteten nu redovisar bör relateras till det förhållnings- och uttryckssätt som partierna nyttjade exempelvis i anslutning till årsredovisningen för 2001. Så här skrev socialdemokraterna och vänstern i sin gemensamma kommentar i Landstingsstyrelsen i mars 2002 bla.:

'Underskottet 2001 uppgår till förskräckande 2 219 miljoner kronor, en försämring om 519 miljoner kronor jämfört med det föregående katastrofåret 2000. De samlade skatteintäkterna (inkl. bidrag och skatteutjämning) har ökat med hela 6,3 procent netto.'

'Resultatet av den moderatledda landstingsmajoritetens undergrävande av landstingets ekonomi riskerar att bli förödande för möjligheterna att säkra en god sjukvård för alla. Ansvaret vilar tungt på de tre partier som är skyldiga till det pågående vanstyret av landstinget.'

Svaret på frågan om skattehöjningen för 2004 och långtgående besparings- och nedskärningsplaner kan komma att motsvara majoritetens löften om att klara den dubbla utmaningen, att värna vården och klara en ekonomi i balans har inte fått något särskilt positivt stöd i föreliggande årsredovisning."

M-ledamöterna antecknade följande särskilda uttalande:

”Stockholms läns landsting uppvisar fortsatt stora underskott. Det grundläggande problemet är skatteutjämningsystemet som åderlåter sjukvården på resurser som behövs för att ge stockholmarna den vård och omsorg de har rätt att kräva. Bara under denna mandatperioden kommer landstinget att betala över 20 miljarder kronor till andra delar av Sverige. Under 2003 har utjämningskommittén lämnat sitt slutbetänkande och skulle de förslagen förverkligas kommer utjämningsystemet att bli än tyngre för patienter, personal och invånare i vår region. Den socialdemokratiska regeringen visar ingen vilja att rätta till de uppenbara orättvisor som utjämnningen skapar. Den socialdemokratiska landstingsledningen har under 2003 misskött det uppdrag väljarna i Stockholm givit den – att värna deras intressen. Det är talande att landstingsstyrelsens ordförande Ingela Nylund Watz i årsredovisningen inte med ett ord berör utjämningsystemet. För att få en hållbar ekonomisk situation har vi föreslagit att vi över partigränserna i Stockholms läns landsting begär överläggningar med regeringen för en reformering av utjämningsystemet. Detta har emellertid den socialdemokratiska majoriteten varit kallsinnig inför. Istället har de inlett förhandlingar om tillfälliga omstruktureringsbidrag från regeringen, trots att landstinget i Stockholm skulle klara att ge invånarna vård på egen hand.

Som framgår av årsredovisningen skulle landstingets ekonomiska situation se helt annorlunda ut utan utjämningsavgifter.

	1999	2000	2001	2002	2003*
Resultat	-1 591	-1 700	-2 219	-4 076	-6 015
Utjämningsystemet	-1 466	-2 194	-3 102	-4 398	-5 379
Resultat exklusive utjämningsystemet	-125	494	883	322	-636

** exklusive skattehöjningen på 1,30 som gav 4,3 miljarder i ökade skatteintäkter*

Skattehöjningen på 1 krona och 30 öre 2003 förklarar större delen av resultatförbättringen mellan 2002 och 2003. Så kraftiga skattehöjningar ger emellertid andra effekter; förutsättningarna för tillväxten försämras och skattekraften utvecklas negativt. De prognoser som gjordes i slutet av 2002 avseende skattekraftens utveckling i Stockholms län var för optimistiska. På grund av den utdragna och svåra lågkonjunkturen i vår region blev skatteintäkterna till landstinget cirka 450 miljoner kronor lägre än budgeterat. För första gången sedan 1995 utvecklades skattekraften sämre i Stockholms län än i riket i övrigt. Risker är dessutom överhängande att utvecklingen fortsätter vilket leder till ett ekonomiskt läge som blir allt mer ohållbart. Landstingsledningen vidtar inga åtgärder för att stävja och vända den ekonomiska

LS 0310-2614

utvecklingen. Någon verklig problematisering kring frågan om landstingets långsiktiga möjlighet att finansiera sin verksamhet finns heller inte i årsredovisningen.

Som framgår av tabellen utvecklas resultatet fortfarande negativt exklusive skatthöjningen. Under året steg verksamhetens kostnader med 2,8 miljarder kronor exklusive utjämningskatten. Inklusiva utjämningskatten ökade kostnaderna med knappt 4 miljarder kronor. Exklusive skatthöjningen skulle skatteintäkterna ökat med drygt 2 miljarder kronor. En motsvarande negativ skattekraftsutveckling kan väntas för 2004. Sammantaget räcker alltså inte skattekraften till för att betala ökade kostnader och utjämningskatten, vilket är ett tydligt bevis för att utvecklingen inte är under kontroll. Samtidigt riskerar de åtgärder som den socialdemokratiska landstingsledningen vidtagit att ytterligare förvärra situationen. Effekterna av den omstrukturering av sjukvården som nu inletts är tveksamma.

Kostnadsökningen är fortsatt oroväckande. Under året steg kostnaderna i vården med cirka 8 procent. Det faktum att resultatet rensat för engångskostnader av olika slag ligger nära budget är en funktion av att majoriteten gav hälso- och sjukvården ett tillskott på 3,9 miljarder kronor för 2003 jämfört med 2002 och därefter drog i nödbromsen. Följden av ett sådant agerande är att vård som stockholmarna hade behövt inte utförts. Under 2003 såg vi inledningen av den vårdskuld som nu successivt byggs upp i regionen. Stockholmarna får framöver det tvivelaktiga nöjet att stå i värdköer liknande de som finns i socialdemokratiskt styrda landsting runtom i landet.

Socialdemokraterna och samarbetspartierna hyser förhoppningar om att en långtgående centralisering av sjukvården – utförande såväl som ledning – kommer att leda till besparingar. Sådana förhoppningar vilar emellertid på bräcklig grund. Sammanslagningen av Huddinge sjukhus och Karolinska sjukhuset belastar resultatet för 2003 med 274 miljoner kronor. Det är ändå mindre än hälften av vad sammanslagningen väntas kosta. Samtidigt har inga underlag för eventuella besparingar i samband med sammanslagningen ännu presenterats. Erfarenheter från Sverige såväl som från andra länder pekar entydigt mot att så stora sjukhus som Karolinska Universitetssjukhuset lider av stordriftsnackdelar som främst sammanhänger med svårigheten att leda, driva och styra så stora sjukhusenheter. Sahlgrenska universitetssjukhuset i Göteborg har sedan sammanläggningen dragits med underskott och visar dessutom högre kostnader för vårdinsatser än andra sjukhus i Västra Götaland. Strategin att genom centralisering, minskad mångfald, färre privata utövare och fokuseringen på strukturer snarare än utveckling och vardagsrationaliseringar kommer att leda till en sämre vård som är mindre

LS 0310-2614

tillgänglig för patienterna och dyrare för skattebetalarna. I slutändan betyder det att mindre vård kan utföras.

Den sammantagna bilden av utvecklingen i Stockholms läns landsting inger oro. Skatteutjämningen kommer att fortsätta vara vårt största problem och kommer dessutom att växa i omfattning. Någon verklig kontroll över kostnadsutvecklingen har inte den socialdemokratiska landstingsledningen. Istället kommer en allt större vårdskuld att växa fram. Skattekraftsutvecklingen utvecklas sämre än budgeterat och sysselsättningen visar inga tecken på att ta fart i Stockholms län. Som en följd kommer skatteintäkterna att räcka till än mindre vård.”

Ärendet och dess beredning

Landstingsdirektören har i tjänsteutlåtande den 25 februari 2004 föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta *att* fastställa den framlagda årsredovisningen för landstingskoncernen för år 2003.

Bilagor

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande

ÄRENDET

Härmed överlämnas årsredovisning år 2003 för Stockholms läns landsting med bolag för landstingsfullmäktiges behandling av landstingets samlade årsredovisning och beslut om disposition av årets resultat.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Landstingsstyrelsen beslutar föreslå landstingsfullmäktige besluta

att fastställa den framlagda årsredovisningen för landstingskoncernen för år 2003, som framgår av bilaga 1

att resultatenheternas resultat disponeras i enlighet med bilaga 2

att fastställa tillskott till AB Storstockholms Lokaltrafik för 2003 års verksamhet till kronor 3 890 600 000

att uppdra åt landstingets ombud vid AB Storstockholms Lokaltrafiks bolagsstämma under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för

att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutas av landstingsfullmäktige

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet

att fastställa villkorat aktieägartillskott till Landstingshuset i Stockholm AB för 2003 års verksamhet till kronor 426 472 000

att uppdra åt landstingets ombud vid Landstingshuset i Stockholm AB:s bolagsstämma samt dess dotterbolag under förutsättning av revisorernas tillstyrkande att rösta för

LS 0310-2614

att de i årsredovisningen intagna resultat- och balansräkningarna fastställs med det tillskott som beslutas av landstingsfullmäktige

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för 2003 års verksamhet

att besluta om dotterbolagens återbetalning av villkorade aktieägartillskott enligt bilaga 2:2

att med upphävande av Fullmäktiges beslut LS 0001-0004 kostnadsföra kronor 132 000 000 avseende tidigare utbetald ersättning till Karolinska Institutet

att i enlighet med uppdraget i budget 2004 fastställa belopp om kronor 274 100 000 för avsättning till omstruktureringsreserv avseende strukturarbetet inom sjukvårdsorganisationen

att överföra till Norra länets produktionsområde tillskott enligt ägarutskottets godkännande kronor 5 714 000.

LANDSTINGSSTYRELSENS ORDFÖRANDE HAR ORDET	3
LANDSTINGSDIREKTÖREN HAR ORDET	5
ÅRET SOM GÅTT	7
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	10
FAKTA OM STOCKHOLMS LÄN OCH STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING	10
<i>Befolkning</i>	10
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Skattekraft och skatter</i>	10
<i>Verksamheten</i>	11
<i>Anställda</i>	11
<i>Definition av landstingskoncernen</i>	11
<i>Kostnader</i>	11
OMVÄRLDSFAKTORER	12
<i>Konjunkturläget</i>	12
<i>Stockholms län</i>	13
<i>Ekonomi för kommuner och landsting</i>	13
SÅ HÄR ANVÄNDS PENGARNA	15
<i>Stockholms läns landstings resurser</i>	15
STOCKHOLMS LÄNS LANDSTINGS POLITISKA ORGANISATION	17
<i>Vad är och vad gör landstinget</i>	17
VÄSENTLIGA HÄNDELSER EFTER RÅKENSKAPSÅRETS UTGÅNG	18
RESULTATANALYS	21
<i>Verksamhetens intäkter</i>	21
<i>Verksamhetens kostnader</i>	23
<i>Skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift</i>	25
<i>Finansnetto</i>	27
<i>Resultatutveckling</i>	27
<i>Omstruktureringsreserv</i>	28
<i>Balanskrav</i>	28
VERKSAMHETENS STÄLLNING	31
<i>Det egna kapitalets utveckling</i>	31
<i>Likvida medel, betalningsberedskap, räntebärande skulder och pensionsförpliktelser</i>	32
<i>Finansfrågor samt uppföljning av finans- och pensionspolicy</i>	34
<i>Finansieringsanalys</i>	35
<i>Investeringar</i>	36
LANDSTINGSFULLMÄKTIGEUPPDRAG	39
PERSONAL	40
MILJÖ	45
VERKSAMHETSUPPFÖLJNING	49
KONCERNEN TOTALT	49
<i>Väsentliga budgetavvikelser</i>	50
KONCERNLEDNINGSFUNKTIONER	52
<i>Koncernfinansiering</i>	52
<i>Landstingsstyrelsen</i>	53
VÅRD	54
<i>Verksamhet</i>	54

<i>Beställarkontor vård (BKV)</i>	58
<i>Akutsjukhusen</i>	60
<i>S:t Eriks ögonsjukhus AB (S:t Erik)</i>	66
<i>Produktionsområdena (primärvård, psykiatri och geriatrik)</i>	72
<i>Folktandvården Stockholms län AB (Folktandvården)</i>	74
<i>Stockholm Care AB</i>	75
<i>Ambulanssjukvården i Storstockholm AB (AISAB)</i>	76
TRAFIK	77
<i>AB Storstockholms Lokaltrafik (SL)</i>	77
<i>Waxholms Ångfartygs AB (WÅAB)</i>	79
<i>Färdtjänstnämnden (Färdtjänsten)</i>	80
<i>Regionplane- och trafiknämnden (RTN)</i>	81
FASTIGHETER	83
<i>Landstingsfastigheter Stockholm (LFS)</i>	83
<i>Locumkoncernen</i>	84
ÖVRIG VERKSAMHET	86
<i>Kulturnämnden (KN)</i>	86
<i>Landstingsrevisorerna</i>	87
<i>Patientnämnden (PaN)</i>	88
<i>MediCarrier AB</i>	88
<i>AB SLL Internfinans (Internfinans)</i>	89
<i>Landstingshuset i Stockholm AB</i>	90
RESULTAT- OCH BALANSRÄKNING, FINANSIERINGSANALYS, SAMT NOTER	91
DEFINITIONER	121
FAKTA OM STOCKHOLMS LÄNS LANDSTING 1999-2003	125

Landstingsstyrelsens ordförande har ordet

Året 2003 präglades av ett målinriktat arbete för att återställa ordning och reda i landstingets ekonomi. Vi i den politiska ledningen är, och kommer att vara, orubbliga i ambitionen att omsätta beslutad budget till verklighet. Min inställning är att en budget aldrig får vara en papperstiger.

Därför är det glädjande att konstatera att Årsredovisningen för 2003 visar på ett framgångsrikt första år på den nya mandatperioden. Nästan alla resultatenheter har genom ett hårt och skickligt arbete hållit sina budgetar. Det är första gången på många år som landstinget kan redovisa en god budgetdisciplin.

Kostnadsutvecklingen inom hälso- och sjukvården har under några år varit mycket hög. Andra halvåret 2003 innebär dock ett trenderbrott. Den samlade sjukvården visar på ett resultat långt bättre än budget och parerar därmed det faktum att skatteintäkterna, på grund av en svag konjunktur, blivit lägre än beräknat. Resultatet bådär gott inför arbetet under 2004 med att nå en kostnadsutveckling som är långsiktigt hållbar.

Även landstingets näst största verksamhet – kollektivtrafiken – har ordning i sina finanser. Dessutom visar de attitydundersökningar AB SL gjort under 2003 att resenärerna blivit mer nöjda igen efter några år av växande missnöje.

I valet 2002 lovade vi väljarna att återställa en ekonomi i balans. Tack vare fina insatser från personalen – i verksamheterna såväl som i staber och förvaltningar – är vi nu en god bit på väg, även om en hel del av det tuffa arbetet återstår.

På lång sikt kan landstingets ekonomi bara klaras genom en utveckling av arbetssätt och organisation. Grunden för att lyckas med ett sådant förändringsarbete är en personalpolitik som ger medarbetarna en bra arbetsmiljö och ett ökat inflytande över den egna arbetssituationen. Ett gott tecken är att antalet sjukdagar minskade under 2003.

Trots den pressade ekonomin så finns en stor potential för spännande framsteg. På många sätt ligger Stockholms läns landsting i framkant ur ett internationellt perspektiv. Kollektivtrafiken håller hög standard, patienternas förtroende för vården är stort och inom medicinsk forskning och utveckling är vi i många avseenden världsledande.

Vår position inom den internationella medicinska utvecklingen är visserligen stark, men förmågan att upprätthålla en sjukvård och forskning i världsklass kan inte tas för given. Vi behöver kraftsamla. Under året beslutades att organisatoriskt slå samman länets två universitetssjukhus. Ambitionen är att skapa både ekonomiska och verksamhetsmässiga samordningsvinster. Visionen är att det nya Karolinska Universitetssjukhuset ska utvecklas till ett av världens tio mest framstående.

En stor del av året har ägnats åt det stora utredningsarbete som går under namnet *Stockholms nya SjukvårdsStruktur* eller kort och gott "3S". Utgångspunkten är patientperspektivet och behovet av att föra ut kvalificerade behandlingsmetoder längre ut i vårdkedjan. Under de närmaste tio åren krävs stora investeringar för att modernisera strukturen och klara vårdbehoven.

Min förhoppning är att alla vi som verkar i landstinget ska kunna bygga vidare på allt bra som utträttades 2003, men också dra lärdom av vunna erfarenheter. Tillsammans kan vi bidra till en positiv utveckling av Stockholmsregionen. Framtiden är fylld av möjligheter.

Ingela Nylund Watz
Finanslandstingsråd och landstingsstyrelsens ordförande

Landstingsdirektören har ordet

Vi kan se tillbaka på ett mycket händelserikt 2003, med en lång rad händelser och beslut som länge kommer att påverka och styra verksamheten. I likhet med flera år tidigare har verksamheten varit underfinansierad, delvis p g a att kostnaderna länge har ökat snabbare än intäkterna och skatteunderlaget. Låneskulden är nu ca 20 miljarder kronor.

Det redovisade resultatet på -1 715 mkr, inkluderar omstruktureringskostnader och engångskostnader på ca 400 mkr. Dessutom har skatteintäkterna blivit ca 450 mkr lägre än budgeterat. Detta innebär att det ”operativa” resultatet kan anses vara ca 860 mkr bättre än det redovisade resultatet.

Det finns flera skäl till denna utveckling. En ny organisation ger landstingsstyrelsen en tydligare och mer central uppgift, dvs. leda och samordna verksamheterna. Den nya centrala tjänstemannaorganisationen, Landstingsstyrelsens förvaltning, skapar förutsättningar för effektivare verkställighet och koncernledning. En ny budgetprocess, som tydligt markerar de skilda rollerna mellan beställar- och utförarorganisationerna, samt en ny investeringsprocess bidrar till besparingar inom hela koncernen. Detsamma gäller det anställningsstopp som har införts, samt en restriktiv inhyrning av personal.

Kostnaderna för det nationella utjämningsystemet var 5,4 miljarder kronor under 2003. Under året har en delegation bestående av samtliga partiernas gruppleddare uppvaktat Finansdepartementet med synpunkten att utjämningsystemet inte tar hänsyn till att Stockholmsregionens höga kostnads- och lönenivå. Utjämningsystemet har bl.a. uppmärksamats genom att en statlig utjämningskommitté presenterat sitt förslag till nytt utjämningsystem avseende vilket landstinget inkommit med ett remissyttrande .

I augusti fastslog länsrätten att landstinget måste lägga en budget i balans. Budgetarbetet hade då redan pågått en tid, men fick nu delvis en ny inriktning. Målet var att både klara balanskravet och bygga en långsiktig struktur, med effektiva vårdkedjor, stark närsjukvård, samt tydliga, mer specialiserade roller för sjukhusen.

Olika förändringar snabbtredes i samarbete mellan koncernledning och sakkunniga i verksamheterna. Bl.a. föreslogs en sammanslagning av Huddinge Universitetssjukhus AB och Karolinska Sjukhuset, en omvandling av sjukhusen i Norrtälje och Södertälje till närsjukhus, samt hänvisnings- och remisskrav, med en mer central roll för allmänläkare och vårdcentraler.

Några förslag blev föremål för debatt. Efter en kompromiss beslutades att Norrtälje- och Södertälje sjukhus ska kvarstå som akutsjukhus, men med stora sparbeting. Sammanläggningen av Huddinge Universitetssjukhus AB och Karolinska sjukhuset återremitterades, för att sedan beslutas av fullmäktige i december. Två utredningar har arbetat vidare med strukturfrågor och med att belysa framtiden för universitets- och akutsjukhusen respektive närsjukvården. Utredningarna lämnar sina förslag under 2004.

Landstingsskatten höjdes 2003 med 1,30 kronor. Det tidigare beräknade underskottet för 2004 var ca 3,2 miljarder kronor. Förutom de besparingskrav som nu lades på verksamheten beslutades om en skattehöjning, med 65 öre. Dessutom höjs avgifterna för resor med SL.

Den snabba kostnadsökningen för läkemedel tycks ha brutits. En ny läkemedelsstrategi lägger en stark grund för läkemedelsförskrivningen i framtiden. De nya reglerna om s k generikasubstitution, där apoteken ska välja billigaste läkemedel med samma verksamma beståndsdel, har haft en omedelbar kostnadsdämpande effekt.

Landstinget och Karolinska Institutet har arbetat intensivt med det nya regionala avtalet för läkarutbildning och forskning, ALF. Arbetet har präglats av en stark samsyn och en gemensam vision att utveckla en internationellt konkurrenskraftig universitetssjukvård, med en ökad patientnytta.

SL har upplevt ett turbulent år, med en intensiv mediabevakning och chefsbyte. SL har under året slutfört investeringar avseende tunnelbanevagnar som uppgår till 1,3 miljarder kronor. Waxholmsbolaget har investerat i tre isgående fartyg. Trafik huvudmännen och regionplanekontoret har arbetat fram ett nytt strategiskt dokument för kollektivtrafiken, med syftet att öka kollektivtrafikens andelen av det totala resandet.

SLL har under 2003 bedrivit ett aktivt jämställdhetsarbete, med inriktningen att både stärka jämställdheten på arbetsplatserna och i de olika verksamheterna. Andelen kvinnor bland de högre cheferna är nu 50 procent.

Avslutningsvis vill jag framföra ett varmt tack till alla medarbetare. Trots stora förändringar och ekonomiskt svåra tider har ni medverkat till att landstinget kan leva upp till medborgarnas krav och förväntningar, inom alla områden där vi verkar.

Sören Olofsson
Landstingsdirektör

Året som gått

År 2003 är ett händelserikt år för Stockholms läns landsting. Från och med 2003 träder en ny organisation i kraft. Landstingsstyrelsen får, utöver tidigare ansvar, även ansvar för beställarfunktionen avseende hälso- och sjukvård, tandvård och habilitering. För detta inrättas ett hälso- och sjukvårdsutskott samt nio geografiska beredningar och fem medicinska beredningar. Ytterligare ett nytt utskott inrättas, ägarutskottet, som svarar för ägarstyrning av landstingets driftverksamhet. De strategiskt viktiga områdena personal och investeringar ges ökad tyngd genom särskilda politiska beredningar. Den nya politiska organisationen medför att tjänstemannaorganisationen ändras så att den tydligt stödjer den politiska organisationen. Tjänstemannaorganisationen leds av koncernledningen som har en koncernstab till sitt förfogande. Landstingskontoret, Beställarkontor Vård och Utvecklingskansliet arbetar på uppdrag av koncernledningen. Beställarkontor Vård biträder hälso- och sjukvårdsutskottet samt de geografiska respektive medicinska beredningarna.

Januari

Landstingsstyrelsen beslutar att frysa landstingsrådets löner under hela mandatperioden. Under året slutförs investeringarna avseende vagnar till tunnelbanan. 40 stycken Vagn 2000 kommer att levereras kontinuerligt under året. Det sammanlagda värdet av dessa är nästan 1,3 miljarder kronor.

Februari

En delegation från landstinget bestående av samtliga partiernas gruppleddare samt landstingsdirektören uppvaktar kommun- och bostadsminister Lars-Erik Lövdén för att få till stånd förändringar av skatteutjämningsystemet.

Vårdavtalen med alla akutsjukhus är i princip klara vilket är tidigt jämfört med tidigare år.

Stockholms läns landsting och den polska Mazovie-regionen sluter nytt avtal om det fortsatta samarbetet mellan regionerna under 2003.

April

En ny beställarorganisation träder i kraft. Åtta självständiga beställarstyrelser blir en. Fullmäktige ger inte den förra majoritetens landstingsstyrelseledamöter ansvarsfrihet.

Maj

Majoriteten lägger fram ett sparpaket för att stoppa ökningen av landstingets underskott. Några av punkterna är höjda patientavgifter, anställningsstopp, sammanslagning av kliniker och omorganisation av landstingets kunskapscentra.

SL:s VD Gunnar Schön avgår.

Juni

Landstingsfullmäktige godkänner planeringen för etapp två av 3 S-utredningen, utredningen om Stockholms sjukvårdsstruktur. Därmed togs ytterligare ett steg mot ett nytt universitetssjukhus vid Karolinska sjukhuset. Landstingsfullmäktige antar en ny läkemedelsstrategi. Målen är bättre läkemedelsanvändning och halverad kostnadsökning.

Augusti

Landstingsstyrelsen antar en utvecklingsstrategi för vårdens ersättningssystem. Ersättningen för primärvården ska bli mer prestationsrelaterad och sjukhusen ska stimuleras att ägna sig mer åt dagsjukvård. Länsrätten fastslår i en dom att landstinget brutit mot kommunallagens krav på balans genom att underbalansera sin budget för 2003. Detta medför att landstinget måste lägga en budget i balans redan för år 2004. Från och med nu har färdtjänstberättigade, som inte har tillstånd till ledsagare, möjlighet att ta med en medresenär mot en avgift på 20 kronor. Under 2003 har ungefär 14 000 resor gjorts med medresenär.

September

Landstingsstyrelsen beslutar om stora förändringar för psykiatri i norra länet. Bland annat avvecklas två psykiatriska avdelningar på Jakobsbergs sjukhus. Två mobila team ska ansvara för det akuta omhändertagandet.

Oktober

Landstingets fyra största akutsjukhus inför ett gemensamt stopp för inhyrning av personal. Vid en presskonferens i landstingssalen presenterar landstingsdirektör Sören Olofsson tjänstemännens budgetförslag för att få ekonomin i balans. Ett av förslagen är att utveckla närsjukhus koncept på Norrtälje sjukhus AB och Södertälje sjukhus. Ett annat förslag är att slå ihop Karolinska sjukhuset och Huddinge universitetssjukhus AB den 1 januari 2004. En enig SL-styrelse utser Lennart Jangälv till ny VD.

November

Majoriteten enas om ett budgetförslag som innebär vissa förändringar av tjänstemännens förslag. Majoriteten beslutar att Norrtälje sjukhus AB och Södertälje sjukhus ska kvarstå som akutsjukhus och ålägger sjukhusen stora sparbetning. Oppositionen underkänner i sina budgetförslag majoritetens planer på en ny sjukvårdsstruktur. Fullmäktige antar majoritetens budget. Skattesatsen fastställs till 12,27. Priset på SL-kortet höjs med 100 kronor. Budgetbeslutet innebär dessutom bl.a. att:

Vårdgarantin upphör att gälla från och med den 1 januari 2004 och att landstingsstyrelsen får i uppdrag att ta fram regler för hur en förbättrad vårdgaranti skall tillämpas från och med den 1 januari 2005.

Remisskrav för specialistvård införs.

Landstinget inför generellt anställningsstopp från den 1 januari 2004.

Waxholmsbolaget får ett tillskott för att köpa två nya fartyg. De nya fartygen är isgående och kommer att gå året runt. Detta innebär att bolaget sammanlagt under året investerat i tre nya fartyg.

Maj-Len Sundin avgår som sjukhusdirektör för Karolinska sjukhuset.

December

Fullmäktige beslutar att Huddinge universitetssjukhus AB och Karolinska sjukhuset ska slås samman den 1 januari 2004. Det sammanslagna sjukhuset ska heta Karolinska universitetssjukhuset och till sjukhusdirektör har Cecilia Schelin Seidegård utsetts.

Landstingsstyrelsen beslutar att från och med den 1 april 2004 slå ihop de tre produktionsområdena till ett.

EU-parlamentet ställer sig bakom ett nytt läkemedelsdirektiv, vilket är väsentligt för landstinget och en framgång på miljöområdet.

Tre bränslecellsbusar testas i Stockholmstrafiken. Bussarna drivs med vätgas som, när den omvandlas till vattenånga inuti bränslecellen, ger ifrån sig el. Vattenånga är den enda avgasen som kommer ut. Om testet faller väl ut är förhoppningen att man ska kunna ha fler bränslecellsbusar i kollektivtrafiken i framtiden.

Förvaltningsberättelse

Fakta om Stockholms län och Stockholms läns landsting

Befolkning

Länets landareal är 6 519 kvadratkilometer, vilket är 1,6 % av rikets yta. Här bor 20,7 % av rikets befolkning nära 1,9 miljoner invånare. Det gör länet till det mest tätbefolkade i landet, 285 invånare per kvadratkilometer. Under andra hälften av 1990-talet ökade folkmängden i genomsnitt med knappt 20 000 personer dvs. ca 1 % per år.

	2001	2002	2003
Befolkningsökning	15 700	11 600	10 405
i %	0,85	0,63	0,56

Ökningen 2003 förklaras av ett födelseöverskott på 9 085 personer och av ett positivt flyttningsnetto gentemot utlandet på 6 509 personer. Utflyttningen från länet till övriga delar av Sverige översteg inflyttningen från övriga riket till länet med 5 077. Av befolkningen är ca 18 % födda utomlands och ca 9 % är utländska medborgare.

Sysselsättning

2003 var ca 941 700 personer sysselsatta i länet, vilket är 77,9 % av befolkningen i yrkesverksam ålder. Sysselsättningsgraden har minskat markant jämfört med 2002 då den uppgick till 79,3 %. Den ligger dock fortfarande betydligt högre än i riket där sysselsättningsgraden var 74,3 % 2003. Arbetslösheten har fortsatt att öka i länet och var 4,6 % av arbetskraften, en uppgång från året innan då arbetslösheten var 3,3 %. Huvuddelen av de sysselsatta, ca 86 %, arbetar inom tjänsteproducerande verksamheter. Ca 45 % är sysselsatta inom handel, kommunikation, finansiell verksamhet och 13 % inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Industrin sysselsätter ca 13 %.

Bruttoregionprodukten, som kan uppskattas till ca 365 000 kronor/invånare 2003, är den ojämförligt högsta i landet, 34 % över riksgenomsnittet.

Skattekraft och skatter

Skatteintäkterna avseende skattekraftens utveckling baseras på det senast kända slutliga taxeringsutfallet två år tillbaka. Det slutliga taxeringsutfallet publiceras av Riksskatteverket i december varje år. Landstingets skattekraft (medelinkomst) för inkomståret 2002 uppgick till ca 168 100 kr/inv. Det är 21 % över riksgenomsnittet.

Det var dock första gången sedan 1995 som länets skattekraft utvecklades långsammare än rikets. Skattesatsen höjdes från 10,32 % till 11,62 % 2003. Den genomsnittliga landstingskatten i riket var 10,53 %. Genom utjämningsystemet överförde Stockholms läns landsting (SLL) ca 5,4 miljarder kronor till övriga landsting.

Verksamheten

Varje dag:

- besöker 32 300 personer sjukvården varav 17 200 besöker en läkare
- föds 58 barn
- opereras 480 personer (varav 300 i sluten vård och 180 i dagkirurgi)
- omhändertas 13 akuta hjärtinfarkter
- läggs 740 patienter in på sjukhus (varav 530 akut)
- sker 2 288 000 påstigningar på ett kollektivt färdmedel
- utför färdtjänsten 11 300 resor.

Anställda

Antalet anställda var vid årsskiftet ca 42 400, varav ca 94 % arbetar inom sjukvården inkl. tandvården och ca 2 % inom trafikverksamheten och ca 4 % inom övriga verksamheter.

Definition av landstingskoncernen

Med landstingskoncernen avses landstingets samtliga landstingsägda förvaltningar och bolag. Med landstinget avses landstingets samtliga förvaltningar.

Kostnader

Landstingskoncernens totala kostnader uppgår till 51 254 mkr. Huvuddelen av kostnaderna, 76 %, avser hälso- och sjukvården inkl. tandvård. Trafikverksamhetens kostnader svarar för 20 % av totalkostnaden och övriga verksamheter för 4 %.

Kostnader landstingskoncernen

	2003	2002
Verksamhetens kostnader	48 664	45 871
Avskrivningar	1 597	1 323
Finansiella kostnader	993	787
Totala kostnader	51 254	47 981

Omvärldsfaktorer

Konjunkturläget

Internationell ekonomi

Den internationella konjunkturen har nu vänt uppåt men återhämtningen är långsam. I USA och delar av Asien är den ekonomiska aktiviteten tydligt stigande och leder därmed konjunkturförbättringen. Euroområdet släpar efter genom att ännu befinna sig i ett inledande skede av uppgången. Dämpningen av den globala ekonomin var mer utdragen under 2003 än vad en majoritet av bedömare tidigare förutsett. Den expansiva penningpolitiken i USA medförde att styrräntan var den lägsta på fyra decennier. Trots den svaga arbetsmarknaden medförde de finanspolitiska stimulanserna, som omfattade skattelättnader samt en låg styrränta, till en positiv inverkan på hushållens konsumtion.

Tillväxten i USA under 2003 var en positiv överraskning och växte i nivå med den potentiella tillväxten. En hög produktivitet och kraftigt stigande vinster för amerikanska företag bidrog till en investeringsuppgång vilket bidrar till en positiv inledning av 2004. Tillväxten har dock hittills baserats på snabb produktivitetsökning utan att ny sysselsättning skapats. Företagen har reducerat kostnaderna och flyttat arbetstillfällena till lågkostnadsländer, samtidigt som ny teknik tagits i bruk. Trots den höga produktiviteten har resursutnyttjandet varit förhållandevis lågt vilket medförde ett svagt inflationstryck med låga räntor som följd.

Sveriges ekonomi

Den svenska ekonomin har under 2003 präglats av en relativt god tillväxt men med sjunkande investeringar samt en vikande arbetsmarknad samtidigt som den offentliga konsumtionen har dämpats. Hushållens konsumtion utvecklades i jämförelsevis god takt och var drivande i den ekonomiska återhämtningen trots att de reala inkomsterna sjönk. Detta kan förklaras av bland annat låga räntor, minskat sparande och en stabil förmögenhetsställning. Aviserade och beslutade kommunalskatte- och avgiftshöjningar bedöms dock få en viss återhållande effekt på den framtida konsumtionstillväxten. Trots en relativt god tillväxt fortsatte arbetsmarknaden att försvagas med en minskning av antalet arbetade timmar, vikande sysselsättning och stigande arbetslöshet som följd. Under 2003 var det många företag som hade ett starkt fokus på kostnaderna vilket medförde en minskning av investeringarna. Exporten återhämtade sig något efter ett par år med svag tillväxt. En förbättring av den internationella efterfrågan torde gynna den svenska exporten, förutsatt att inte kronförstärkningen blir för kraftfull.

Stockholms län

Den internationella och nationella konjunkturen får stort genomslag på den regionala utvecklingen i Sverige. Stockholms län har drabbats av en ekonomisk tillbakagång sedan 2000. Den ekonomiska tillväxten var då så hög som omkring 4,5 % per år under perioden 1994-2000 vilket var klart högre än tillväxten i hela riket. När nedgången kom efter millennieskiftet kom Stockholmsregionen att drabbas hårdare än övriga regioner. Bakgrunden är att Stockholm och Mälardalen var centrum för elektronikindustrin och IT-sektorns konsultbolag som drabbades av det hårdaste bakslaget i konjunktursvackan. Därtill kommer problem inom finanssektorn och andra privata tjänstenäringsar.

Ekonomi för kommuner och landsting

Under 2003 har lågkonjunkturen påverkat det ekonomiska läget för kommunerna och landstingen med sparbetning och skattehöjningar som följd. Minst ett fyrtiotal kommuner och landsting bedöms höja skatten 2004 för att få ekonomi i balans. För år 2002 redovisades ett samlat underskott på cirka 7 miljarder kronor, som lett till de största skattehöjningarna på 25 år, vilket gav 8 miljarder kronor i ökade intäkter under 2003. Det besvärliga ekonomiska läget beror på den konjunkturavmattning som tog sin början 2001 och som medfört en långsammare tillväxt av skatteunderlaget. De sparåtgärder som vidtagits i kommuner och landsting bedöms begränsa kostnadsökningarna för 2004.

Landstingens ekonomi

År 2002 fick konjunkturavmattningen genomslag på skatteintäkterna, samtidigt som kostnaderna steg kraftigt, vilket resulterade i stora underskott. Trots omfattande skattehöjningar förväntas 15 av 20 landsting att redovisa underskott för 2003, vilka Landstingsförbundet beräknat till 4,6 miljarder kronor. Landstingen har därmed ett sämre ekonomiskt utgångsläge än kommunerna. Till skillnad från kommunsektorn nådde inte landstingen balans i ekonomin under 2001 och 2002 då skatteunderlaget utvecklades gynnsamt. Landstingssektorn har haft kostnader som överstiger intäkterna elva år i rad.

De lönerelaterade kostnaderna, som är landstingens största kostnadspost, ökade under 1998-2003 med 6,7 % per år i genomsnitt. Under samtliga år utom 1998 steg de landstingsanställdas löner snabbare än genomsnittet för hela arbetsmarknaden. Samtidigt har de kollektiva avgifterna för avtalspensioner och andra avtalsförsäkringar ökat från 7,2 till 10,9 % av lönesumman.

Landstingen vidtar nu kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med den ekonomiska obalansen. En skattehöjning 2003 på i genomsnitt knappt 50 öre kan enligt

landstingsförbundet komma att följas av ytterligare skattehöjningar 2004. De senaste årens snabba kostnadsutveckling har dämpats något. En bidragande orsak är den ökade konkurrensen inom läkemedelsområdet, som följer på de nya reglerna om s k generikasubstitution (d v s apotekens skyldighet att välja billigaste läkemedel med samma verksamma beståndsdel).

Kommunernas ekonomi

Svenska kommunförbundets prognos visar på underskott i två av tre kommuner för 2003. Den förbättring av ekonomin i kommunerna som ägde rum under de goda åren 2000 och 2001 upphörde 2002. Resultatet före extraordinära poster minskade med 4 miljarder kronor till 0,6 miljarder. Försämringen förklaras framförallt av kostnadsdrivande statliga reformer samt att kommunerna inte hunnit anpassa kostnaderna till den sämre tillväxten av skatteunderlag och statsbidrag.

Så här används pengarna

Stockholms läns landstings resurser

Huvuddelen av landstingets intäkter utgörs av skatteintäkter. Landstingsfullmäktige beslutar om hur stor skattesatsen ska vara. År 2003 betalade länets invånare 11 kronor och 62 öre per beskattningsbar hundralapp i landstingsskatt. Landstinget får förutom landstingsskatten och generellt statsbidrag även speciella, ofta riktade, statsbidrag i olika omfattning därför att staten bestämt att prioritera vissa områden. Statsbidrag kan t.ex. avse utbyggnad av infrastruktur eller medel för förstärkt vård och omsorg. Dessutom finansieras landstingets verksamheter till viss del även genom patientavgifter och avgifter från kollektivtrafikens resenärer. Avgifterna uppgår till ca 9 % av landstingets intäkter.

Landstingsskatten fördelad på verksamheter efter utfördelat landstingsbidrag/tillskott

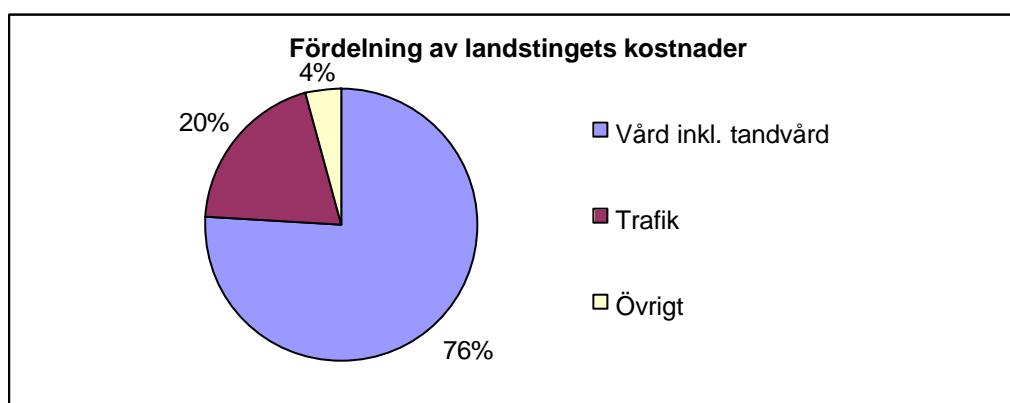
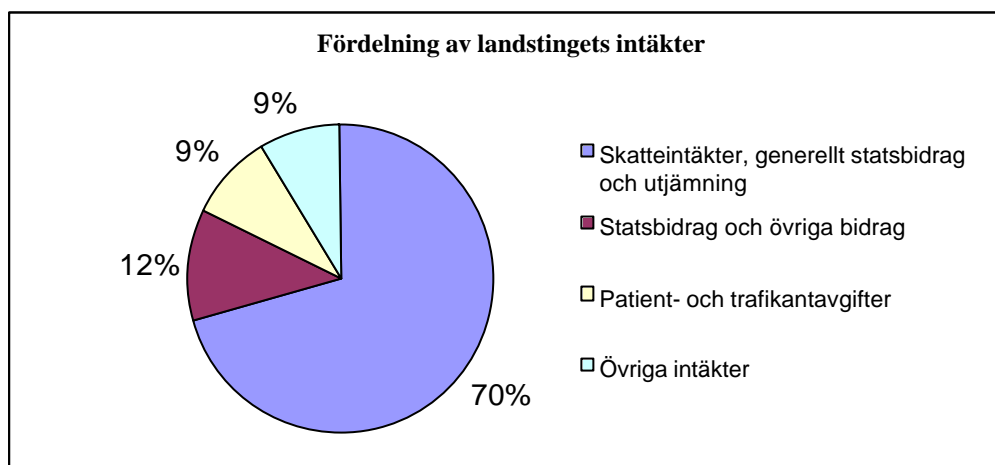
Hälso- och sjukvård inkl tandvård	9,69
AB Storstockholms Lokaltrafik	1,23
Färdtjänst	0,24
Kultur	0,08
Waxholms Ångfartygs AB	0,04
Övriga verksamheter	0,34
Faktisk skattesats	11,62

Fördelning av landstingets intäkter (%):

Skatteintäkter, generellt statsbidrag, och utjämning	70
Statsbidrag och övriga bidrag	12
Patient- och trafikantavgifter	9
Övriga intäkter	9

Fördelning av landstingets kostnader (%):

Hälso- och sjukvård inkl. tandvård	76
Trafik	20
Övrigt	4

	2003	2002
Verksamhetens intäkter	14 457	14 218
Skatteintäkter	34 974	29 586
Finansiella intäkter	108	101
Totala intäkter	49 539	43 905
Verksamhetens kostnader	48 664	45 871
Avskrivningar	1 597	1 323
Finansiella kostnader	993	787
Totala kostnader	51 254	47 981
Resultat	-1 715	-4 076

Stockholms läns landstings politiska organisation

Vad är och vad gör landstinget

Landstinget är en demokratiskt styrd organisation för vissa typer av samhällsservice. De flesta svenska län utgör en landstingskommun. Landstingets uppgifter är att ansvara för hälso- och sjukvård, kollektivtrafik, färdtjänst, folktandvård, regionplanering och viss omsorg. Dessutom ska landstinget stödja kulturliv, turism, miljö, näringsliv, regional tillväxt och utveckling.

Den högsta beslutande politiska instansen i Stockholms läns landsting är *landstingsfullmäktige* med 149 folkvalda ledamöter. Fullmäktiges uppgifter är att besluta i frågor som rör ekonomi, planering och landstingets organisation. Landstingsfullmäktige utser - ledamöterna i de nämnder och styrelser som ansvarar för landstingets olika verksamheter. Landstingsfullmäktiges ledamöter är i de flesta fall fritidspolitiker. Ett fåtal ledamöter arbetar som heltidspolitiker, bl.a. landstingsråden som utses av fullmäktige.

Landstingsfullmäktige har utsett en ledningsstyrelse, *landstingsstyrelsen*, som leder och samordnar landstingets verksamhet samt har ett övergripande ansvar för koncernen. Fr.o.m. 2003 har landstingsstyrelsen 23 ledamöter med en politisk sammansättning motsvarande fullmäktiges. Landstingsstyrelsen har en ledande ställning i landstingets organisation och ska bereda eller yttra sig i de flesta ärenden som avgörs i fullmäktige.

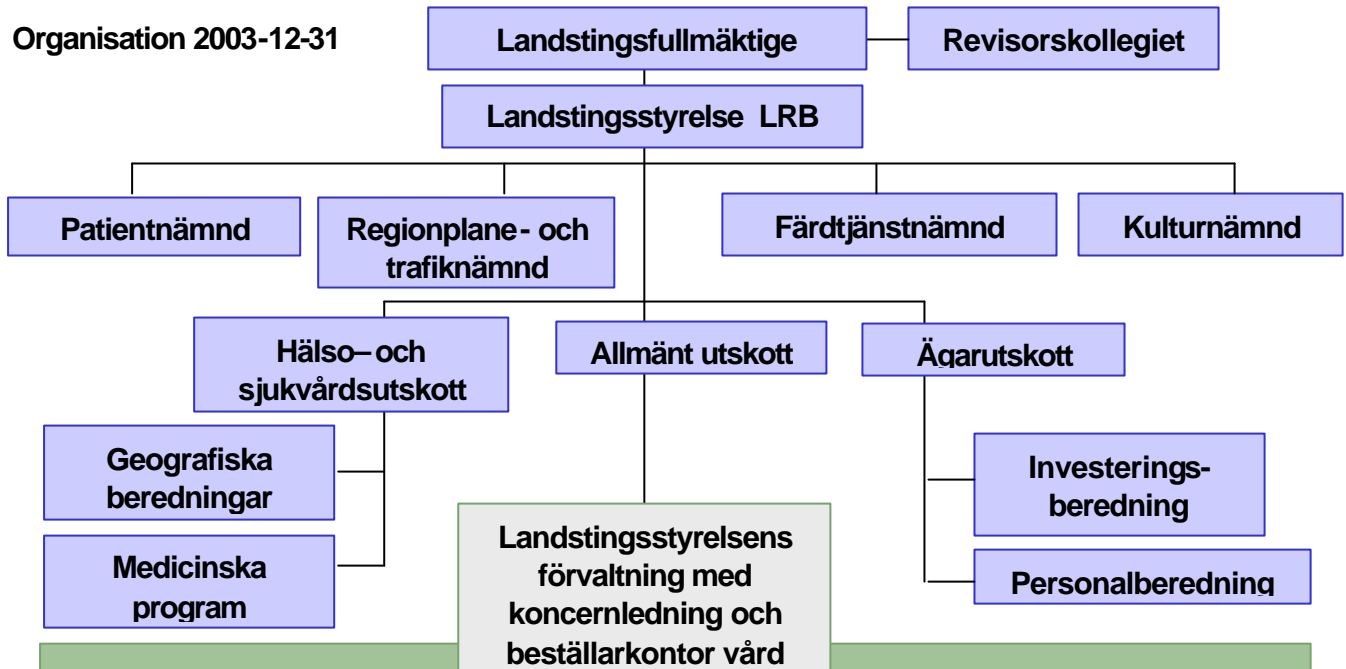
Landstingsrådsberedningen består av landstingsråd från den politiska majoriteten, för närvarande fem från socialdemokraterna och ett från vardera vänsterpartiet och miljöpartiet. Landstingsrådsberedningen bereder alla frågor som ska behandlas av landstingsstyrelsen. Även oppositionspartierna har landstingsråd. Moderaterna och folkpartiet har två vardera och kristdemokraterna har ett landstingsråd.

Fr.o.m. 2003 inrättade landstingsstyrelsen ett hälso- och sjukvårdsutskott för beställarverksamheten inom hälso- och sjukvård och tandvård samt ett ägarutskott för utövande av ägarstyrning av landstingets driftverksamhet.

Parti	s	v	mp	m	fp	kd
Mandatfördelning	54	14	7	37	26	11

Fördelningen av mandat i Stockholms läns landstings fullmäktige

Organisation 2003-12-31

Bolag

AB Storstockholms Lokaltrafik (SL)

- SL Infrateknik AB
- AB SL Finans
- SL Kundtjänst AB
- SL HR Service AB

Landstingshuset i Stockholm AB

Folkandvården Stockholms län AB

Waxholms Ångfartyg AB

Danderyds Sjukhus AB

Huddinge Universitetssjukhus AB¹⁾

Södersjukhuset AB

Norrälje Sjukhus AB

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

Ambulanssjukvården i Stockholm AB

Stockholm Care AB

MediCarrier AB

Locum AB

- AB Terreno

AB SLL Internfinans

Förvaltningar

Landstingsfastigheter Stockholm

Norra länets produktionsområde²⁾

Stockholms produktionsområde²⁾

Södra länets produktionsområde²⁾

Förvaltningar med egna nämnder/styrelser

Karolinska Sjukhuset¹⁾

Södertälje Sjukhus

Kulturförvaltningen

Färdtjänstförvaltningen

Regionplane- och trafikkontoret

Patientnämndens förvaltning

Intressebolag till SL

Busstrafik i Sverige AB (30%)

Svensk Banproduktion AB (40%)

Tågtrafik AB (33,33%)

Samtrafiken i Sverige AB (2,12%)

Stockholms Terminal AB (40%)

Transitio AB (54%)

FAC Flygbussarna Airport Coaches

Nya Holding AB (30%)

Intressebolag till Danderyds sjukhus

Barnhjärnscentrum Stockholm AB (100%)

¹⁾ Fr.o.m 2004-01-01 Karolinska
Universitetssjukhuset

²⁾ Fr.o.m 2004-04-01 Stockholms läns

Väsentliga händelser efter räkenskapsårets utgång

Organisationsförändringar

Den 1 januari år 2004 sammanläggs de två universitetssjukhusen Karolinska sjukhuset och Huddinge Universitetssjukhus AB till en organisation under namnet Karolinska Universitetssjukhuset. Sammanläggningen sker genom att Huddinge Universitetssjukhus AB avbolagiseras och tillgångar och skulder överlåtes till landstinget. Den nya sammanslagna enheten kommer att drivas under s k bolagsliknande former. Enhetens totala omsättning beräknas uppgå till ca 10 miljarder kronor. Den nyutnämnda styrelsen kommer att ha ställning som en kommunal nämnd.

Fr.o.m. 1 april 2004 kommer Norra länets produktionsområde, Södra länets produktionsområde samt Stockholms produktionsområde att sammanföras till en enhet som får namnet Stockholms läns sjukvårdsområde. Den nya enhetens totala omsättning beräknas överstiga 8 miljarder kronor.

Policy för representation och resor i tjänsten samt för kurser och konferenser inom Stockholms läns landsting

I februari 2004 antogs en ny Policy för representation och resor i tjänsten samt för kurser och konferenser inom Stockholms läns landsting

Syftet med att formulera en policy och ett regelverk är att på ett enkelt sätt visa hur representation och resande i tjänsten samt hur kurser och konferenser ska ske och att klart och tydligt precisera de regler som landstinget antagit på områdena.

Ny personalpolicy för landstingskoncernen

En ny personalpolicy har antagits i februari 2004.

Av policyn framgår det att ”landstingets medarbetare skall ha kunskap om lagar och regler angående diskriminering, god kompetens att motverka och hantera följderna av diskriminering på grund av ålder, kön, religion, etnisk tillhörighet samt diskriminering relaterade till homo-, bi- och transfrågor (HBT). Personalen skall också ha god kunskap och kompetens om de särskilda krav som ställs vid bemötandet av ovanstående grupper. Rutinerna vid rekrytering och introduktion av nyanställda samt arbetsplatsens utformning och arbetsförhållanden skall främja mångfald och jämställdhet.”

Skatteutjämning

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att lämna remissvar gällande Utjämningskommitténs betänkande "Gemensamt finansierad utjämning i kommunsektorn", (SOU 2003:88).

Regeringen tillsatte 2001 en kommitté, Utjämningskommittén, med uppgift att utreda vissa frågor rörande det kommunala statsbidrags- och utjämningsystemet. Finansdepartementet har remitterat kommitténs förslag till bl.a. Stockholms läns landsting för synpunkter. Stockholms läns landsting har avlämnat remissvar i januari 2004.

Budget år 2004

Under hösten 2003 beslutade landstingsfullmäktige om budget 2004 samt planering 2005-2006. Det övergripande målet är att uppnå budget i balans. För att uppnå detta presenteras en rad åtgärder såsom lägre kostnadsökningstakt avseende personalkostnader, förbättrad produktivitet, sammanslagning av Karolinska sjukhuset och Huddinge universitetssjukhus AB, intensivare satsningar på närsjukvården och lägre ökningstakt avseende läkemedelskostnader. Det budgeterade resultatet för 2004 uppgår till 61 mkr. För planeringsåren 2005 och 2006 anges resultatnivån 978 mkr respektive 1 519 mkr.

Resultatanalys

Resultatet för landstingskoncernen 2003 blev -1 715 mkr, en förbättring med 2 361 mkr jämfört med 2002. Förbättringen beror på höjningen av landstingets skattesats med 1,30 kronor från 10,32 till 11,62, vilket gav en ökning av skatteintäkterna med 4 299 mkr. Om denna höjning inte hade genomförts skulle underskottet ha blivit 6 014 mkr. Kostnadsökningstakten 2003 var i stort sett lika hög som året innan. Verksamhetens nettokostnader ökade med 2 828 mkr eller 8,6 % mellan 2002 och 2003. Ökningstakten år 2002 var 8,7 %. Verksamhetens bruttokostnader, dvs. verksamhetens kostnader inkl. avskrivningar, ökade med 6,5 %.

Det redovisade resultatet är påverkade av dels omstruktureringskostnader (274 mkr), dels kostnad för att i enlighet med landstingsfullmäktiges beslut ersätta Karolinska Institutet för flyttning av vårdshögskoleutbildning (132 mkr) samt dels lägre skatteintäkter än som beräknades (448 mkr) vid fastställandet av 2003 års budget. Justerat för dessa poster uppgår det ”operativa” resultatet till -861 mkr.

mkr	2003	2002	Förändr i %
Verksamhetens intäkter	14 457	14 218	1,7
Verksamhetens kostnader	-48 664	-45 871	6,1
Avskrivningar	-1 597	-1 323	20,7
Verksamhetens nettokostnader	-35 804	-32 976	8,6
Skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift	34 974	29 586	18,2
Finansiella intäkter	108	101	6,9
Finansiella kostnader	-993	-787	26,2
Resultat	-1 715	-4 076	

Verksamhetens intäkter

mkr	2003	2002	Förändr i %
Patientavgifter sjuk- och tandvård	1 014	940	7,9
Trafikantavgifter	3 467	3 537	-2,0
Försäljning av primärtjänster	1 089	1 040	4,7
Hysesintäkter, försäljning, övriga tjänster, material och varor	2 824	2 792	1,1
Statsbidrag för läkemedel	3 728	3 555	4,9
Övriga statsbidrag och övriga bidrag	2 047	1 958	4,5
Övriga intäkter	288	396	-27,3

Summa verksamhetens intäkter	14 457	14 218	1,7
-------------------------------------	---------------	---------------	------------

Verksamhetens intäkter ökade med måttliga 1,7 % jämfört med 2002.

Patient- och trafikantavgifter m.m.

Intäkterna från patientavgifter ökade med 7,9 % 2003. Ökningstakten var ungefär densamma i såväl sjukvården som tandvården, ca 8,5 % i sjukvården och ca 7,5 % i tandvården. Flera av sjukvårdstaxorna höjdes i halvårsskiftet vilket bidragit till intäktsökningen. Intäkterna från trafikantavgifterna minskade med 2 %.

Hysesintäkter och övriga försäljningsintäkter

Hysesintäkter från uthyrning av lokaler ökade med 41 mkr dvs. 6 %. Hysesintäkterna uppgår 2003 till 725. SL:s intäkter av fordonsuthyrning ökade med 107 mkr medan verkstadsintäkterna i trafik verksamheten minskade med knappt 90 mkr till följd av försäljningen av Svensk Banproduktion AB.

Statsbidrag och övriga bidrag

Statsbidraget för läkemedel inom läkemedelsförmånen ökade med 173 mkr dvs. 4,9 % under året och svarade därmed för den enskilt största ökningen av verksamhetens intäkter. Det täcker ändå inte hela den kostnadsökning på 194 mkr för läkemedlen som uppstått 2003. Bland övriga bidrag ökade statsbidraget som landstinget får vid upphandling av icke momspliktiga tjänster, det s.k. 6-procentbidraget, med ca 70 mkr.

Övriga intäkter

Övriga intäkter har minskat med 108 mkr dvs. ca 27 %. Den huvud sakliga förklaringen till minskningen är att realisationsvinsterna från försäljning av anläggningstillgångar minskat med ca 170 mkr.

Verksamhetens kostnader

mkr	2003	2002	Förändr i %
Personalkostnader	18 284	17 437	4,9
Köpt hälso- och sjukvård	8 022	7 156	12,1
Köpt trafik	7 389	6 983	5,8
Köpta övriga primärtjänster ¹⁾	192	154	24,7
Verksamhetsanknutna tjänster (lab, röntgen m.m.)	1 148	985	16,5
Läkemedel inom läkemedelsförmånen	3 972	3 778	5,1
Övriga material och varor	2 427	2 405	0,9
Lämnade bidrag	849	759	11,9
Lokal- och fastighetskostnader, hyra av anläggningstillgångar	2 118	2 114	0,2
Övriga kostnader	4 263	4 100	4,0
Summa verksamhetens kostnader	48 664	45 871	6,1
Avskrivningar	1 597	1 323	20,7
Summa verksamhetens bruttokostnader	50 261	47 194	6,5

1) Köp av tandvård, utbildning m m

Verksamhetens kostnader ökade med 6,1 % jämfört med 2002. Av denna ökning beräknas att pris- och löneutvecklingen svarar för ca 4,4 % och volymutvecklingen för ca 1,6 %. Verksamhetens bruttokostnader, dvs. verksamhetens kostnader inkl. avskrivningar, ökade med 6,5 %.

Personalkostnader

Personalkostnaderna ökade med 4,9 %. Ökningen av lönekostnaderna, som utgör större delen av personalkostnaderna, uppgår till 3,8 %. Lönekostnadsutvecklingen, dvs. utvecklingen av lönekostnaden per årsarbetare, uppgick till 4 % och lönekostnadsvolymen minskade därmed något, -0,2 %. Det har skett en neddragning av kostnadsökningstakten jämfört med föregående år då personalkostnaderna totalt ökade med 5,4 % och lönekostnaderna med 4,9 %. Delvis förklaras den lägre ökningstakten av att AB Storstockholms lokaltrafik avyttrat aktiemajoriteten av Svensk Banproduktion AB samt att verksamheten avseende tekniska hjälpmedel privatiserats. Exkluderas de avyttrade verksamheterna i 2002 års siffror visar jämförelsen enligt proformaberäkningen att lönekostnadsökningen uppgår till 4,8 %, lönekostnad per årsarbetare till 3,9 % och lönekostnadsvolymen till 0,9 %.

Köpt hälso- och sjukvård

Kostnaden för externt köpt hälso- och sjukvård 2003 ökade med ca 12,1 % dvs. 866 mkr. Det är en betydligt lägre ökning än föregående år då ökningstakten uppgick till ca 22 %. Antalet enheter som övergick från landstingsdriven till privat driven vård har minskat jämfört med tidigare år. Verksamheten avseende tekniska hjälpmedel för handikappade har dock privatiserats under året. Om kostnaderna för denna verksamhet exkluderas erhålls en ökningstakt för övrig köpt hälso- och sjukvård på 8,9 %.

Köpt trafikverksamhet

Kostnaderna har totalt ökat med 5,8 %. SL:s kostnader för köpt trafik ökade med ca 5,7 % under året, WÅAB:s med 2,7 % och färdtjänstens kostnader ökade med drygt 7 %. Dessa siffror kan ställas mot utvecklingen av intäkterna från trafikavgifter som minskade med 2 % totalt.

Läkemedelskostnader

Läkemedelskostnaderna inom läkemedelsförmånen ökade med 194 mkr dvs. 5,1 % 2003. Det är en betydande dämpning av ökningstakten jämfört med de två föregående åren. Ökningen uppgick till 8,1 % 2001 och 9,1 % år 2002. Enligt direktiv för budget 2004 skall kostnadsökningen för läkemedel halveras från och med 2004. Den målsättningen, dvs. en ökningstakt på ca 4,5 %, är på väg att uppnås.

Forskning och utveckling, utbildning (FoUU)

Sammantaget uppgår landstingets FoUU-medel till ca 1,4 miljarder kronor. Av dessa bidrar landstinget med ca 930 mkr och staten med 470 mkr. Via FoUU-rådet, som består av representanter från landstingets koncernledning, sjukvårds- och sjukhusdirektörer, fördelas ca 270 mkr till utbildning och 620 mkr till forskning. Resterande del fördelas främst till Samhällsmedicin och andra kunskapscentra inom landstinget (330 mkr), NOVUM-stiftelserna (90 mkr) och till Karolinska Institutet för fasta forskartjänster (10 mkr).

Lämnade bidrag

De största bidragen 2003 gick till kultursektorn, 233 mkr, regional forskning och utveckling m.m., 135 mkr samt bidrag till Karolinska institutet för flytt av vård- högskoleutbildningen till Södertörn med 132 mkr. Det är den senare posten som

förklarar den kraftiga ökningen av kostnaderna för lämnade bidrag mellan 2002 och 2003 ca 12 % eller 90 mkr.

Skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift

Skatteintäkterna avseende skattekraftens utveckling baseras på det senast kända slutliga taxeringsutfallet två år tillbaka. Det slutliga taxeringsutfallet publiceras av Riksskatteverket i december varje år. Landstingets skattekraft (medelinkomst) för inkomståret 2002 uppgick till ca 168 100 kr/inv. Det är 21 % över riksgenomsnittet. Det var dock första gången sedan 1995 som länets skattekraft utvecklades långsammare än rikets. Skattesatsen höjdes från 10,32 % till 11,62 % 2003. Den genomsnittliga landstings skatten i riket var 10,53 %. Genom utjämningsystemet överförde Stockholms läns landsting (SLL) ca 5,4 miljarder kronor till övriga landsting.

mkr	2003	2002	Förändr i %
Skatteintäkter	38 305	31 939	19,9
Generellt statsbidrag	2 048	3 976	-48,5
Inkomst- och kostnadsutjämning	-5 379	-4 398	22,3
Momsavgift		-1 931	-100,0
Summa skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift	34 974	29 586	18,2

Landstingets skatteintäkter av eget skatteunderlag ökade med 19,9 % eller 6 366 mkr. Den kraftiga ökningen beror i huvudsak på att skattesatsen höjdes med 1,30 kronor 2003. Om skattesatsen hade varit oförändrad hade ökningen av skatteintäkterna uppgått till 6,5 % eller 2 068 mkr. Skattehöjningen gav 4,3 miljarder i ökade skatteintäkter.

Det generella statsbidraget minskade med 1 928 mkr mellan 2002 och 2003. Orsaken var att staten tog över det finansiella ansvaret för kommunkontosystemet och den momsavgift som kommuner och landsting betalat till systemet t.o.m. 2002 växlades mot ett sänkt generellt statsbidrag. I det generella statsbidraget ingick 2002 och 2003 tillfälligt sysselsättningsstöd med 314 mkr resp. 384 mkr. De samlade skatteintäkterna inkl. bidrag och utjämning ökade med 5 388 mkr eller 18,2 % mellan 2002 och 2003 till 34 974 mkr.

Utjämningsystemet

Den av regering och riksdag fastställda utgångspunkten för det utjämningsystem som infördes 1996 utgår från att alla kommuner och landsting ska ha likvärdiga ekonomiska förutsättningar att bedriva sin verksamhet, oberoende av vilken nivå på service, effektivitet och avgifter som den enskilda kommunen eller det enskilda landstinget väljer. Detta sker genom kostnadsutjämning, en utjämning av strukturellt betingade kostnadsskillnader mellan kommuner och mellan landsting. Det sker även genom en långtgående inkomstutjämning som medför att alla kommuner och landsting får en skattekraft som motsvarar genomsnittet för landet.

mkr	1999	2000	2001	2002	2003
Kostnadsutjämning	2 092	-31	-171	-357	-370
Införandetillägg för kostnadsutjämning	0	1 845	1 647	1 441	1 229
<i>Summa kostnadsutjämning</i>	<i>2 092</i>	<i>1 814</i>	<i>1 476</i>	<i>1 084</i>	<i>859</i>
Inkomstutjämning	-3 449	-3 843	-4 330	-5 175	-5 922
Nivåjustering	-109	-165	-248	-307	-316
Summa inkomst- och kostnadsutjämning	-1 466	-2 194	-3 102	-4 398	-5 379

Sedan det nya utjämningsystemets införande 1996 har Stockholm läns landsting varit nettobidragsgivare till andra landsting. Under perioden 1999-2003 betalade Stockholms läns landsting ca 16,5 miljarder till andra landsting i utjämnings systemet. Fram till och med 1999 låg nivån på den samlade kostnaden för inkomst- och kostnadsutjämning mellan 1,1 och 1,5 miljarder. Denna kostnad ökade kraftigt 2000 med ca 725 mkr, ca 900 mkr 2001, ca 1,3 miljarder 2002 och ytterligare ca 1 miljard 2003. Det finns två huvudorsaker till detta.

För det första ändrades modellen för kostnadsutjämning inom hälso- och sjukvård fr.o.m. 2000. Den nya modellen har för landstinget inneburit en mycket kraftig inkomstminskning. Från att ha erhållit ett utjämningsbidrag på 2 092 mkr 1999 betalade landstinget en utjämningsavgift på 370 mkr 2003, d.v.s. en total försämring jämfört med 1999 på knappt 2,5 miljarder. Fram till och med 2004 får de landsting som har fått sänkta bidrag ett införandetillägg som medför att bidrags minskningen maximalt uppgår till 120 kr/inv. och år. Införandetillägget för kostnadsutjämning, som för landstinget uppgick till 1 229 mkr 2003, kommer att trappas ned med drygt 200 mkr 2004.

För det andra beror den kraftigt höjda kostnaden på att avgiften till inkomstutjämnningen ökade med ca 2,5 miljarder mellan 1999 och 2003. Ökningen av utjämningsavgiften beror på att skattekraften i Stockholms län ökar snabbare än i riket.

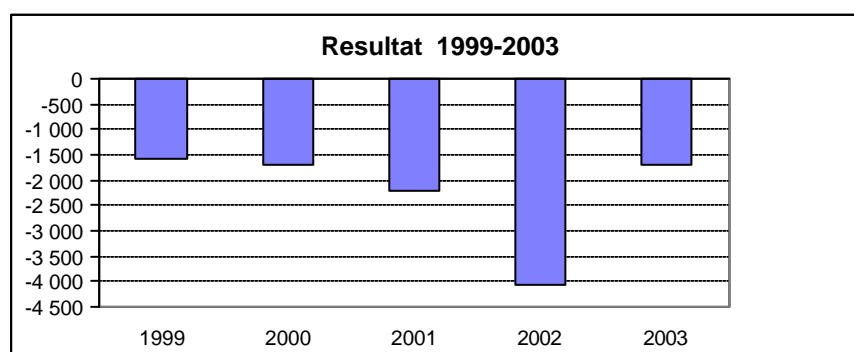
Finansnetto

mkr	2003	2002	Förändr i %
Finansiella intäkter	108	101	7
Finansiella kostnader	-993	-787	26
Finansnetto	-885	-686	

Landstingskoncernens finansnetto dvs. finansiella intäkter minus finansiella kostnader, har försämrats med 199 mkr jämfört med 2002 och uppgår till -885 mkr. Finansiella kostnader har ökat med 26 % till 993 mkr. Kostnadsökningen avser ökade räntor på långfristiga lån, leasingförpliktelser och pensioner. Landstingskoncernens låneskuld inkl leasing har ökat från 18 314 mkr 2002 till 20 706 mkr vid årets utgång.

Resultatutveckling

Landstingskoncernen har sedan 1997 redovisat negativa resultat. För åren 1999-2003 uppgick det totala underskottet till -11,3 miljarder. Årets resultat på -1 715 mkr är en förbättring jämfört med 2002 med 2 361 mkr. Denna förbättring är huvudsakligen hänförlig till den höjning av skattesatsen som genomfördes 2003 med 1,30 kronor från 10,32 till 11,62.

Omstruktureringsreserv

Med anledning av strukturåtgärder beslutade av landstingsfullmäktige i november 2003 skall åtagande om dessa redovisas i 2003 års bokslut. Av detta åtagande avser 274 mkr, riktat erbjudande om ålderspension från 61 års ålder inom landstingets sjukvårdsorganisationen. Detta belopp kan hämtas via de underlag som lämnats in från verksamheterna och skall därmed belasta 2003 års resultat med motsvarande belopp och redovisas som omstruktureringsreserv.

Resterande framtida investerings- och kostnadseffekter kräver fortsatt utredningsarbete avseende verkställande av beslutade strukturåtgärder, varför dessa endast i grova drag kan presenteras nedan.

Fördelningen beräknas enligt följande: mkr

Omstruktureringsreserv, att belasta resultat 2003:

- Riktat erbjudande om ålderspension	274
Summa	274

Investerings- och kostnadseffekter

- Övriga personalrationaliseringar SLL	250
- Externa utredningsinsatser inkl informationsaktiviteter	25
- Lokal- och IT-anpassningar	125
Summa	400

Balanskrav

Lagens krav

Lagreglerna om balanskrav tillämpas för fjärde året i årsredovisningen 2003. Budget i balans innebär att landstingen ska upprätta sin budget så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett landsting visar ett underskott för räkenskapsåret ska det redovisade egna kapitalet i balansräkningen återställas senast under det andra året efter det år då underskottet uppkom. Landstingsfullmäktige kan besluta om att sådan reglering ej ska göras. Detta förutsätter att synnerliga skäl kan åberopas och att beslutade åtgärder är förenliga med god ekonomisk hushållning. Landstingsfullmäktige beslutade i november 2003 (LS 0310-2587) att åberopa synnerliga skäl för att avstå från att reglera de negativa resultaten för åren 2000-2002. Som skäl angavs storleken på de ackumulerade underskotten.

I och med fullmäktiges beslut, att på grund av synnerliga skäl inte täcka de negativa resultaten år 2000-2002 och återställa det egna kapitalet, är frågan avgjord och skall inte tas upp igen i kommande årsredovisningar. Av beslutet framgår vidare att de ackumulerade underskotten dock bör återhämtas på längre sikt som en följd av kravet på god ekonomisk hushållning.

Koncernen mkr	2003
Årets resultat enligt resultaträkningen	-1 715
Avgår: samtliga realisationsvinster	-71
Förändring av eget kapital	4
Justerat resultat	-1 782
Ackumulerat underskott att täcka	-1 782
År då underskottet skall vara reglerat enligt lagreglerna	2005

Uppdrag

I december 2002 uppdrog landstingsfullmäktige åt landstingsstyrelsen att senast hösten 2003 göra en formell framställan till regeringen angående landstingets möjligheter att efterleva balanskravet samt redovisa de synnerliga skäl som utgörs av storleken på de negativa resultaten 1999-2002. En sådan skrivelse, daterad 2003-05-20 har sänts till regeringen. I denna skrivelse konstateras att landstinget sedan lagens tillkomst inte levt upp till lagens krav om budget i balans. I skrivelsen hemställer landstinget att regeringen överväger förslag om förändringar i gällande lagstiftning som beaktar de ytterst dramatiska konsekvenserna som riskerar att bli följden för landstinget.

Beslutade åtgärder

För att erhålla en ekonomi i balans har intäktssidan stärkts och kostnadsutvecklingen dämpats. 2003 höjdes landstingsskatten med 1,30 kr och för 2004 med 0,65 kr. För att åstadkomma en budget i balans krävs dessutom en förbättrad kostnadskontroll, framför allt vad gäller kostnadsökningstakten avseende personalkostnader och kostnader för läkemedel.

Ersättningssystemet inom sjukvården skall ses över i syfte att skapa ett effektivare patientflöde och en förändrad vårdstruktur. En ny organisation och budgetprocess har införts 2003 för att stärka helhetssynen över landstingets verksamhet och kontrollen av den ekonomiska utvecklingen. Landstingsstyrelsen och koncernledningen har givits en starkare ställning och har fått ansvar för både beställar- och utförarsidan. Ägarutskottet utövar och utvecklar landstingets ägarstyrning för såväl akutsjukhusen som trafikbolagen samt övriga bolag.

Landstingsfullmäktige beslutade i juni om åtgärder för intäktsförstärkning och kostnadsreducering med anledning av de budgetavvikelser som rapporterats i samband med månadsbokslut under våren 2003. Landstingsfullmäktige beslutade om ett antal åtgärder för omgående hantering. Nedan redogörs kortfattat för dessa Åtgärder.

Intäktsförstärkning

För att 2003 komma till rätta med negativa budgetavvikelser beslutades att höja priset på Waxholms bolagets kontantbiljetter med 10 % samt att höja flertalet sjukvårdsavgifter.

Kostnadsreduktioner

Beslutades att stor restriktivitet måste iakttagas av alla enheter när det gäller administrativa kostnader. Vidare måste ökningstakten av personalkostnader dämpas. Detta innebär att det mål avseende kostnadsökningstakten som i budget 2003 anges gälla från år 2004 måste beaktas redan från 2003. Stor återhållsamhet måste även gälla vid inhyring av personal.

Stoppåtgärder

I ärendet beslutades om omedelbart anställningsstopp för administrativ personal vid samtliga enheters centrala administrationer samt för läkare inom områden där uppenbar läkarbrist inte råder. De landstingsägda bolagen föreslogs fatta motsvarande beslut. Vidare beslutades om att inhyring av externa lokaler endast får ske efter noggrann prövning av tillgängliga lokaler i landstingets fastigheter.

Budget 2004

Den budget avseende 2004, som antagits av landstingsfullmäktige, uppvisar ett positivt resultat på 61 mkr för 2005 978 mkr, 2006 1 519 mkr. Detta är en följd av de kraftiga kostnadsbesparingar som genomförs samt påbörjade strukturförändringar inom framför allt sjukvården.

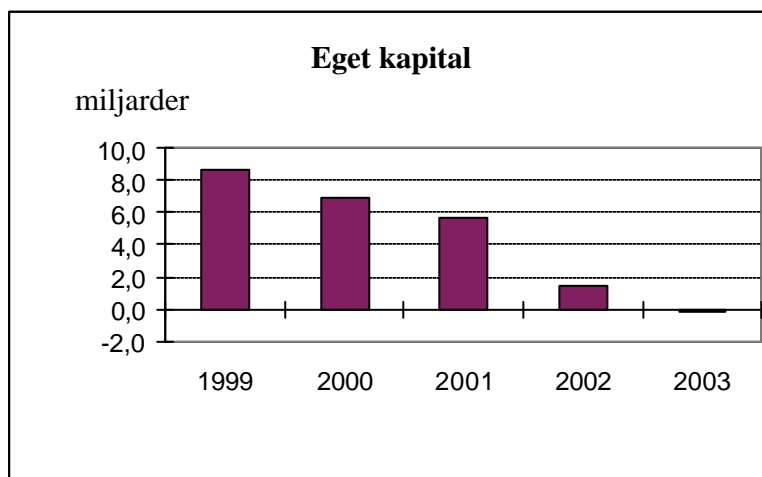
Verksamhetens ställning

Det egna kapitalets utveckling

Eget kapital utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Som en följd av de senaste årens underskott har det bokförda egna kapitalet i landstinget minskat från 8,6 miljarder 1999 till -0,2 miljarder 2003. Pensionsförpliktelser intjänade före 1998 uppgår till 17,4 miljarder och redovisas i enlighet med gällande lagstiftning och regelverk som ansvarsförbindelser i balansräkningen medan pensioner intjänade 1998 eller senare redovisas som skuld i balansräkningen. Om hänsyn tas till dessa pensionsförpliktelser skulle landstingskoncernen redovisa ett negativt kapital på -17,6 miljarder.

Soliditeten är ett mått på långsiktig betalningsförmåga och utgör eget kapital i förhållande till balansomslutningen. Vid utgången av 2003 uppgick soliditeten till -0,5 procent.

Det egna kapitalet i landstinget har inte samma rättsliga status som i ett aktiebolag. I ett aktiebolag utgör en aktie ett värdebevis som ger rätt till en andel av bolagets vinst. Ett negativt eget kapital för landstingets del leder till ökade kapitalkostnader och kan komma att täckas av ett högre skatteuttag. Följaktligen är det snarare beskattningsrätten i kombination med Stockholmsregionens ekonomiska utveckling som främst avgör landstingets långsiktiga betalningsförmåga. Det är också beskattningsrätten i kombination med regional tillväxt som beaktas vid den rating som Standard and Poor's har åsatt landstinget.

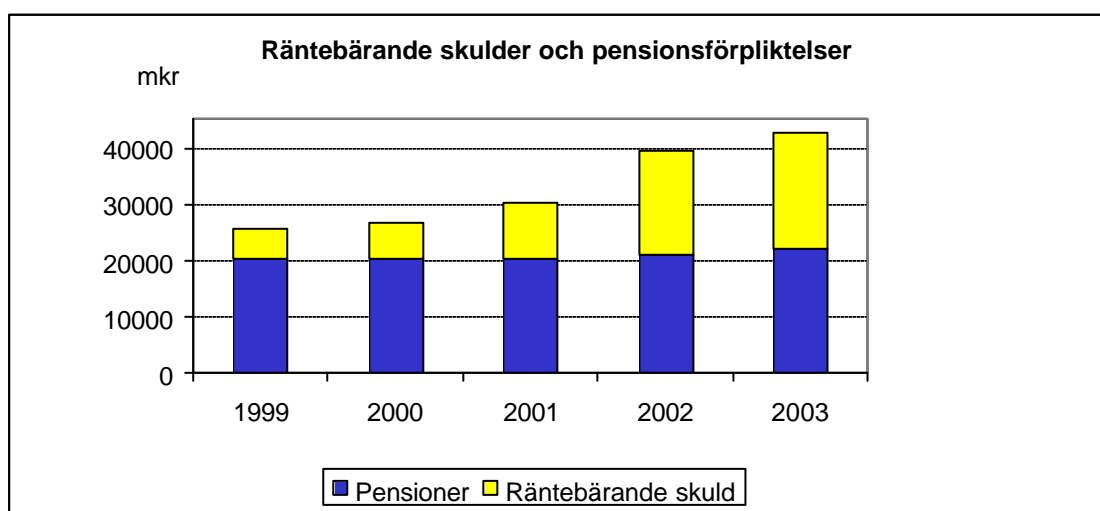
Likvida medel, betalningsberedskap, räntebärande skulder och pensionsförpliktelser

Med likvida medel avses tillgängliga betalningsmedel. För landstingskoncernen innebär detta handkassor, tillgodohavanden på bank och postgiro samt kortfristiga placeringar. Landstingskoncernens likvida medel var 790 mkr vid utgången av året. Motsvarande belopp föregående år uppgick till 235 mkr. Samtidigt har landstingskoncernens räntebärande skulder ökat från 18 314 mkr 2002 till 20 706 mkr vid årets utgång.

Koncernens totala pensionsförpliktelser uppgår till 22 131 mkr, en ökning från föregående år med 1 106 mkr. I enlighet med gällande regelverk redovisas den del som är intjänad före 1998 som en ansvarsförbindelse, medan pensioner intjänade 1998 eller senare är upptagen som en skuld i balansräkningen. Vid 2003 års utgång uppgick pensionsskulden i balansräkningen till 4 713 mkr, vilket är 520 mkr mer än 2002.

Pensionsförpliktelserna är mycket långsiktiga och behöver inte omsättas på samma sätt som de räntebärande skulderna, men bör beaktas vid koncernens ekonomiska ställning.

Sett över en femårsperiod har, som framgår av diagrammet nedan, landstingskoncernens räntebärande skulder och pensionsförpliktelser ökat från 25 689 mkr till 42 837 mkr. Av ökningen på 17 148 mkr står räntebärande skulder för 16 289 mkr och pensionsförpliktelserna för 859 mkr. Pensionsskulden är till sin karaktär betydligt mer långfristig än de lån som upptagits.

Betalningsberedskapen var vid årsskiftet 36 dagar. Under året har kravet i finanspolicyn avseende en genomsnittlig betalningsberedskap på tre veckor uppfyllts. Outnyttjade

krediter på 4 200 mkr tillsammans med de likvida medlen på 790 mkr innebär att landstingskoncernen hade 4 990 mkr i total betalningsberedskap vid årsskiftet.

I tabellen nedan redogörs för landstingets upplåning vid utgången av 2003.

Av landstingsfullmäktige beslutad upplåningsram	mkr
Av landstingsfullmäktige 2003-01-14 fastställd samlad upplåningsram	40 000
Varav långfristig finansiering	34 000
Lånefinansiering	
Långfristig upplåning	10 731
Kortfristig upplåning	1 000
<i>Summa</i>	11 731
Leasingfinansiering	
Leasingförpliktelser	8 975
Summa räntebärande skulder	20 706
Outnyttjade avtalade kreditlöften	
Checkräkningskrediter	1 800
Övriga avtalade kreditlöften	2 400
<i>Summa</i>	4 200

Stockholms läns landsting hade per balansdagen en låneskuld exkl. leasing på 11 731 mkr, vilket är en ökning med 1 173 mkr från 2002 då låneskulden uppgick till 10 558. Därutöver finns en leasingskuld på 8 975 mkr. Av detta avser 8 744 mkr AB Storstockholms Lokaltrafik (SL). Detta innebär att SL under 2003 ökat sin leasingfinansiering med 1 165 mkr. De totala finansiella åtagandena i form av leasing och lån uppgår till 20 706 mkr, en ökning med 2 393 mkr från 2002.

Landstingsfullmäktige beslutade den 14 januari 2003 om en låneram på totalt 40 miljarder. Den tidigare ramen uppgick till 16 miljarder. I ökningen på 24 miljarder ingår befintliga leasingåtaganden på 8 miljarder vilka tidigare låg utanför låneramen. Den reella ökningen av finansieringsutrymmet via lån och leasing är 16 miljarder.

Den genomsnittliga räntebindningstiden för landstingets låneportfölj inkl. leasing är 2,5 år och har under 2003 legat inom intervall på 1-5 år vilket är i enlighet med anvisningarna för finanspolicy. Normen för räntebindningstiden är 3 år.

Landstinget har tecknat ränteswapavtal i syfte att förlänga den genomsnittliga räntebindningstiden.

Finansfrågor samt uppföljning av finans- och pensionspolicy

Under 2003 var kreditvärderings- och ratinginstitutet Standard and Poor's ratingbetyg för Stockholms läns landstings långfristiga upplåning AA.

AB SLL Internfinans har under året bedrivit placerings- och upplåningsverksamheten enligt de riktlinjer som fastställts i finanspolicyn. Den överskottslikviditet som har uppstått placeras i kortfristiga räntebärande placeringar. Placeringar i aktier har inte förekommit.

Samtliga förvaltningar och bolag ska följa landstingets finanspolicy. Med undantag för ett par mindre avsteg gällande leasingfinansiering av viss utrustning på Huddinge Universitetssjukhus AB och Södersjukhuset AB visar rapporteringen att finanspolicyn följts.

Pensionsmedlen återlånas i enlighet med av landstingsfullmäktige fastställd placeringspolicy för pensionsmedel.

Finansieringsanalys

En finansieringsanalys visar kassaflödet från verksamheten inkl. förändringar av rörelsekapitalet, kassaflödet från investeringsverksamheten samt finansiering. Summan av dessa komponenter utgör förändringen likvida medel.

Finansieringsanalys, sammanfattning (komplett se sid 94)

Koncernen, mkr

	2003	2002
<i>Verksamhetens kassaflöde</i>		
Resultat efter finansiella poster	-1 715	-4 076
Justering för ej kassapåverkande poster	1 338	1 484
Kassaflöde från verksamheten	-377	-2 592
Förändring av rörelsekapital	1 281	-741
Kassaflöde före investeringar	904	-3 333
Investeringar	-3 993	-6 418
Diverse poster	731	1 502
Nettoförändring av investeringsverksamheten	-3 262	-4 916
Kassaflöde efter investeringar	-2 358	-8 249
<i>Finansiering</i>		
Förändring av räntebärande skulder	2 393	8 290
Förändring av andra långfristiga skulder	0	-347
Förändring av pensionsavsättning	520	241
Nettoförändring av finansiering	2 913	8 184
Förändring av likvida medel	555	-65
Likvida medel vid årets början	235	300
Likvida medel vid årets slut	790	235

Kassaflödet från verksamheten är negativt med -377 mkr, främst p.g.a. det negativa resultatet. Detta är dock en förbättring jämfört med 2002 med 2 215 mkr.

Den positiva likviditetseffekten av förändringen av rörelsekapitalet på totalt 1 281 mkr beror främst på att en skattefordran på staten minskat under året, och till följd av detta har de faktiska skatteinbetalningarna under året varit 816 mkr större än den

resultatpåverkande skatteintäkten. Vidare har leverantörsskulderna under året ökat med 634 mkr.

Investeringarna uppgick till 3 993 mkr för 2003 vilket är 2 425 mkr mindre än 2002. Investeringsverksamheten gav 2003 ett negativt kassaflöde på totalt 3 262 mkr.

Kassaflödet efter investeringar är negativt med 2 358 mkr. Finansiering har skett via en ökning av de räntebärande skulderna med 2 393 mkr. Ökade pensionsavsättningar bidrar positivt med 520 mkr. Sammanlagt har finansieringen bidragit med 2 913 mkr.

De likvida medlen vid årets slut uppgår till 790 mkr, en ökning med 555 mkr jämfört med 2002.

Investeringar

Landstingsfullmäktige har i september 2003 beslutat om uppdatering av investeringsprocessen för Stockholms läns landstings samtliga verksamheter. Investeringsprocessen består av två delar, dels processen att fastställa en investeringsplan och dels processen att hantera beslut om vart och ett av investeringsobjekten.

Investeringsplanen är en integrerad del av budgeten och beslutas i samband med budgetbeslut i november. Planen omfattar specificerade objekt för byggnad, utrustning, mark, banor, fordon, trafikantläggningar, fartyg och kajanläggningar samt totalt belopp för ospecificerade objekt. Nivån för specifikation av utrustningsobjekt fastställs av landstingsstyrelsen.

Total investeringsvolym

I tabellen nedan redovisas utvecklingen av investeringsverksamheten under 2003 i förhållande till den av fullmäktige fastställda investeringsplanen. Trafikinvesteringar redovisas netto dvs. efter statsbidrag. Statsbidragen har utfallit med 291 mkr jämfört med planerade 392 mkr.

mkr netto	Utfall 2003	Budget 2003
Trafik inklusive leasing	2 171	2 861
Fastigheter	705	926
Inventarier och övriga investeringar	825	652
Totala investeringar SLL-koncernen	3 701	4 439

Trafik

Inom SL pågår ett omfattande investeringsprogram som startade 1997. Mellan 1997 och 2003 uppgick investeringsvolymen till 19 miljarder kronor och fram till 2010 planeras investeringar för ytterligare 11 miljarder kronor. Investeringarna hittills omfattar förutom nybyggnation av Tvärbanan, nya tunnelbanevagnar, upprustning och modernisering av stora delar av infrastrukturen samt åtgärder för förbättrad tillgänglighet för personer med handikapp. I tur står pendeltågstrafiken som kommer att trafikeras med nya vagnar med början 2005, ett nytt biljettsystem som kommer att underlätta resandet samt fortsatt modernisering och upprustning.

Årets investeringar uppgår brutto till 2 462 mkr (netto 2 171 mkr), varav 2 413 mkr avser SL och 49 mkr avser WÅAB. Utfallet är brutto 791 mkr (netto 690 mkr) lägre än budget huvudsakligen beroende på tidsplaneförskjutningar för förvärv av pendeltågstationer, lösen av spårdepåer och tomträtter, det nya biljettsystemet samt för banor och trafikantläggningar.

Den största investeringen under året är nya tunnelbanevagnar för ca 1 200 mkr. Därutöver har investeringar skett i större objekt såsom ny pendeltågsdepå i Upplands-Bro 150 mkr, ombyggnad av Liljeholmens bytespunkt 110 mkr, modernisering och upprustning av tunnelbanan 130 mkr. Övriga investeringar i banor, trafikantläggningar och fastigheter uppgår till 590 mkr.

För WÅAB utgör årets investeringar delbetalning för tre nya fartyg samt förbättringar av befintlig fartygsflotta.

Sammanställning av investeringsverksamhet för trafik de senaste fem åren:

mkr brutto	1999	2000	2001	2002	2003
AB SL	2 453	2 764	2 884	4 733	2 413
WÅAB	15	23	21	39	49
Summa	2 468	2 787	2 905	4 772	2 462

Fastigheter

Fastighetsinvesteringarna redovisas och finansieras i Landstingsfastigheter Stockholm som förvaltas av Locum AB. Inom ramen för förvaltningsansvar verkställer bolaget fullmäktiges investeringsbeslut samt ansvarar för redovisning och uppföljning av investeringar.

Landstingsfullmäktige har i samband med beslut om 2003 års budget fastställt investeringsplaner och angett utgiftsnivåer för landstingets förvaltningar och bolag. För

byggnadsinvesteringarna fastställdes den totala volymen till 926 mkr. Beslutet baserades på ett underlag och finansiella bedömningar framtagna under hösten 2002.

Årets utfall blev 705 mkr, dvs. 220 mkr under den beslutade nivån. Tidsplane-förskjutningar av enskilda objekt, omprioriteringar och revideringar har påverkat det slutliga utfallet. En annan väsentlig faktor är den pågående omstruktureringen inom vården. Under senare delen av året har investeringstakten avstannat i avvaktan på beslut kopplade till omstrukturingsarbetet.

Inom byggnadsverksamheten genomförs för närvarande cirka 250 objekt av varierande storlek. De flesta objekt genomförs vid akutsjukhusen och avser upprustning och anpassning av fastighetsstrukturen till den moderna sjukvårdens verksamhetskrav. Samtidigt läggs stor vikt vid driftsäkerhetsåtgärder – brandskydd, ventilation och inomhusmiljö samt tekniska försörjningssystem. De större investeringarna avser ombyggnad vid Bromma sjukhus för 400 mkr, ombyggnad av akuten vid Karolinska sjukhuset för 200 mkr samt ombyggnad av Sachsska för barn- och ungdomspsykiatri för 139 mkr.

mkr netto	1999	2000	2001	2002	2003
Fastighetsinvesteringar	747	668	790	880	705

Inventarier och övriga investeringar

Volymen investeringar avseende maskiner och inventarier fastställdes i 2003 års budget till 652 mkr och utfallet blev 825 mkr. Avvikelsen på 173 mkr mot budgeten förklaras framför allt av ändrade redovisningsprinciper vilka är i enlighet med Redovisningsrådets rekommendationer. Denna förändrade princip medför förskjutning av aktiveringstillfälle.

Årets investeringar avser främst anskaffning av medicinsk-teknisk utrustning vid de fyra stora akutsjukhus – Karolinska sjukhuset, Huddinge sjukhus, Danderyds sjukhus och Södersjukhuset och de större investeringarna avser två accelerators till Radiumhemmet för totalt 31 mkr samt anesthesiutrustning till Huddinge sjukhus för 18 mkr. För övrigt genomförs ersättning och komplettering av medicinsk-teknisk utrustning samt IT-satsningar. Övriga investeringar avser främst ombyggnader i externt förhyrda lokaler för totalt 36 mkr.

Landstingsfullmäktigeuppdrag

I samband med att fullmäktige fattade beslut om budget för 2003 gavs ett antal uppdrag till landstingsstyrelsen. Arbetsläget vad gäller de viktigaste av dessa uppdrag redovisas kortfattat nedan.

Uppdrag	Arbetsläge
Översyn av hälso- och sjukvårdens utbuds- och produktionsstruktur avseende bl.a. volym, fördelning, utnyttjandegrad och resursanvändning	Pågår och har delvis redovisats i budget 2004. Samlad redovisning sker i rapport från 3S.
Översyn av samtliga ägardirektiv samt förslag till ägardirektiv för enheter där detta saknas	Pågår. Förslag till ägarpolicy och generella ägardirektiv behandlades av fullmäktige den 7/10 2003.
Förslag till personalpolicy för landstingskoncernen	Ny personalpolicy antogs i februari 2004.
Förslag till ny jämställdhetspolicy för landstinget	Ingår i personalpolicyn
Översyn av landstingets totala bidragsgivning till för landstinget icke-obligatoriska verksamheter	Behandlades i budgeten avseende 2004.
Utreda och lämna förslag till en övergripande trafikstrategi	Pågår. Beräknas vara klart under våren 2004.
Utreda vilka åtgärder som kan genomföras i syfte att förbättra produktiviteten i landstingskoncernens verksamheter	Pågår. Behandlades delvis i budgetarbetet för 2004. Utredning beräknas vara klart under våren 2004.

Personal

Under det gångna året har landstinget arbetat intensivt med åtgärder för att förebygga ohälsa samt främja hälsan för medarbetarna. En hälsoplan som anger koncernens mål och inriktning för arbetsmiljö- och hälsoarbetet antogs av fullmäktige i september. I Hälsoplanen för 2003-2006 är ett av målen att landstinget ska sänka sjukfrånvaron med minst en dag per år. Trenden från de senaste åren med en kontinuerligt stigande sjukfrånvaro bröts i fjol och under 2003 har sjukfrånvaron minskat med 1,7 dagar till 24,4 dgr/anställd (26,1).

Vidare har arbetet inletts med att anpassa verksamheterna till de nya budgetföresättningarna för 2004. Förändringsarbetet ska både fokuseras på att kortsiktigt minska det totala antalet anställda och långsiktigt säkerställa en god personal- och kompetensförsörjning. Ett generellt anställningsstopp för landstingsstyrelsens samtliga förvaltningar fattades i november. Stoppet gäller tillsvidareanställningar och tidsbegränsade anställningar över tre månader (med undantag för anställning av ST-läkare inom områden där det råder uppenbar brist). Samtliga nämnder och styrelser uppmanades att fatta motsvarande beslut.

Landstingets nämnder och styrelser svarar för personalpolitiken i respektive förvaltning och bolag. Mer utförlig information om det personalpolitiska arbetet kan fås genom landstingets publikation "Personalbokslut 2003" samt genom bolagens och förvaltningarnas årsbokslut/personalbokslut.

Anställda i Stockholms läns landsting (SLL) dec 2003

	2003	2002	% för.	% - andel		
				2003	2003	2003
				anställda	kvinnor	män
Hälso- och sjukvård inkl tandvård	40 795	40 765	0,1	96,2%	81,4%	18,6%
Trafik	660	982	-32,8	1,6%	36,1%	63,9%
Fastighetsverksamhet	191	182	4,9	0,5%	45,0%	55,0%
Övrig verksamhet	760	790	-3,8	1,8%	56,8%	43,2%
Totalt	42 406	42 719	-0,7	100,0%	80,1%	19,9%
<i>varav inom förvaltningarna</i>	<i>24 978</i>	<i>25 265</i>	<i>-1,1</i>	<i>58,9%</i>	<i>80,2%</i>	<i>19,8%</i>
<i>Varav inom bolagen</i>	<i>17 428</i>	<i>17 454</i>	<i>-0,1</i>	<i>41,1%</i>	<i>80,0%</i>	<i>20,0%</i>

Det totala antalet anställda i landstingskoncernen uppgick i december 2003 till 42 406 (42 719). Siffror inom parentes avser 2002 om inte annat anges.

Antalet anställda inom hälso- och sjukvård har ökat något medan antalet anställda inom trafik har minskat, framförallt på grund av att Svensk Banproduktion sålts under året.

Personalnyckeltal

SLL-koncernen	2003	2002	Förändr i %
Antal anställda	42 406	42 719	-0,7
Andel kvinnor	80,1%	79,5%	0,6
Andel män	19,9%	20,5%	-0,6
Andel deltid	16,0%	16,1%	-0,1
Antal årsarbetare ¹⁾	40 353,8	40 429,5	-0,2
Sysselsättningsgrad ²⁾	95,2%	94,6%	0,6
Antal läkare	5 671	5 658	0,2
Antal sjuksköterskor	11 564	11 307	2,3
Antal undersköterskor	5 931	5 979	-0,8
Andel utrikes födda (SCB)	³⁾	19,2%	
Sjukdagar per anställd	24,4	26,1	-6,5
Sjukdagar per anställd - kvinnor	26,9	28,9	-6,9
Sjukdagar per anställd - män	14,0	15,4	-9,1
Medelåldern	45 år	45 år	

¹⁾ Sum syssgrad ²⁾ Syssgrad i förhållande till antal anställda ³⁾ Uppgift saknas

Personalkostnader

I tabellen nedan redovisas landstingskoncernens personalkostnader. Större delen av personalkostnaderna utgörs av löner. Dessutom ingår i personalkostnaderna sociala avgifter, pensionskostnader och övriga kostnader t ex i form av viss utbildning, sjukvård m.m.

	2003	2002	Förändr i %
Lönekostnader, mkr	11 817	11 384	3,8
därav - sjuklön	177	173	2,3
- ersättning för övrig frånvaro ¹⁾	1 969	1 650	19,3
- övertidsersättning	282	242	16,5
Pensionskostnader	1 520	1 430	6,3
Sociala avgifter m.m.	4 947	4 623	7,0
Summa personalkostnader	18 284	17 437	4,9
Kostnad för inhyrd personal	441	525	-16,0

¹⁾ t ex semester, tjänstledighet med lön, komplédighet, fackliga uppdrag

De totala personalkostnaderna ökade med 4,9 % under året (5,4 %). Lönekostnaderna ökade med 3,8 % (4,7 %). Denna ökning kan delas upp i en lönekostnadsutvecklingsdel 4 % (4,7 %) och en volymutvecklingsdel -0,2 % (0 %). Fr.om.

1 juli utökades arbetsgivarens betalningsansvar för sjuklön från två till tre veckor. Sjuklönekostnaden har inte ökat mer än den allmänna lönekostnadsutvecklingen vilket tyder på att den minskade sjukfrånvaron uppvägt den förväntade ökade kostnaden.

Medellöneutveckling

Medellönen för anställda inom landstingskoncernen, exklusive SL, uppgick till 24 650 kr, en ökning från december 2002 med 961 kr, vilket motsvarar en ökning med 4,1 %. För kvinnorna uppgick medellönen i december 2003 till 23 168 kr en ökning med 913 kr från december 2002, vilket motsvarar en ökning med 4,1 %. Medellönen för män är 30 855 kr en ökning med 1 147 kr från 2002, vilket motsvarar 3,9 % ökning.

Pensionskostnader

Pensionskostnaderna (exkl. räntedel på årets pensionskostnad) har under året ökat med 6,3 %. De bolagiserade sjukhusen står för den största ökningen, pensionskostnader ökade med 81 mkr för dessa sjukhus och uppgår till 360 mkr för 2003. LF beslutade i januari 2003 om bolagsliknande former för Karolinska sjukhuset och Södertälje sjukhus. Det innebär att även de förvaltningsdrivna sjukhusen själva redovisar sin pensionsskuld i balansräkningen. Alla sjukhus redovisar därmed sina faktiska pensionskostnader i resultaträkningen.

Inhyrd personal

I enlighet med landstingets ekonomiska åtgärdsprogram har generella åtgärder vidtagits för att varaktigt minska personalinhyrningen. Fr.o.m. hösten 2003 har vården kraftigt reducerat användandet av bemanningsföretag genom införande av inhyrningsstopp.

Kostnaderna för inhyrd personal/bemanningsföretag har minskat med 16 % och uppgick för koncernen till ca 441 mkr (525 mkr). Kostnadsandelen motsvarar 2,4 % (3 %) av den totala personalkostnaden för landstingskoncernen. Det är främst sjuksköterskor, undersköterskor samt specialistläkare som har hyrts in. Enligt budgetdirektiv för 2004 får kostnadsandelen för inhyrd personal uppgå till max 2 % av de totala personalkostnaderna.

Personal- och kompetensförsörjning

Landstingets förmåga att säkerställa den långsiktiga rekryteringen är avgörande utifrån de krav som den kommande generationsväxlingen och de särskilda krav som den medicinska och tekniska utvecklingen ställer. Avgörande för personalförsörjningen är

också att hälso- och sjukvården uppfattas som en framtidsbransch med en god arbetsmiljö.

Rekryteringsläget har förbättrats inom samtliga områden och antalet arbetssökande har ökat både av nyutexaminerade och av personal som arbetat exempelvis på bemanningsföretag. Trots det förbättrade rekryteringsläget råder fortfarande brist på specialistutbildade läkare och sjuksköterskor inom psykiatri, främst beroendevården, samt primärvården. Sjukhusen rapporterar behov av nattsjuksköterskor samt specialistutbildade sjuksköterskor till t ex inom IVA och operation. Vid flertal enheter har egna bemanningscenter/resursteam bildats för att kunna täcka upp vid korttidsfrånvaro. Det är främst sjuksköterskor och undersköterskor som ingår i dessa.

Under året har satsningar gjorts för att säkra den framtida personalförsörjningen genom att förvaltningar och bolag har deltagit och ordnat en mängd aktiviteter, mässor, arbetsmarknadsdagar, rekryteringsresor m.m. Sommaren 2003 hade 800 ungdomar i åldrarna 16-18 år sommarpraktik inom landstingets verksamheter, främst inom vården. Sommarpraktiken är för många ungdomar den första kontakten med arbetslivet och en viktig vägledning för framtida yrkesval.

De fyra projekten avseende utländsk vårdpersonal har under året fortsatt inom SLL. Två av projekten riktar sig till läkare och sjuksköterskor med utbildning utanför EU/EES och som bor i länet. Totalt har 335 läkare omfattats av projektet, 115 har erhållit legitimation och 145 arbetar som underläkare före legitimation. 132 sjuksköterskor har ingått i projektet och 52 av dem har fått legitimation. Målgrupp för de andra två projekten är läkare och sjuksköterskor som utbildats i ett EU/EES land. Sammanlagt har 42 läkare rekryterats varav majoriteten till primärvård och psykiatri. Sjuksköterskorna är oftast grundutbildade, men några är specialistutbildade inom t.ex. anestesi och psykiatri och totalt har 57 sjuksköterskor rekryterats under projektiden.

Landstingets jämställdhetsarbete

Under 2003 har landstinget initierat en koncerngemensam satsning på jämställdhet, Jämställdhetsprojektet SLL. Det första året ligger fokus på jämställd arbetsmiljö och jämställd vård inom hälso- och sjukvården. Under året har utbildning i jämställd arbetsmiljö genomförts för politiker och chefer inom SLL. Inför 2004 planeras en certifierad utbildning i jämställdhet för chefer inom SLL och lärare vid Karolinska Institutet.

Förvaltningarnas och bolagens lokala jämställdhetsprojekt presenteras i ett separat Personalbokslutet.

Andelen kvinnor bland landstingskoncernens högre chefer har ökat och är i december 2003: 50 % (48 %).

Sammanfattning av HÄLSOBOKSLUT

Förvaltningarnas och bolagens systematiska arbete för att skapa en arbetsmiljö som ger god hälsa och minskad sjukfrånvaro fortsätter. Den genomsnittliga sjukfrånvaron minskar och rehabiliteringsarbetet har intensifierats.

I samband med att fullmäktige antog den hälsoplan som anger mål och inriktning för koncernens arbetsmiljö- och hälsoarbete fick personalpolitiska avdelningen ett uppdrag att ta fram en modell för hälsobokslut.

Målet med att minska sjukfrånvaron minst en dag per år har 2003 uppnåtts. Den genomsnittliga sjukfrånvaron har sjunkit med 1,7 dagar och uppgick 2003 till 24,4 dagar per anställd. För kvinnorna är antalet sjukdagar 26,9 (28,9) och för männen 14,0 (15,4).

Från och med den 1 juli 2003 ska, enligt lag om kommunal redovisning, sjukfrånvaron redovisas i årsredovisningen. Den totala sjukfrånvaron ska mätas i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden enligt nedan. Uppgifter avser helåret 2003.

Kvinnors sjukfrånvaroandel i förhållande till ordinarie arbetstid	8,3%
Mäns sjukfrånvaroandel i förhållande till ordinarie arbetstid	4,3%
Den totala sjukfrånvaroandelen i förhållande till ordinarie arbetstid	7,4%
Sjukfrånvaroandel som överstiger 60 dagar	4,4%
29 år och yngres sjukfrånvaroandel i förhållande till ordinarie arbetstid	5,7%
30 år - 49 år sjukfrånvaroandel i förhållande till ordinarie arbetstid	6,7%
50 år och äldres sjukfrånvaroandel i förhållande till ordinarie arbetstid	8,9%

För utförligare uppgifter om landstingets Hälsobokslut hänvisas till ett separat Personalsbokslut 2003.

Miljö

Landstingets miljöprogram Miljö Steg 4 är det fjärde i ordningen och gäller under åren 2002-2006. I programmet definieras målen för de fem övergripande miljöaspekterna. Dessutom betonas de miljöfrågor som är av betydelse på det lokala planet.

I det följande redovisas översiktligt hur långt landstinget kommit i att nå målen. Detaljerad information finns i dokumentet Miljöredovisning SLL 2003. För information om lokala förhållanden hänvisas till förvaltningarna och bolagens separata miljöredovisningar.

Anmälningssplikt och tillståndsplikt

Folktandvården och Waxholmsbolaget är anmälningsspliktiga enligt Miljöbalken. Anmälningssplikten är uppfylld. Akutsjukhus är tillståndspliktiga. Samtliga har tillstånd. Ny ansökan är inlämnad för Huddinge Universitetssjukhus AB.

Lagefterlevnad

De verksamheter, som har ett fungerande miljöledningssystem, har ett tillförlitligt system för hur lagefterlevnaden säkerställs. Se vidare under det "sjätte" målet.

KLIMP-ansökan beviljad

Klimatinvesteringsbidrag (KLIMP) på 35,5 mkr har sökts och beviljats från Naturvårdsverket.

Miljömål 1 Luftföroreningar och buller från väg-, spår- och sjötrafik

Mål: 2006 ska minst en fjärdedel av landstingets person- och varutransporter utföras med förnybara drivmedel. Senast 2003 ska en plan för bullerminskning finnas i verksamheter som upphandlar eller bedriver väg- och spårtrafik.

Koldioxidutsläpp från trafiksektorn

Syftet med den första delen av målet är att minska utsläppen av fossil koldioxid (CO₂).

Resultat: Koldioxidutsläppen från trafiksektorn har minskat med 6 % från föregående år. Merparten står SL för. Elektriciteten till pendeltågen kommer från förnybar källa. Det är för tidigt att avge ett omdöme, om målet nås.

SLL-personalens arbetsresor

Under året har de landstingsanställdas arbetsresor kartlagts. Projektet genomfördes som en stickprovsundersökning. Svarsfrekvensen var 77 %.

Resultat:

Personalens arbetsresor, räknat i personkilometer, utförs till:

- 58 % av fossila drivmedel
- 36 % av förnybara drivmedel och
- 6 % från gång eller cykel.

Kartläggningen visade att hälften åker kollektivt, 17 % går eller cyklar och 31 % åker bil. Koldioxidutsläppen från arbetsresorna kommer till 85 % från bilarna. Endast 12 % kommer från kollektivtrafiken.

Buller

De verksamheter som upphandlar eller bedriver väg- och spårtrafik skulle ha en handlingsplan för hur buller skulle minskas vid utgången av 2003. Detta är inte genomfört.

Resultat: Verksamheterna har inte uppnått målet.

Miljömål 2 Luftföroreningar från värme- och elproduktion

Mål: 2006 kommer minst 75 % av värme och elektricitet från miljöanpassade energikällor. Den totala energikonsumtionen ska inte ha ökat jämfört med 2000.

Uppföljning: Energianvändningen i de lokaler som Locum AB förvaltar redovisas nedan. Externt förhyrda fastigheter redovisas inte.

El och värme	2000	2001	2002	2003
MWh totalt	500 097	494 666	495 989	499 019
kWh/m ² BTA	251 ¹⁾	249 ¹⁾	248 ¹⁾	248

¹⁾ Energihistoriken har korrigerats på grund av felvisande elmätare och SMHI:s ändrade graddagar.

Tabell: Energiåtgång för landstingets fastigheter.

Resultat: Den totala energikonsumtionen har minskat jämfört med år 2000, vilket är i överensstämmelse med målet. Locum har angivit att den upphandlade elektriciteten för år 2004 kommer att utgöras av vattenkraft till 100 %. Uppföljningen av de i 2002 års miljöredovisning redovisade miljöanpassade energikällorna behöver analyseras ytterligare.

Miljömål 3 Äldre föroreningar i mark och byggnader

Mål: 2006 är minst hälften av alla identifierade mark- och byggnadsföroreningar sanerade.

Resultat:

SL inventerar förorenad mark.

Locum har tagit fram och målsatt följande nyckeltal:

- andel fastigheter som inventerats/riskbedömts avseende kvicksilver i %
- andel inventerade fastigheter med kvicksilverproblem som sanerats i %

Landstinget har i övrigt byggnadsföroreningar i form av PCB i fasadfogar, asbest i vissa fastigheter och markföroreningar på Sättra gård.

Bedömning: Locum arbetar med inriktning på att målet skall nås.

Miljömål 4 Läkemedelsrester i mark, vatten och luft

Mål: 2006 har handlingsplaner för att minska läkemedelsrester i naturen antagits och används i landstingets alla vårdsektorer.

Efter samråd med Kemikalieinspektionen har ett miljöklassificeringssystem tagits fram för läkemedel. Klassificeringssystemet bygger på den bedömningsprincip, som används i Sverige för granskning av kemiska produkter i allmänhet. Provtagning av vatten från reningsverk och skärgård har startats.

I stort sett alla enheter arbetar på att få in handlingsplaner i verksamheterna.

Bedömning: Centrala och lokala enheter arbetar med ambitionen att målet skall nås.

Miljömål 5 Lustgasutsläpp från vården

Mål: En testanläggning för rening av lustgas i frånluft ska vara i drift senast 2004. Lustgasutsläpp från landstingets verksamheter skall 2006 vara reducerad till hälften jämfört med 2001.

Arbetet under år 2003 har inriktats på att kartlägga var en testanläggning kan inrymmas. Upphandlingsprocessen har startat.

År	2002	2003
Kg lustgas	Minst 31 523	Minst 34 484
Summa med jämförbara ingående värden	30 767	33 396

Med en omräkningsfaktor på 300 motsvarar detta:	9 500 ton CO ₂	10 345 ton CO ₂
--	---------------------------	----------------------------

Tabell: Inköpt/använd mängd lustgas

Resultat: Inköpt eller använd mängd lustgas för 2003 är minst 34 484 kg. De ingående värdena är dock inte jämförbara mellan åren. Om man gör en jämförelse mellan 2002 och 2003 där värden finns för båda åren får vi en ökning på drygt 2 600 kg. Ökningen beror dels på utökad verksamhet, dels på en rörolycka på KS.

Bedömning: En provanläggning för destruktion kommer att vara på plats vid utgången av år 2004 på Huddinge sjukhus. Ingenting pekar på att användningsvolymerna dämpas. Utsläppen skall med hjälp av destruktionsanläggningen avta.

Miljömål 6 Verksamhetsanknutna miljöfrågor

Mål: Den enskilda verksamheten har ett miljöprogram, som integrerar hantering av myndighetskrav, verksamhetens bidrag till landstingets övergripande miljömål och verksamhetens egna, lokala miljömål. Miljöprogrammets mål uppnås med hjälp av ett miljöledningssystem, som ska vara certifierat senast 2003.

Resultat:

Förvaltningarna och bolagen har i genomsnitt infört miljöledningssystem till 69 %. Införandegraden ökar kontinuerligt. Tidsutdräkten för certifiering till 2004 togs av fullmäktige den 25-26 november 2003.

Bedömning: Merparten av landstingets resultatenheter kommer att vara certifierade vid utgången av 2004.

Verksamhetsuppföljning

Koncernen totalt

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget ⁴⁾
Intäkter	49 539	43 905	50 236
Resultat	-1 715	-4 076	-1 598

Landstingskoncernen redovisar ett resultat för 2003 på –1 715 mkr, en avvikelse mot budget, beslutat december 2002 på –117 mkr. Ett kompletterande budgetbeslut togs i november 2003 och utfallet mot denna visar en avvikelse om –2 mkr. Ställt i relation till landstingskoncernens totala intäkter på 49 539 mkr är avvikelsen mot budget under en procent. I tabellen följer en sammanställning av större avvikelser mellan budget och utfall.

Avvikelser i resultatet före bokslutsdispositioner jämfört med budget	mkr ¹⁾	mkr ²⁾
Budgeterat resultat	-1 598	-1 713
Koncernfinansiering	-1 076	-1 076
Landstingsstyrelsen	-99	-99
Beställare sjukvård (BKV)	631	631
Akutsjukhusen	-94	13
Produktionsområdena	101	101
SL-koncernen	70	70
Fastighetsverksamheten (LFS, Locum)	128	129
Folktandvården i Stockholms län AB	24	24
Övriga	12	19
Koncernjustering ³⁾	186	186
<i>Summa avvikelser</i>	<i>-117</i>	<i>-2</i>
Utfall 2003	-1 715	-1 715

1) Budget beslutad i december 2002

2) Kompletterande beslut november 2003

3) Koncernjusteringar på sammanlagt 186 mkr består i återföring av nedskrivning aktier med 181 mkr och övriga justeringar med 5 mkr.

Väsentliga budgetavvikelser

Koncernfinansiering

Koncernfinansiering redovisar en negativ avvikelse från budget på 1 076 mkr. Till stor del förklaras underskottet med att de samlade skatteintäkterna blev 448 mkr lägre än budgeterat. Vidare belastar en omstruktureringsreserv resultatet med 274 mkr.

Landstingsstyrelsen

Landstingsstyrelsen redovisar ett resultat på -99 mkr mot ett budgeterat nollresultat. Förklaringen till det negativa utfallet är att resterande del av ersättningen till Karolinska Institutet för flytt av vårdhögskolan belastar resultatet med 132 mkr.

Beställare vård

BKV redovisar ett resultat på 631 mkr. Överskottet förklaras av att verksamheten 2003 fick ett ökat landstingsbidrag med 13% för att täcka det höga kostnadsläget vid ingången till 2003 samt för att finansiera förväntade kostnadsökningar. Kostnadsökningarna har genom en strategi för den ekonomiska styrningen kunnat begränsas till 8 %. Strategin byggde på dels besparingar bl.a. i form av lägre administrationskostnader och lägre läkemedelskostnader dels på att skapa centrala reserver i budgeten.

Akutsjukhusen

Det samlade resultatet för akutsjukhusen är -90 mkr, vilket är 13 mkr bättre än budget. Större avvikelser mot budget visar Huddinge Universitetssjukhus AB (46 mkr), Karolinska sjukhuset (-49 mkr) samt Södersjukhuset AB (-22 mkr). Den positiva avvikelsen mot budget förklaras framförallt av landstingsfullmäktiges beslut i november 2003 i vilket Huddinge Universitetssjukhus AB budgeterade resultat ändrades från ett nollresultat till -105 mkr.

Produktionsområdena

Produktionsområdena gjorde ett resultat som var 101 mkr bättre än budget. De främsta orsakerna är förmånligare vårdöverenskommelser med beställaren och att åtgärderna för att reducera kostnaderna börjat ge resultat. Exempel på större kostnadsbesparande åtgärder är anställningsstopp, inhyrningsstopp och inköpsstopp.

SL-koncernen

AB Storstockholms Lokaltrafik redovisar ett positivt resultat på 70 mkr att jämföra med ett budgeterat nollresultat. Den positiva budgetavvikelsen är i huvudsak en effekt av reavinst på totalt 86 mkr från försäljning dels av aktier i Svensk Banproduktion AB dels fastigheten Vällingby stationshus. Avvikelser mot SL:s bkala budget har noterats. Linjetrafikintäkter som inte når upp till budgeterad nivå har kunnat kompenseras genom extra intäkt från uthyrning av fordon 203 mkr. Därjämte har ökade trafik - och avskrivningskostnader kompenseras genom lägre personal- och räntekostnader m.m. totalt 219 mkr.

Koncernledningsfunktioner

Koncernfinansiering

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	42 985	37 318	43 656
Resultat ¹⁾	-2 799	-4 187	-1 723

1) LF Budget 2 138 mkr justerat med SLs tillskott 3 861 mkr.

Verksamhet

Koncernfinansiering är en central redovisningsenhet där poster av landstingsövergripande karaktär redovisas. Enheten har inte några anställda och bedriver ingen egen verksamhet. Landstingsskatten, statsbidrag för hälso- och sjukvård och särskilt statsbidrag till landstingen för läkemedelsförmånens kostnader redovisas som intäkter.

Utbetalning av landstingsbidrag, tillskott och aktieägartillskott till förvaltningar och bolag belastar enhetens resultatet. Andra kostnader som belastar koncernfinansiering är kostnader för sociala avgifter samt pensionskostnader för hela landstingets förvaltningsdel. För detta erhålles en intäkt från förvaltningarna i form av ett pålägg på deras lönekostnader, ett s.k. PO-pålägg.

Ekonomi

Utfallet innebär en negativ avvikelse mot budget på 1 076 mkr. En stor del av differensen beror på att skatteintäkterna blev lägre än budgeterat. Generellt statsbidrag blev 173 mkr högre än budgeterat och kostnaden för inkomst- och kostnadsutjämning 121 mkr högre än budgeterat. Detta innebär att de samlade skatteintäkterna blev 448 mkr lägre än budgeterat.

Andra avvikelsepöster som påverkar landstingets ekonomi är specialdestinerade statsbidrag som blev 71 mkr högre än budgeterat. Av dessa har 45 mkr förmedlats vidare till BKV, varför resultateffekten för koncernfinansiering uppgår till 26 mkr.

Finansnettot blev 296 mkr sämre än budget. Av dessa beror 97 mkr på lägre interna ränteintäkter. Under finansnettot redovisas också nedskrivning av aktier i Landstingshuset AB med 199 mkr. Nedskrivning av aktier görs då det bokförda värdet på aktierna minskar p.g.a. negativa resultat i dotterbolagen. Det är en kostnad för koncernfinansiering som återläggs i koncernen och utgör således inte en kostnad för koncernen.

Budgeterade aktieägartillskott avseende Waxholms Ångfartygs AB om 132 mkr redovisas som aktieägartillskott till Landstingshuset AB och tas följaktligen upp som andelar i koncernföretag.

En stor del av resterande avvikelse från budget förklaras av reservering för omstruktureringskostnader på totalt 274 mkr.

Landstingsstyrelsen

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	1 165	1 207	1 094
- varav landstingsbidrag	957	995	957
Resultat	-99	-205	0
Antal årsarbetare	493	526	

Verksamhet

Landstingsstyrelsen beslutade i december 2002 om en ny tjänstemannaorganisation för landstingsstyrelsen. Den nya organisationen, landstingsstyrelsens förvaltning (LSF), trädde i kraft 1 april 2003. I den ingick beställarkontor vård, landstingskontoret och utvecklingskansliet. Omorganisationen har inneburit att ett 50-tal anställda fått erbjudande om särskild ålderspension eller avgångsvederlag. I redovisningen nedan av verksamhet och ekonomi ingår endast landstingskontoret och utvecklingskansliet. För motsvarande uppgifter om beställarkontor vård hänvisas till avsnittet "Beställarkontor vård".

Landstingskontoret har arbetat på uppdrag av koncernledningen. Vidare har kontoret varit administrativt stöd åt de förtroendevalda.

Ekonomi

För perioden redovisas ett resultat på -99 mkr. Landstingsfullmäktige beslöt år 2000 (LS 0001-0004) att ersätta Karolinska Institutet för flyttning av tidigare vårdhögskoleutbildningen till Södertörn. Ersättningen uppgick till 220 mkr. Fullmäktige beslöt även att kostnaden skulle belasta resultatet årligen med 22 mkr under 2000-2009. Då nu gällande redovisningssed ger vid handen att hela beloppet skall kostnadsföras har resultatet belastats med de återstående 132 mkr.

Personalkostnaderna har överskridit budget med 13 mkr, huvudsakligen beroende på högre arvodeskostnader.

Vård

Verksamhet

BEFOLKNINGEN

Hälsoläget

Medellivslängden i Stockholm är ca 82 år för kvinnor och ca 77 år för män. Medellivslängden varierar starkt mellan länets kommuner. Befolkningens åldersmässiga sammansättning i länet skiljer sig från riket som helhet. Skillnaderna i storlek mellan åldersgrupperna är större i länet jämfört med riket i övrigt. Stockholmsregionen har också en relativt ung befolkning och ett födelseöverskott.

Inom Stockholms läns landsting har under 2003 en folkhälsorapport och en hälso- och sjukvårdsrapport tagits fram. I folkhälsorapporten konstateras en fortsatt nedgång av dödlighet i hjärt- och kärlsjukdomar och cancer, minskad spädbarnsdödlighet och minskad dödlighet i vissa andra tillstånd.

Parallellt med denna fortsatta positiva utveckling har det skett en försämring i andra avseenden. Fler uppger att de mår dåligt och en ökning av den självrapporterade psykiska ohälsan kan också noteras.

De hälsorelaterade levnadsvanorna har utvecklats positivt i vissa, men negativt i andra avseenden. Tobaksrökningen har minskat. En kraftig ökning av andelen överviktiga, både bland barn och bland vuxna, har skett. Vidare konstateras att alkoholkonsumtionen ökat starkt, bland både kvinnor och män i olika åldersgrupper. Därutöver har skillnaderna i hälsa mellan olika grupper i samhället ökat: mellan kvinnor och män, mellan olika socioekonomiska grupper och mellan svenskfödda och utrikes födda. Sedan slutet av 1990-talet har en kraftig ökning skett av långtidsjukskrivningar och förtidspensioneringar i Stockholms län liksom för riket i övrigt. Ökningen har framförallt skett bland kvinnor.

Så tycker befolkningen om vården

Under år 2003 genomförda intervjuundersökningar i vårdbarometern visar att flertalet patienter är nöjda med bemötandet i vården. Patienterna är mest nöjda (86 %) med att de fått ett respektfullt bemötande. Flertalet patienter (79 %) tycker att de fått den hjälp de förväntat sig vid besöket. Störst missnöje med vårdkvaliteten riktas mot den information patienten fått om sin sjukdom/problem, 12 % tyckte informationen

var helt otillräcklig. Detta relativt stora missnöje har varit oförändrat under de senaste tre åren.

Under de senaste tre åren har andelen som tycker att väntetiden för läkarbesök varit rimlig och har ökat långsamt även om de missnöjda fortfarande är många. Sammantaget för alla vårdgivare tyckte 74 % att väntetiden tills det man fick komma på besök hos läkaren var rimlig (jämfört med 73 % år 2002 och 71 % år 2001) medan var fjärde ansåg att väntetiden varit orimligt lång. Missnöjet med väntetiderna är störst bland dem som besökt sjukhusens akutmottagningar, men här har missnöjet minskat påtagligt sedan år 2002.

En förbättring under 2003 gäller invånarnas förtroende för sjukvården. Av invånarna ansåg 53 % att de hade ett mycket/ganska stort förtroende (motsvarande siffra 2002 var 51 %) medan 14 % har ett litet förtroende för sjukvården (14 % 2002). Förtroendet har ökat något för alla verksamheter men befolkningen har ett mindre förtroende för husläkarna (49 %) än för andra vårdgivare.

Av de intervjuade anser sig 71 % ha tillgång till den vård de behöver. Detta är en liten ökning jämfört med året innan. Var fjärde som uppger sig ha dålig hälsa anser samtidigt att de inte har tillgång till den vård de behöver jämfört med var tionde av dem med god hälsa. Långtidssjukskrivna, sjukpensionärer, invandrare, barnfamiljer inklusive ensamstående med barn är överrepresenterade bland de missnöjda.

VÅRD- OCH BESÖKSGARANTIN

Väntetiden för besök hos husläkare är i Stockholms läns landsting ungefär lika lång som på andra håll i landet. I en mätning som landstingsförbundet gjorde i oktober 2003 visade det sig att 55 procent av de patienter i Stockholms läns landsting som en viss dag besökte husläkaren fick komma samma dag som vårdcentralen kontaktades. 18 procent av patienterna fick vänta längre än 7 dagar vilket är den gräns som besöksgarantin föreskriver. Det är dock inte känt om dessa patienter själva valde en längre väntetid eller om väntetiden berodde på kapacitetsbrist.

Besöksgarantin klaras i allt väsentligt inom specialistsjukvården. Inom primärvården kvarstår vissa tillgänglighetsproblem.

Under 2003 åberopade drygt 3 800 patienter landstingets vårdgaranti. Detta är i det närmaste samma antal som föregående år. Bland garantifallen är de ortopediska särskilt framträdande. Under tidigare år har gråstarrsoperationerna varit många men under det senaste året har gruppens andel minskat. Nya områden som särskilt märks under 2003

är operation av sköld- och bisköldkörtel, överviktsoperationer, logopedisk utredning och behandling samt ADHD/DAMP-utredningar.

VÅRDENS UTVECKLING

De prioriterade grupperna/områdena är barn och ungdomar, äldre, personer med missbruk, psykisk ohälsa och habilitering. Satsningar för att förbättra vård och omhändertagande för de prioriterade grupperna har gjorts under året.

Äldrevården har bl.a. förstärkts med förbättrat omhändertagande av äldre främst i hemmet samt förstärkning av läkarinsatser i särskilda boenden. Förstärkningar har också gjorts av den psykiatriska vården bl.a. i form av psykosociala kompetenser inom primärvården. Satsningar har också gjorts för att förbättra omhändertagandet och minska köerna inom barn- och ungdomspsykiatri. Beroendevårdens öppna verksamheter har på flera håll förstärkts. Inom habiliteringsverksamheten har insatserna förbättrats för bl.a. barn med autism. I samverkan med kommuner har planeringsdokument tagits fram med gemensamma prioriterade samverkansområden, t ex barn och ungdomars hälsa och äldre multisjuka. De medicinska och geografiska beredningarna har kartlagt kunskaperna om vilka förutsättningar som finns för grupper med särskilda behov.

Den samlade sjukvårdens ekonomiska utveckling

mkr	2000	2001	2002	2003
Resultatutveckling	-329	-569	-886	659
Verksamhetens kostnader	-29 410	-32 472	- 35 171	-37 706

Fr.o.m. 2003 ingår Tandvården (såväl beställarorganisationen som Folktandvården) i den samlade sjukvården. För att erhålla jämförbarhet över tid redovisas såväl resultat som kostnader i tabellen ovan inklusive tandvård.

Ansvar för sjukvården i Stockholms läns landsting åvilar landstingsstyrelsen som i sin tur har delat upp ansvaret på beställare och producenter. Ansvar för att beställa hälso- och sjukvård samt tandvård ligger fr.o.m. 2003 på landstingsstyrelsen och ett utskott direkt under styrelsen, hälso- och sjukvårdsutskottet. Producenter är dels den landstingsägda produktionen, dels privata vårdgivare.

Den samlade sjukvårdens intäkter utgörs av landstingsbidrag, vissa statsbidrag, patientavgifter, ersättningar för tjänster samt utomlänstänkter. I kostnaderna ingår huvudsakligen driftkostnader för den landstingsägda vården samt kostnader för den vård som köps från externa producenter.

Den samlade vårdens resultat uppgick 2003 till 659 mkr, vilket innebär en förbättring från föregående år med 1 545 mkr. Resultatförbättringen förklaras av att landstingsbidraget, som utgör 90 % av intäkterna, ökade med 3 940 mkr (13 %) medan verksamhetens kostnader ökade med 2 535 mkr (7 %).

Under perioden 2000 – 2003 har kostnaderna för den samlade sjukvården ökat med 8 296 mkr (28 %). En uppdelning av den nominella kostnadsökningen på pris- och löneutveckling (inflation) och volymökning (kostnadsökning rensad från inflation) redovisas i tabellen nedan.

mkr	2000	2001	2002	2003
Nominell kostnadsökning, %	8,0	8,6	8,7	7,2
- varav pris- och löneutveckling, %	5,1	5,4	4,4	4,4*)
- varav volymförändring, %	2,7	3,0	4,7	2,7*)

*) Uppdelningen 2003 är preliminär och bygger på Landstingsförbundets (dec -03) sammanvägda kostnadsindex 2003.

Vårdkonsumtion

I tabellen nedan redovisas den samlade vårdkonsumtionen (den vård som länets invånare konsumerat och som landstinget finansierat) för perioden 2000-2003.

Verksamhetstal (antal)	2000	2001	2002	2003
Hälso- och sjukvård				
Totalt antal läkarbesök	6 408 459	6 519 412	6 526 278	6 342 231
Totalt antal vårdtillfällen	262 369	262 106	270 244	270 332

För perioden 2000 – 2003 kan sammanfattningsvis konstateras att det totala antalet läkarbesök ligger på en i princip oförändrad nivå medan det totala antalet vårdtillfällen har ökat med 3 %.

Beställarkontor vård (BKV)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Landstingsbidrag	34 730	30 790	13	34 730
Övriga intäkter	1 026	1 045	-2	
Summa verksamhetens intäkter	35 756	31 835	12	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-403	-439	-8	
Köpt hälso- och sjukvård	-27 232	-24 999	9	
Övriga kostnader	-7 550	-7 139	6	
Summa verksamhetens kostnader	-35 185	-32 577	8	
Avskrivningar	-8	-8	0	
Finansnetto	68	56	21	
Resultat	631	-694		0
Antal årsarbetare	768	850	-10	

Verksamhet

Inom Stockholms läns landsting tillämpas en beställar-utförarmodell. Ansvar för att beställa hälso- och sjukvård samt tandvård ligger fr.o.m. 2003 på landstingsstyrelsen och ett utskott direkt under styrelsen, hälso- och sjukvårdsutskottet (HSU). Till sin hjälp har HSU nio geografiskt indelade beredningar och fem medicinska programberedningar. Beställarstyrningen ska säkerställa att det samlade vårdutbudet är väl avvägt och fungerar som en samverkande helhet.

BKV stödjer den politiska beställarorganisationen och tar bland annat fram olika typer av behovs-, uppföljnings- och kunskapsunderlag som behövs för beställararbetet. BKV är även länken mellan politiker och vårdgivare och svarar för avtalen med och uppdragen för de olika vårdgivarna.

BKV har cirka 2 900 avtal/vårdöverenskommelser med vårdgivare. Sett till andel av resurserna avser drygt 70 % landstingsdrivna vårdgivare men av alla tecknade avtal är cirka 90 % med privata vårdgivare inklusive vårdgivare med nationella taxan som grund. Kostnadsandelen för privat driven vård skiljer sig mellan olika vårdområden t.ex. utgör den drygt 51 % inom primärvården medan den är cirka 11 % inom psykiatrin. Totalt uppgår kostnadsandelen till cirka 27,5 %. Föregående år uppgick motsvarande andel till drygt 26 %.

Utbyggnaden av *närsjukvården* har fortsatt under året. Arbetet med att förbättra tillgängligheten, dvs öppettider, jourtider, telefontillgänglighet i primärvården och ökning av antalet specialister i närsjukvården har fortsatt. En fungerande samverkan finns med länets kommuner och stadsdelar samt andra lokala aktörer. Antalet husläkare har ökat från 938 år 2002 till 965 år 2003.

Inom *akutsjukvården* sker en omfattande medicinsk utveckling. Nya behandlingsmetoder har införts och gamla utmönstras. Flera undersökningar har visat att en relativt stor andel av de patienter som besöker akutsjukhusens öppenvård ej skulle behöva göra det om attraktiva alternativ till sjukhusen fanns. Under de senaste åren har beställarna verkat för ett samarbete mellan akutsjukhusen och närsjukvården. Genom det förbättrade samarbetet och vårdkedjetänkandet har en helhetssyn på patienten i större utsträckning etablerats.

De prioriterade grupperna/områdena är barn och ungdomar, äldre, personer med missbruk, psykisk ohälsa och habilitering. Satsningar för att förbättra vård och omhändertagande för de prioriterade grupperna har gjorts under året.

Äldrevården har bl.a. förstärkts med förbättrat omhändertagande av äldre främst i hemmet samt förstärkning av läkarinsatser i särskilda boenden.

Förstärkningar har också gjorts av den *psykiatriska vården* bl.a. i form av psykosociala kompetenser inom primärvården. Satsningar har också gjorts för att förbättra omhändertagandet och minska köerna inom barn- och ungdomspsykiatri. Under 2003 har ett principförslag utarbetats till ny struktur för barn- och ungdomspsykiatri. Organisationen av utredningar för barn med neuropsykiatriska problem har förändrats vilket har bidragit till att väntetider minskat och att stöd till familjerna kan sättas in tidigare. Beroendevårdens öppna verksamheter har på flera håll förstärkts.

Inom *habiliteringsverksamheten* har insatserna förbättrats för bl.a. barn med autism.

Ekonomi

BKV redovisar ett resultat på 631 mkr. Överskottet förklaras av att verksamheten 2003 fick ett ökat landstingsbidrag med 13% för att täcka det höga kostnadsläget vid ingången till 2003 samt för att finansiera förväntade kostnadsökningar. Kostnadsökningarna har genom en strategi för den ekonomiska styrningen kunnat begränsas till 8%. Strategin byggde på dels besparingar bl.a. i form av lägre administrationskostnader och lägre läkemedelskostnader dels på att skapa centrala reserver i budgeten.

Akutsjukhusen

Verksamhet

Vid landstingets sju akutsjukhus bedrivs somatisk akutsjukvård, geriatrik, psykiatri samt forsknings-, utvecklings- och utbildningsverksamhet. Fem av sjukhusen drivs som aktiebolag och två som förvaltningar under bolagsliknande former. Av landstingskoncernens totala antal årsarbetare som uppgår till 40 354 är 23 218 (58 %) anställda vid akutsjukhusen.

Ekonomi

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	Budget*) 2003
Danderyds sjukhus AB	14	-11	0
Huddinge Universitetssjukhus AB	-59	-105	-105
Norrtälje sjukhus AB	10	-3	0
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	0	3	2
Södersjukhuset AB	-22	-45	0
Södertälje sjukhus	16	-7	0
Karolinska sjukhuset	-49	-26	0
Summa	-90	-194	-103

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Det samlade resultatet för akutsjukhusen är -90 mkr, vilket är 104 mkr bättre än 2002 och 13 mkr bättre än budget.

Förbättringen jämfört med utfall 2002 kan främst hänföras till Huddinge Universitetssjukhus AB (46 mkr) och Danderyds sjukhus AB (25 mkr). Den största negativa förändringen står Karolinska sjukhuset för (-23 mkr).

Större avvikelser mot godkänd budget visar Huddinge Universitetssjukhus AB (46 mkr), Karolinska sjukhuset (-49 mkr), Södersjukhuset AB (-22 mkr) samt Södertälje sjukhus (16 mkr).

Vid en sammanslagning (konsolidering) av akutsjukhusens resultaträkningar framgår att verksamhetens intäkter har ökat med 1 187 mkr (8 %). Intäktsökningen förklaras främst av prisuppräknningar i avtalen medan en mindre del utgörs av ökade vårdvolymer.

Verksamhetens kostnader har ökat med 1 038 mkr (7 %). Kostnadsökningen har till stor del kompenseras via 2003 års vårdavtal med beställaren där uppskattade kostnads- och volymökningar har beaktats. De producerade vårdvolymerna i vårdavtalen har överstigit överenskomna volymer, vilket inneburit intäktsreduceringar för akutsjukhusen (producerad vård utan ersättning) uppgående till 96 mkr. Personalkostnaderna, vilka utgör den största delen av verksamhetens kostnader, analyseras nedan. Avskrivningarna har ökat med 41 mkr (13 %) och finansnettot har försämrats med 4 mkr (29 %).

Konsolidering av akutsjukhusens resultaträkningar, mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	Budget *) 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	12 369	11 334	9	
- varav SLL internt	11 765	10 881	8	
Övriga intäkter	2 890	2 738	6	
Summa verksamhetens intäkter	15 259	14 072	8	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-9 964	- 9 265	8	
Köpt hälso- och sjukvård	-95	- 75	27	
Övriga kostnader	-4 948	- 4 629	7	
Summa verksamhetens kostnader	-15 007	- 13 969	7	
Avskrivningar	-352	- 311	13	
Finansnetto	10	14	-29	
Resultat före disp. och skatt	-90	- 194		-103
Bokslutsdispositioner och skatt	0	0		
Resultat	-90	- 194		
Antal årsarbetare	23 218	22 787	2	

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Personalkostnader och kostnader för inhyrd personal

Personalkostnaderna som utgör den enskilt största posten bland verksamhetens kostnader, har ökat med 699 mkr (8 %) jämfört med 2002 och uppgår till 9 964 mkr. Av den totala ökningen av verksamhetens kostnader som uppgår till 1 038 mkr står personalkostnadsökningen för 67 %. Lönekostnaderna, vilka utgör den största delkomponenten av personalkostnaderna, har ökat med 410 mkr (7 %) och uppgår till 6 669 mkr. Av lönekostnadsökningen på 6,6 % är 2,5 % hänförligt till volymökning och 3,9 % till lönekostnadsökning per årsarbetare.

Kostnaderna för inhyrd personal har minskat med 51 mkr (19 %) jämfört med 2002 och uppgår till 211 mkr. Andelen inhyrd personal i förhållande till de totala personalkostnaderna har minskat med ca 1 % mellan åren 2002 och 2003.

Danderyds sjukhus AB (DS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	1 443	1 282	13	
- varav SLL internt	1 401	1 244	13	
Övriga intäkter	232	254	-9	
Summa verksamhetens intäkter	1 675	1 536	9	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-1 045	-969	8	
Övriga kostnader	-594	-556	7	
Summa verksamhetens kostnader	-1 639	-1 525	7	
Avskrivningar	-26	-27	-4	
Finansnetto	4	5	-20	
Resultat före disp. och skatt	14	-11		
Bokslutsdispositioner och skatt	0	0	0	
Resultat	14	-11		0
Antal årsarbetare	2 485	2 414	3	

Verksamhet

DS driver planerad och akut sjukvård främst för invånarna i norra Storstockholm. Under året har DS intensifierat arbetet med att dämpa kostnadsutvecklingen. Fokus har legat på bemanningskostnaderna, men arbete har även lagts ner på att minska kostnader för läkemedel och konsulter mm. Det har också vidtagits åtgärder för att begränsa överproduktionen vad gäller planerad öppenvård.

Ekonomi

DS redovisar ett resultat på 14 mkr, att jämföra med en nollbudget och -11 mkr 2002. Resultatet har belastats med 13 mkr i rabatter avseende vårdproduktion utöver avtal med beställaren. Motsvarande belopp 2002 uppgick till 28 mkr. Intäkterna har ökat med 139 mkr (9 %) och uppgår till 1 675 mkr. Verksamhetens kostnader har ökat med

114 mkr (7 %) och uppgår till 1 639 mkr. Personalkostnadsökningen, 76 mkr, svarar för 67 % av ökningen av verksamhetens kostnader. Lönekostnaderna, vilka utgör den största delkomponenten av personalkostnaderna, har ökat med 49 mkr (8 %) och uppgår till 700 mkr. Av lönekostnadsökningen på 8 % är ca 3 % hänförligt till volymökning och ca 5 % till lönekostnadsökning per årsarbetare.

Huddinge Universitetssjukhus AB (HS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	Budget*) 2003
Verksamhetens intäkter				
Sålda hälso- och sjukvård	3 253	3 009	8	
- varav SLL internt	3 018	2 797	8	
Övriga intäkter	1 301	1 244	5	
Summa verksamhetens intäkter	4 554	4 253	7	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-2 870	-2 721	5	
Köpt hälso- och sjukvård	-36	-40	-10	
Övriga kostnader	-1 575	-1 481	6	
Summa verksamhetens kostnader	-4 481	-4 242	6	
Avskrivningar	-131	-120	9	
Finansnetto	-1	4	-125	
Resultat före disp. och skatt	-59	-105		
Bokslutsdispositioner och skatt		0		
Resultat	-59	-105		-105
Antal årsarbetare	6 565	6 491	1	

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Verksamhet

Under 2003 har HS varit ett av två universitetssjukhus i Stockholms län och dessutom regionsjukhus som tillhandahåller bassjukvård för de sydvästra delarna av länet. HS bedriver akutsjukvård och geriatrisk vård (äldresjukvård). Härutöver har HS erbjudit högspecialiserad vård för hela Stockholmsregionen samt för Gotland. Sjukhuset tar även emot patienter enligt avtal från övriga delar av landet och från utlandet.

Totalt har vårdproduktionen i antal vårdtillfällen, dvs. slutenvården ökat med 2 % medan antalet besök i öppen vården har varit oförändrat. Produktionen för landstinget överstigit

avtal med 1 %. För att minska produktionskapaciteten i förhållande till avtalad volym minskades under året antalet vårdplatser och bemanning vid ett antal kliniker. Produktionen av akutsjukvård blev totalt 0,8 % högre än avtalad ersättning, varav 0,5 % utgjorde icke ersatt produktion. Icke ersatt produktion utförd för SLL uppgick under 2003 till 28 mkr, att jämföra med motsvarande siffra föregående år som uppgick till 76 mkr.

Investeringar i utrustning uppgick under året till 177 mkr, vilket inkluderar leasing-finansierad utrustning till ett belopp av 42 mkr. Den av landstingsfullmäktige beslutade investeringsramen uppgick till 147 mkr. Detta förklaras av att HS inte anser att mervärdesskatt beaktats vid fastställande av ramen vilket inte är enligt gällande regelverk. Investeringar i ombyggnader som initierats av sjukhuset, men aktiveras i Locums räkenskaper uppgår till 164 mkr för 2003. Ett exempel är den nya helikopterplatta som tagits i bruk under året.

Ekonomi

HS redovisar ett resultat på -59 mkr. År 2002 uppvisade HS ett underskott på -105 mkr. Kostnadsökningstakten under året har sjunkit från 10 % till 5,7 %. Detta beror främst på de omfattande besparings- och åtgärdsprogram som genomförts under år 2003. Fullmäktige godkände i november 2003 HS budget om -105 mkr. Årets resultat innebär en positiv budgetavvikelse uppgående till 46 mkr.

Den största kostnadsposten utgörs av personalkostnader. Personalkostnaderna har ökat med 5,4 %, vilket kan jämföras med motsvarande siffra år 2002 som uppgick till 10,7 %. Lönekostnadsökningen uppgår till 4,3 % varav volymökningen är 0,9 % och resterande del ökning på grund av löneavtal och arbetsgivarens ansvar för ytterligare en sjukvecka.

Jämfört med år 2002 har kostnaderna för inhyrd personal minskat med 46 %. Andelen inhyrd personal i förhållande till den totala personalkostnaden har minskat från år 2001 med 1,6 %.

Under år 2003 genomfördes ett generellt anställningsstopp, vilket har lett till en lägre ökningstakt av antalet anställda, ökningstakten uppgick år 2003 till 0,8 %. Den successiva utfasningen av inhyrd personal från bemanningsföretag har lett till en kraftig minskning av kostnaderna för inhyrda sjuksköterskor.

Norrtälje sjukhus AB (NTS)

Mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	374	349	7	
- varav SLL internt	366	340	8	
Övriga intäkter	48	40	20	
Summa verksamhetens intäkter	422	389	8	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-270	- 255	6	
Köpt hälso- och sjukvård	-18	- 18	0	
Övriga kostnader	-120	- 115	4	
Summa verksamhetens kostnader	-408	- 388	5	
Avskrivningar	-6	- 6	0	
Finansnetto	2	2	0	
Resultat före disp. och skatt	10	- 3		
Bokslutsdispositioner och skatt	0	0	0	
Resultat	10	- 3		0
Antal årsarbetare	656	646	2	

Verksamhet

NTS bedriver somatisk akutsjukvård samt geriatrisk och psykiatrisk vård. Huvudbeställare är BKV beställaravdelning norr medan avtal finns med övriga sjukvårdsområden avseende fritidsboende i Roslagen. Den slutna psykiatrin och den sjukhusanslutna hemsjukvården inom ramen för geriatrik bedrivs inte längre i sjukhusets regi.

Ekonomi

NTS redovisar ett resultat på 10 mkr, att jämföra med budgeterat nollresultat och -3 mkr 2002. Den positiva förändringen jämfört med 2002 är främst hänförlig till högre intäkter från beställarna.

Jämfört med 2002 har verksamhetens kostnader ökat med 20 mkr (5 %) och uppgår till 408 mkr. Personalkostnaderna har ökat med 15 mkr (6 %) och uppgår till 270 mkr. Personalkostnadsökningen, 15 mkr, svarar för 75 % av ökningen av verksamhetens

kostnader. Lönekostnaderna, vilka utgör den största delkomponenten av personalkostnaderna, har ökat med 9 mkr (5 %) och uppgår till 181 mkr. Lönekostnadsökningen på 5 % kan delas upp på komponenterna lönekostnadsökning per årsarbetare (3 %) och volymökning (2 %).

S:t Eriks ögonsjukhus AB (S:t Erik)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	Budget*) 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	240	219	10	
- varav SLL internt	215	201	7	
Övriga intäkter	58	55	5	
Summa verksamhetens intäkter	298	274	9	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-162	-151	7	
Övriga kostnader	-126	-113	11	
Summa verksamhetens kostnader	-288	-264	9	
Avskrivningar	-10	-8	25	
Finansnetto	1	1	0	
Resultat före disp. och skatt	0	3		2
Bokslutsdispositioner och skatt	0	0	0	
Resultat	0	3		
Antal årsarbetare	354	349	1	

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Verksamhet

S:t Erik är ett akutsjukhus och bedriver högspecialiserad ögonsjukvård. Sjukhuset är beläget i centrala Stockholm med patienter från hela Sverige och även från andra länder. Sjukhuset har en omfattande forsknings-, utvecklings- samt utbildningsverksamhet i nära samverkan med Karolinska Institutet. Dessutom deltar S:t Erik i ett europeiskt samarbetsprogram för ögonsjukhus tillsammans med Moorfields Eye Hospital, Rotterdam Eye Hospital och UZ Leuven.

Under året har en digital ögonbottenkamera samt S:t Eriks-lasern anskaffats och sjukhuset har gått över till digital teknik, vilket medfört tidsvinster för personalen samt minskad filmåtgång med betydande miljövinster.

Ekonomi

Årets nollresultat är lägre än såväl budget som föregående års utfall. Avvikelse mot budgeten redovisas på såväl intäkts- som kostnadssidan och större avvikelser avser lägre utomlänstäckningar samt högre kostnader för köpta tjänster. Avsättningen har gjorts för omstruktureringskostnader (5,8 mkr) med anledning av nedläggning av Sabbatsbergssjukhuset och omstruktureringar på klinik 3 och operationsavdelningen.

Jämfört med 2002 års utfall har intäkter och kostnader ökat i motsvarande grad varför förklaringen till resultatförändring ligger i högre avskrivningskostnader till följd av gjorda investeringar.

Södersjukhuset AB (SÖS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	1 949	1 800	8	
- varav SLL internt	1 910	1 765	8	
Övriga intäkter	397	371	7	
Summa verksamhetens intäkter	2 346	2 171	8	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-1 480	-1 386	7	
Övriga kostnader	-820	-779	5	
Summa verksamhetens kostnader	-2 300	- 2 165	6	
Avskrivningar	-69	-55	25	
Finansnetto	1	4	-75	
Resultat före disp. och skatt	-22	- 45		0
Bokslutsdispositioner och skatt	0	0		
Resultat	-22	- 45		
Antal årsarbetare	3 492	3 386	3	

Verksamhet

SÖS har norra Europas största akutmottagning och cirka en halv miljon stockholmare har SÖS som sitt akutsjukhus. SÖS ska ta hand om en mycket stor andel patienter med svåra akuta sjukdomstillstånd eller skador.

Det redovisade antalet besök har ökat med 7 %. Detta beror på att besöken för barnläkarmottagningarna ingår i statistiken för 2003. Den egentliga ökningen är 0,7 %. Den huvudsakliga förklaringen till ökningen för akuta och elektiva slutenvårdstillfällen är en ökad produktion inom ramen för avtalet med BKV. Det är framför allt den elektiva slutenvården som ökat. Avtalet med BKV står för 92 % av öppenvårdsproduktionen och 97 % av slutenvårdsproduktionen. Förlösningarna har ökat med 2 % jämfört med 2002.

För år 2003 uppgår den totala investeringsutgiften till 101 mkr, vilket är 38 % lägre än budget.

Ekonomi

SÖS redovisar ett resultat på -22 mkr, att jämföra med budgeterat nollresultat och -45 mkr 2002. Resultatförbättringen kan förklaras med att kostnadsökningstakten har minskat mer än intäktsökningstakten.

Jämfört med 2002 har verksamhetens kostnader ökat med 135 mkr (6 %) och uppgår till 2 300 mkr. Personalkostnadsökningen om 94 mkr, svarar därmed för 70 % av ökningen av verksamhetens kostnader. Lönekostnaderna, vilka utgör den största delkomponenten av personalkostnaderna, har ökat med 51 mkr (5 %) och uppgår till 997 mkr. Av lönekostnadsökningen på 5 % är ca 3 % hänförligt till volymökning och ca 2 % till lönekostnadsökning per årsarbetare.

Övriga kostnader har ökat med 41 mkr (5 %) och uppgår till 820 mkr. Kostnader för laboratorietjänster har ökat drygt 16 mkr mer än förväntat. Detta är en kombination av fler undersökningar, ändrad produktmix och prisökningar. En ytterligare förklaring till att övriga kostnader överskrider budget är kostnader för inhyrd personal som uppgick till 49 mkr, vilket är en ökning med 2 mkr (4 %) jämfört med 2002.

Södertälje sjukhus (STS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	706	655	8	
- varav SLL internt	685	633	8	
Övriga intäkter	76	66	15	
Summa verksamhetens intäkter	782	721	8	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-527	-494	7	
Köpt hälso- och sjukvård	-17	-15	13	
Övriga kostnader	-209	-203	3	
Summa verksamhetens kostnader	-753	-712	6	
Avskrivningar	-13	-13		
Finansnetto	0	-3		
Resultat	16	-7		0
Antal årsarbetare	1 304	1 278	2	

Verksamhet

STS är i första hand ett akutsjukhus för närområdet, dvs. för invånarna i Södertälje, Salem, Nykvarn och Tumba-Storvreten.

I enlighet med landstingsfullmäktiges beslut har STS under år 2003 bedrivits under bolagsliknande former, vilket bland annat inneburit att sjukhuset har haft en styrelse, vilken fungerat som en bolagsstyrelse men i lagens mening varit jämställd med en kommunal nämnd.

Volymen understiger vårdbeställningen med 666 vårdtillfällen där merparten utgörs av förlossningar, 529 stycken. Antalet akutsomatiska besök överstiger beställningen med närmare tusen besök medan antalet elektiva besök understiger beställningen med totalt 1 300 besök. Orsaken är att medicinkliniken har överfört 2 500 lättare besök till primärvården medan kirurg- och barnkliniken har kunnat öka sina mottagningsvolymer.

Geriatriken har i stort uppfyllt avtalade vårdvolymer. Inom psykiatrin har vårdvolymen och vårdtyngden inom heldygnsvården ökat avsevärt jämfört med tidigare år.

Under 2003 har det utarbetats konkreta samverkansformer mellan sjukhuset, primärvården samt den kommunala vården inom Södertälje, Salem och Nykvarns kommuner vad gäller informationsöverföring och samordnad vårdplanering.

Ekonomi

STS redovisar ett resultat på 16 mkr att jämföra med -7 mkr 2002 och ett budgeterat nollresultat. Intäkterna har ökat med 8 %, vilket huvudsakligen förklaras av prisuppräkning, ökad vårdtyngd och ökad röntgenproduktion. Jämfört med 2002 har verksamhetens kostnader ökat med 6 %. Personalkostnaderna som uppgår till 527 mkr, svarar för 80 % av ökningen av verksamhetens kostnader. Lönekostnaderna, vilka utgör den största komponenten av personalkostnaderna, har ökat med 20 mkr (6 %) och uppgår till 362 mkr. Av lönekostnadsökningen på 6 % är ca 2 % hänförligt till volymökning och ca 4 % till lönekostnadsökning per årsarbetare.

Karolinska sjukhuset (KS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	4 423	4 020	10	
- varav SLL internt	4 178	3 812	10	
Övriga intäkter	1 185	1 094	8	
Summa verksamhetens intäkter	5 608	5 114	10	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-3 614	-3 287	10	
Köpt hälso- och sjukvård	-11	-13	-15	
Övriga kostnader	-1 939	-1 758	10	
Summa verksamhetens kostnader	-5 564	-5 058	10	
Avskrivningar	-95	-82	16	
Finansnetto	2	0		
Resultat	-49	-26		0
Antal årsarbetare	8 362	8 185	2	

Verksamhet

KS är ett akut- och universitetssjukhus som erbjuder högspecialiserad sjukvård i och utanför Stockholms län samt bassjukvård för norra delen av länet. Inom sjukhuset bedrivs också omfattande forskning och utbildning.

I enlighet med landstingsfullmäktiges beslut har KS under år 2003 bedrivits under bolagsliknande former, vilket bland annat inneburit att sjukhuset har haft en styrelse, vilken fungerat som en bolagsstyrelse men i lagens mening varit jämställd med en kommunal nämnd.

Vad gäller investeringar kan en större avvikelse konstateras, vilket innebär att landstingsfullmäktiges budgetram för KS har överskridits med ca 100 mkr. Detta beror främst på att KS anpassat sina redovisningsprinciper avseende aktivering till redovisningsrådets rekommendation vilket medför tidsförskjutningar.

Antalet vårdtillfällen har under år 2003 minskat med 2,6 % jämfört med föregående år. Detta har genomförts bland annat genom höjd läkarkompetens vid akutmottagningen för vuxna, genom att Radiumhemmet överfört del av slutenvården till dagvård samt att KS stängt vårdplatser i samband med att man fasat ut inhyrd personal från bemanningsföretag. Antalet besök i öppenvården har minskat marginellt under året (-0,4 %).

Ekonomi

KS redovisar ett resultat på -49,6 mkr, att jämföra med -20 mkr 2002 och ett budgeterat nollresultat. Resultatet motsvarar 0,9 % av omsättningen.

Intäkterna har ökat med 10 %. KS har utfört mer SLL-vård än avtal, vilket har reducerat intäkterna med 41 mkr. Intäkterna för patienter från andra landsting överstiger budget med 35 mkr. Det är framförallt Neurodivisionen och Astrid Lindgrens barnsjukhus som har genererat dessa intäkter.

Jämfört med 2002 har verksamhetens kostnader ökat med ca 600 mkr och uppgår till 5 654 mkr. Personalkostnaderna, 3 613,5 mkr, är 9,9 % högre än samma period föregående år. Detta är en avvikelse med 0,5 % jfr budget. Ökningen justerad för personalomkostnadspålägg är 7,5 % (jfr 6,9 % bokslut 2002). Kostnadsutvecklingen 2003 är främst beroende på effekterna av löneutveckling på 4,4 % och volymutveckling på 3,5 %. Kostnader för inhyrd personal uppgår till 77,6 mkr vilket är en minskning med 15,3% jämfört med 2002. Andelen inhyrd personal i förhållande till de totala personalkostnaderna har minskat med 0,6% mellan åren 2002 och 2003.

Produktionsområdena (primärvård, psykiatri och geriatrik)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld hälso- och sjukvård	7 043	6 557	7	
- varav SLL internt	6 868	6 395	7	
Övriga intäkter	1 451	1 723	-16	
Summa verksamhetens intäkter	8 494	8 280	3	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-5 446	-5 150	6	
Köpt hälso- och sjukvård	-217	-283	-23	
Övriga kostnader	-2686	-2 951	-9	
Summa verksamhetens kostnader	-8 349	-8 384	0	
Avskrivningar	-54	-49	10	
Finansnetto	10	7	43	
Resultat	101	-146		0
Antal årsarbetare	12 623	12 823	-2	

Verksamhet

Produktionsområdena svarar för primärvård vid vårdcentraler, äldresjukvård vid geriatrika kliniker samt psykiatri för barn, ungdomar och vuxna. Verksamheten är uppdelad på tre produktionsområden, Norra länets produktionsområde (NLPO), Stockholms produktionsområde (SPO) och Södra länets produktionsområde (SLPO).

SPO har övertagit driften av en vårdcentral i Vällingby centrum som drivits i privat regi. Under 2002 avknoppades 32 enheter.

Per den 1 januari 2003 avyttrade NLPO Hjälpmedel Nord.

Såväl antalet vård dagar inom psykiatrin och geriatriken som totala antalet besök inom primärvården har minskat 2003 jämfört med 2002. Två orsaker är dels de privatiseringar som genomfördes under 2002 och dels problem på vissa håll att besätta vakanta tjänster.

Den 1 april 2004 kommer produktionsområdena slås ihop till en enhet, Stockholms läns sjukvårdsområde.

Ekonomi

Produktionsområdena redovisar ett resultat på 101 mkr, att jämföra med –146 mkr föregående år och ett budgeterat nollresultat. Förklaringen till detta är främst förmånligare vårdöverenskommelser med beställaren. Vad gäller kostnadssidan har alla tre enheterna initierat omfattande sparpaket innehållande generella anställningsstopp, inhyrningsstopp och inköpsstopp.

Alla tre produktionsområden visar förbättrade resultat 2003. NLPO har förbättrat sitt resultat med 44 mkr, från ett underskott på 39 mkr 2002 till ett överskott på 5 mkr 2003. SPO redovisar det största förbättringen med 117 mkr, ett överskott 2003 på 27 mkr att jämföra med ett underskott på 90 mkr förra året. 65 mkr av resultatförbättringen är hänförlig till psykiatrin, främst beroende på att intäkterna ökat. SLPO har också förbättrat sitt resultat och visar 2003 en vinst på 68 mkr mot en förlust 2002 på 18 mkr. Primärvården svarar för 55 mkr av förbättringen och förklaringen till detta är primärt högre ersättning från beställaren.

Kostnaderna för inhyrd personal har minskat med 43 mkr, eller 16 %, från föregående år och uppgår till 220 mkr. Samtliga produktionsområden har minskat kostnaderna för inhyrd personal, spannet är från 18 % för SPO och 14 % för SLPO. Under 2003 motsvarade kostnaden för inhyrd personal 4 % av personalkostnaderna, vilket är en nedgång med en dryg procentenhet jämfört med 2002.

Personalkostnaderna har ökat med 296 mkr (6 %) och uppgår till 5 446 mkr. Löne-kostnaderna, vilka utgör den största komponenten av personalkostnaderna, har ökat med 159 mkr (5 %) och uppgår till 3 668 mkr. Förändringen förklaras till sin helhet av lönekostnadsökning per årsarbetare.

Folktandvården Stockholms län AB (Folktandvården)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Såld tandvård ¹⁾	591	528	12	
Patientavgifter ²⁾	535	498	8	
Övriga intäkter	34	20	70	
Summa verksamhetens intäkter	1 160	1 046	11	
- varav SLL internt	500	442	13	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	- 755	- 705	7	
Köpt tandvård	- 5	- 4	25	
Övriga kostnader	- 338	- 316	7	
Summa verksamhetens kostnader	- 1 098	- 1 025	7	
Avskrivningar	- 39	-39	0	
Finansnetto	0	-1	100	
Resultat före disp. och skatt	24	-19		0
Antal årsarbetare	2 021	2 178	-7	

1) avser huvudsakligen barntandvård 2) avser vuxentandvård

Verksamhet

Folktandvården erbjuder tjänster inom allmäntandvård och specialisttandvård. Bolaget är den största leverantören av tandvårdstjänster i Norden och har drygt 80 mottagningar.

Det totala antalet kunder/patienter i Folktandvården uppgår till cirka 750 000. För vuxna uppskattas marknadsandelen till cirka 20 % och för barn och ungdomar är motsvarande siffra cirka 85 %.

Under 2003 behandlades 154 700 barn och ungdomar, för vilka Folktandvården erhåller ersättning från landstinget. Jämfört med 2002 är det en ökning med 3 425.

Antalet behandlade vuxna inom allmäntandvården 2003 var 308 400 vilket är en ökning med 7 670 jämfört med föregående år.

Specialisttandvården är ett komplement till allmäntandvården och delas in i åtta olika specialiteter. Remisser mottas från ett stort antal privattandläkare utöver remisser från Folk tandvården.

Ekonomi

Resultatet är 23,5 mkr, vilket är en förbättring med cirka 42 mkr jämfört med 2002. Ett åtgärdsprogram har lagts fram som började gälla från halvårsskiftet 2003 och innebar bl.a. införande av ett generellt anställningsstopp, snabbare takt vad gäller samlokaliseringar och översyn av personalbemanning på både kliniker och i administrationen under våren 2003.

Stockholm Care AB

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	75	70	
- varav SLL internt	3	5	
Resultat	4	3	3
Antal årsarbetare	13	15	

Verksamhet

Stockholm Care AB:s huvudsakliga inriktning är att utnyttja viss högspecialiserad ledig vårdkapacitet inom Stockholms län för vård av utländska patienter. Utbyte sker med ett 70-tal länder. Bolaget erbjuder också konsulttjänster som hör samman med verksamhet och förvaltning av medicinsk vård som t ex att utveckla primärvården i S:t Petersburg eller att utveckla investerings- och utvecklingsplaner för ett antal sjukhus i Litauen.

Bolaget är även ägare till Tobiasregistret som är Sveriges nationella benmärgsregister och innehåller information om svenska benmärgsdonatorer. Bolaget har vidare ett uppdrag biträda landstingets vårdenheter med information och vägledning med syfte att initiera projekt med stöd av EU:s fonder och program.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till drygt 4 mkr och är cirka 1 mkr bättre än 2002 och även motsvarande bättre mot budget. Av den totala omsättningen svarar patientvården för cirka 55 mkr eller cirka 75 %. Tobiasregistret och konsultverksamheten svarar för 8 mkr dvs.11 % respektive 11 mkr dvs.14 %.

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB (AISAB)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	Budget*) 2003
Intäkter	108	97	
- varav SLL internt	104	96	
Resultat	- 8	- 8	- 8
Antal årsarbetare	228	217	

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Verksamhet

AISAB utför enligt avtal ambulans- och akutbilstjänster åt Stockholms läns landsting. Bolaget har under året utfört 73 600 uppdrag, en ökning med 2 %, jämfört med föregående år. Av antalet uppdrag har 11 900 utförts av bolagets två akutbilar vilket är en minskning med 500 uppdrag gentemot 2002.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till – 8,2 mkr vilket är 0,1 mkr bättre än budget men 0,5 mkr sämre jämfört med 2002.

Verksamhetens rörelseresultat har försämrats mellan 2002 och 2003 med 0,5 mkr. Intäktsökningen om 10 mkr jämte lägre avskrivningskostnader på cirka 0,5 mkr uppvägs av ökade personalkostnader och övriga driftskostnader om 11 mkr. Lönekostnaden har ökat både till följd av ökade löner och ökat antal årsarbetare.

Trafik

Stockholms läns landsting är huvudman för kollektivtrafiken i länet. Ansvar för trafikverksamheten åligger beställarorganisationerna AB Storstockholms Lokaltrafik (SL), Waxholms Ångfartygs AB (WÅAB) och Färdtjänstnämnden (FtjN). Regionplane- och trafiknämnden (RTN) har ett ansvar avseende långsiktig trafikplanering. Trafikproduktionen utförs av entreprenörer som genom avtal samarbetar med beställarna. Verksamheten finansieras dels genom skattemedel och dels genom avgifter från de resande. Andelen skattefinansiering är för SL 52 %, för WÅAB 57 % och för FtjN 87%.

Arbetet med att ta fram en gemensam trafikstrategi för landstinget är i slutskedet. Utgångspunkt har varit målet om att öka kollektivtrafikens andel av resandet. Dels för att knyta samman trafik från närliggande län och dels för att kunna ta emot ett ökat resande från den särskilda kollektivtrafiken, som skall integreras mer med den allmänna kollektivtrafiken. Dessutom krävs bättre samordning inom trafiksystemet för att kunna ta emot den ökade resandetillströmning som blir följden vid ett eventuellt införande av trängselskatt.

AB Storstockholms Lokaltrafik (SL)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Linjetrafikintäkter	3 329	3 405	-2	
Övriga intäkter	1 889	1 836	3	
Tillskott ¹⁾	3 861	3 596	7	3 861
Summa verksamhetens intäkter	9 079	8 837	3	
Verksamhetens kostnader				
Personalkostnader	-285	-401	-29	
Köpt trafik	-6 483	-6 132	6	
Övriga kostnader	-1 345	-1 243	8	
Summa verksamhetens kostnader	-8 113	-7 776	4	
Avskrivningar	-636	-461	38	
Finansnetto	-260	-185	41	
Resultat före disp. och skatt	70	415		
Minoritetens andel	0	0		
Resultat	70	415		0
Antal årsarbetare	534	798	-49	

1) Tillskottet redovisas fr.o.m. 2003 bland verksamhetens intäkter. 2002 har justerats för jämförbarhet.

Verksamhet

SL ansvarar för att skapa ett väl avvägt kollektivt transportsystem och att tillhandahålla en väl utbyggd och modern infrastruktur. Verksamhetens mål fokuseras på trafikens kvalitet dels genom att upprusta och modernisera infrastrukturen och dels genom att utveckla avtalen och samarbetet med trafikentreprenörerna.

SL-koncernen omfattar moderbolaget med sex dotterbolag och sju intressebolag. Försäljning har skett av aktiemajoriteten i Svensk Banproduktion AB och SL:s kvarvarande ägarandel uppgår till 40 %. Beslut har fattats om försäljning av 5 % av SL:s ägarandel i AB Transitio till Skånetrafiken.

Trafikutbudet har ökat med drygt 1% till 14 835 miljoner sittplatskilometer sedan 2002. Den procentuellt största utbudsökningen avser lokaltåg och spårvagn medan en minskning har skett på tunnelbanan. Endast ett fåtal trafikförändringar har skett p.g.a. de besparingskrav som blev följden av kostnadsökningar för höjda energipriser, förändrade avtalsvillkor för bussförare och ökade städkostnader. Verksamhetsomprovningar genomfördes med reducering av underhåll och senareläggning av planerade trafikökningar.

Trafiken som helhet har fungerat bättre än föregående år. Kvalitetsmåten punktlighet, inställda avgångar och antal stopp i trafiken har allmänt sett förbättrats men når inte upp till verksamhetsmålen. Pendeltågstrafiken har haft sitt bästa år sedan 1999. Kvaliteten avseende störningsinformation är dock fortsatt låg. Kvaliteten på trafiken på lokalbanorna är god och en förbättring har skett på Roslagsbanan efter att ny entreprenör övertagit ansvaret för trafiken. Busstrafiken utvecklas positivt. Försök har gjorts med incitament kopplade till kvalitet, vilket lett till att ramavtal har slutits med Busslink. Ett åtgärdsprogram för intäktssäkring har tagits fram och tydliga förbättringar har uppmätts. Överenskommelse har nåtts med färdtjänstnämnden om överföring av ansvaret för servicelinjerna från SL vid årsskiftet.

Hösten 2003 var 64 % av resenärerna nöjda med SL-trafiken jämfört med 61 % år 2002. Andelen nöjda medborgare var 53 % år 2003 jämfört med 49 % år 2002.

Resandet har minskat med ca 1 % jämfört med 2002 och uppgår till 2 273 000 påstigande en vanlig vardag. Orsaker bedöms vara avtagande tillväxt, ökad arbetslöshet och en långsammare befolkningsökning. Resande med tunnelbana och pendeltåg har minskat, resande med lokaltåg har ökat medan resande med buss ligger på oförändrad nivå.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till 70 mkr, en försämring med 345 mkr jämfört med 2002 och en förbättring med 70 mkr jämfört med budget. Den positiva budgetavvikelsen är en effekt av engångsposter bl.a. reavinst från försäljning av aktier med 52 mkr samt fastighetsförsäljning med 34 mkr. Förändringen jämfört med föregående år är hänförlig till 2002 års högre reavinster ca 160 mkr och upplösning av avsättning ca 180 mkr.

Verksamhetens intäkter uppgår till 9 079 mkr, vilket är 242 mkr högre än 2002. Avvikelsen består av högre tillskott med 265 mkr, lägre linjetrafikintäkter med 76 mkr och högre övriga intäkter med 53 mkr. De försämrade linjetrafikintäkterna beror på minskad försäljning av resandebevis som dels har sin grund i ett minskat resande och dels i bristande intäktssäkring.

Verksamhetens kostnader uppgår till 8 113 mkr, en ökning med 337 mkr jämfört med 2002. Personalkostnaderna har minskat med 116 mkr beroende på försäljning av aktiemajoritet i Svensk Banproduktion AB. Kostnaden för köpt trafik har ökat med 351 mkr p.g.a. indexreglerad höjning av trafikavtalen samt ökade kostnader för utveckling av kvalitet, säkerhet och tillgänglighet. Övriga kostnader har ökat med 102 mkr. Kostnad för återställande av klotter och vandalisering beräknas till 113 mkr.

Kapitalkostnaderna uppgår till 896 mkr en ökning med 250 mkr jämfört med 2002 (646 mkr). Ökningen består av högre kostnader för avskrivning med 175 mkr och försämrat finansnetto med 75 mkr. Det gynnsamma ränteläget på marknaden har minskat kostnaden för leasingkontrakt.

Waxholms Ångfartygs AB (WÅAB)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	98	100	
- varav SLL internt	24	23	
Resultat	-128	-121	-132
Antal årsarbetare	23	25	

Verksamhet

WÅAB ansvarar för den reguljära båttrafiken och att upprätthålla god trafikservice i länets skärgård och hamnar. Bolaget äger och har underhållsansvar för 24 fartyg. Den löpande verksamheten följer de av landstinget angivna målen.

Verksamhetens planering beaktar den utveckling som anges i den gällande regionplanen och principer för det fortsatta arbetet har fastställts under året. Enligt planens intentioner krävs att vintertrafiken prioriteras och WÅAB har upphandlat tre fartyg med goda isegenskaper. Övrig upphandling har skett av helikoptertrafik och nytt treårsavtal har tecknats.

Trafikutbudet har utökats i skärgården avseende både passagerar- och godstrafik. Antal utbudstimmar har ökat med 3 % till 69 648 timmar. Antal passagerare har minskat med 2 % till 4,2 miljoner jämfört med 2002. Minskningen avser hamntrafik och förklaras främst av taxehöjningen.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till -128 mkr, en förändring med -7 mkr jämfört med 2002. Resultatet är 4 mkr bättre än budget och är hänförligt till ökad intäkt av taxehöjning den 1 juli med 10 % i skärgårdstrafiken och 5 kronor för kontantbiljett i hamntrafiken. Årets resultat -128 mkr täcks genom koncernbidrag.

Färdtjänstnämnden (Färdtjänsten)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	1 029	964	
- varav SLL internt	915	857 ¹⁾	
Resultat	-9	-12	0
Antal årsarbetare	96	108	

1) I årsredovisning 2002 redovisades enbart landstingsbidraget.

Verksamhet

Färdtjänst är en kompletterande kollektiv trafikform för personer, som p.g.a. långvarigt eller bestående funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller resa med allmänna kommunikationer. Landstingets ansvar för färdtjänst regleras genom avtal med länets kommuner. Avtalet har sagts upp och förberedelser inför förhandlingar om ett nytt avtal pågår.

Färdtjänstens kvalitetsutveckling sker i samverkan med resenärer, entreprenörer och handikapporganisationer m.fl. Kvaliteten mäts avseende kundupplevd kvalitet, teknisk kvalitet och systemkvalitet. Under året har en kundundersökning genomförts i Norrtälje som visar att åtta av tio resenärer är nöjda och att fordonen alltid eller oftast kommer i tid. Kundkvalitet mäts kontinuerligt. Teknisk kvalitet gäller främst säkerhet och kvalitet

avseende entreprenörernas tjänster och transporter och regleras i avtalen. Systemkvalitet dvs. tillgänglighet, tidspassning och information har allmänt sett förbättrats jämfört med föregående år.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till – 9 mkr, en förbättring med 3 mkr jämfört med 2002. Huvudorsaken till underskottet är ökad kostnad för ökat antal resor med specialfordon samt ökad kostnad per resa för såväl taxi som specialfordon. Verksamhetens intäkter består av landstingsbidrag och trafikantavgifter och uppgick totalt till 1 029 mkr. Jämfört med 2002 en ökning med 64 mkr, 7 %, varav ökning av trafikantintäkterna utgör 23 mkr. Verksamhetens kostnader består av köpt trafik, personal samt övrig drift och uppgick till 1 038 mkr, en ökning med 61 mkr, 6 % jämfört med 2002. I samband med ökat antal resor har kostnaderna ökat för färdtjänstresor med taxi och färdtjänstbuss med 41 mkr. Övriga kostnader har ökat med 5 mkr.

Regionplane- och trafiknämnden (RTN)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	78	78	
- varav SLL internt	75	75	
Resultat	1	4	0
Antal årsarbetare	48	46	

Verksamhet

RTN ansvarar för långsiktiga regionala planerings- och utvecklingsfrågor samt översiktlig trafikplanering.

Arbetet med genomförande av den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF) har pågått under hela året. Aktuella rapporter som behandlats under året rör bl.a. storstadspolitik, regionens flerkärnighet och funktionella regioner. Samarbete med de baltiska huvudstadsregionerna har pågått inom ramen för landstingets samarbetsavtal. En EU-upphandling av konsulter för utredningar kring regionala planerings- och utvecklingsfrågor inklusive infrastrukturfrågor har genomförts. Inom ramen för arbetet med miljö- och skärgårdsfrågor har anslag avsatts för upphandling av utredningar inom programområden för dessa frågor samt för bidragsgivning och medfinansiering av vissa åtaganden för länets miljövårdsprogram.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till 1 mkr, vilket är en försämring med 3 mkr jämfört med 2002. Verksamhetens intäkter, som huvudsakligen består av landstingsbidrag uppgick totalt till 78 mkr. Verksamhetens kostnader, som består av kostnader för personal, konsulttjänster samt övrig drift uppgick till 77 mkr. Jämfört med 2002 består kostnadsökningen av ökade personalkostnader.

Fastigheter

Landstingsfastigheter Stockholm (LFS)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	För ändr i %	LF Budget 2003
Verksamhetens intäkter				
Verksamhetens intäkter	2 106	2 013	5	
- varav SLL internt	1 583	1 524		
Vinst fastighetsförsäljningar	5	178	-97	
Summa verksamhetens intäkter	2 111	2 191	-4	
Verksamhetens kostnader				
Avskrivningar	-438	-394	11	
Finansiella intäkter	8	6	33	
Finansiella kostnader	-273	-277	-1	
Resultat	420	570		298

Verksamhet

LFS är en resultatenhet för redovisning av landstingets fastigheter. Fastigheterna förvaltas av Locum AB enligt fullmäktiges riktlinjer. Förvaltningen inriktas främst på att utveckla landstingets fastigheter och lokaler så att de motsvarar verksamheternas krav på funktionalitet samt på att behålla de strategiska fastigheternas värde och ändamålsenlighet. Förvaltningsansvaret omfattar även administration och finansiering av de byggnadsinvesteringar som redovisas i LFS.

Utvecklingsarbetet är koncentrerat till fastigheter som disponeras av landstingets kärnverksamheter. Icke strategiska fastigheter avyttras enligt fullmäktiges uppdrag. Under året har två fastigheter – del av Sabbatsberg samt Grantorp – sålts för totalt 16 mkr.

Fastighetsförsäljningarna har medfört att antalet landstingsägda fastigheter har minskat under året från 66 till 64. Den totala bruttoarean har dock ökat under året med fem tusen kvadratmeter till följd av nybyggda lokaler vid Huddinge sjukhus och uppgick vid årets slut till 2 206 tusen kvadratmeter. Den genomsnittliga uthyrningsgraden var 91%.

Årets investeringsvolym uppgick till 705 mkr. Slutförandet av påbyggnaden av hus C2 på Huddinge sjukhus, Interimsakuten vid Karolinska samt ombyggnaden av Bromma sjukhus är de största projekt som pågår för närvarande. Investeringsobjekt för 977 mkr

har färdigställts under året. Investeringarna har bidragit till att de totala fastighetsvärdena har ökat med 245 mkr i förhållande till 2002.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till 420 mkr. I den av landstingsfullmäktige beslutade budgeten för 2003 angavs resultatkravet till 298 mkr. Med anledning av landstingsstyrelsens uppdrag i samband med de ekonomiska åtgärderna för 2003 höjdes resultatkravet med 75 mkr till 373 mkr. Resultatet exklusive realisationsvinster är 415 mkr vilket jämfört med motsvarande utfall 2002 på 392 mkr tyder på en positiv ekonomisk utveckling för hela fastighetsverksamheten.

Av hyresintäkterna på 1 987 mkr svarade externa hyresgäster för 18 %. I jämförelse med 2002 är de externa intäkterna i stort sett oförändrade medan intäkterna från interna hyresgäster har ökat med 59 mkr. Ökningen av de landstingsinterna hyresintäkterna förklaras framför allt av indexuppräknning av hyror och driftstart av nya objekt. För övrigt har den budgeterade realisationsvinsten på 50 mkr inte kunnat uppnås eftersom resultatet av fastighetsförsäljningar är beroende av planförfaranden vilka slutförs först under 2004.

Verksamhetens kostnader på 988 mkr omfattar fastighetsdrift, media, fastighetsunderhåll samt förvaltningsarvodet till Locum AB. I jämförelse med föregående år har kostnaderna ökat med 3 % och den största ökningen noteras för media. Kostnaderna för fastighetsunderhåll har däremot minskat vilket ligger i linje med landstingsstyrelsens uppdrag om de ekonomiska åtgärderna. De övriga kostnadsposterna ligger i stort sett oförändrade jämfört med föregående år.

Årets resultat innebär en avkastning på 10 % och soliditeten uppgår till 29 %.

Locumkoncernen

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	Budget*) 2003
Intäkter	181	179	
- varav SLL internt	175	171	
Resultat	8	18	2
Antal årsarbetare	185	181	

*) Av fullmäktige i november 2003 godkänd budget

Verksamhet

Locum AB är ett helägt dotterbolag till Landstingshuset i Stockholm AB. Locum AB har ett helägt dotterbolag, Terreno AB. Moderbolagets verksamhet finansieras huvudsakligen via ett förvaltningsarvode från Landstingsfastigheter.

Locum har landstingets uppdrag att förvalta landstingets fastigheter enligt gällande förvaltningsavtal. Uppdraget omfattar uthyrning med hyressättning och förhandling, planering och entreprenadupphandling av investeringar, fastighetsdrift och underhåll. Dessutom förvaltar Locum, på uppdrag från AB SL, bussterminaler och bussdepåer.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till 8 mkr vilket är 10 mkr lägre än föregående år. Såväl verksamhetens intäkter som kostnader ligger i nivå med föregående år. Däremot har finansnettot försämrats med 7 mkr vilket förklarar skillnaden i resultatet mellan åren. Resultatet innebär en positiv budgetavvikelse med 6 mkr, vilket beror på en kombination av högre intäkter och lägre kostnader.

Övrig verksamhet

Kulturnämnden (KN)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	281	194	
- varav SLL internt	269	188	
Resultat	1	1	0
Antal årsarbetare	46	53	

Verksamhet

KN stöder i första hand länets kultur- och föreningsliv genom ekonomiskt stöd. Det är i begränsad omfattning som nämnden själv producerar kulturverksamhet. 2003 utgjordes den egna produktionen av Medicinhistoriska museet och Lärshemslöjdskonsulenterna. KN ansvarar dessutom för landstingets konstbestånd samt driver Kultur i Vården med hjälp av bl.a. kontraktsanställda musiker.

Under 2003 har uppgiften att förvalta landstingets konstbestånd utvecklats ytterligare och givits en mer permanent karaktär. Sex personer har anställts på halvtid för dessa arbetsuppgifter.

KN satsning på att synliggöra konstbeståndet för allmänheten har också fortsatt under 2003. Den inledande satsningen att åstadkomma ett tryckt material som beskriver konsten på länets större sjukhus har avslutats.

Ekonomi

Årets resultat är 1 mkr. KN har omsatt 281 mkr i syfte att främja kulturen i regionen. Merparten av stödet har gått till regional kulturverksamhet (149 mkr) varav Stockholms konserthus (86 mkr), regionala distriktsorganisationer (83 mkr) samt kultur i vården (11 mkr).

Landstingsrevisorerna

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	28	27	
- varav SLL internt	28	26	
Resultat	1	0	0
Antal årsarbetare	25	24	

Verksamhet

Revisionens mål är att framgångsrikt verka för rättvisande redovisning, god kontroll och hög effektivitet i landstingets alla verksamheter. Revisionen ska följa upp att landstingsfullmäktiges beslut har verkställts. I revisionsarbetet samverkar förtroendevalda revisorer med det egna kontorets yrkesrevisorer och med externt engagerade specialister och auktoriserade revisorer.

Redovisningsrevisionen är till den helt övervägande delen utlagd på externa revisionsbyråer.

Landstingsfullmäktige har för 2003 och den nya mandatperioden fastlagt en ny förtroendemannaorganisation för revisionen med tre (tidigare två) revisorsgrupper och med bolagsrevisionen fullt integrerad med övrig revision av landstingets verksamhet och styrelser. Den nya organisationen etablerades omedelbart vid årsskiftet och har efter en inledande introduktions- och informationsfas påbörjat sitt arbete helt enligt beslut.

Ekonomi

Landstingsrevisorerna redovisar ett resultat på 0,6 mkr vilket är 0,6 mkr bättre än föregående år.

Patientnämnden (PaN)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	12	12	
- varav SLL internt	11	10	
Resultat	0	0	0
Antal årsarbetare	17	16	

Verksamhet

PaN är en lagstadgad och från vården fristående och opartisk instans. Patienter och anhöriga kan vända sig till patientnämnden när det uppstått problem i kontakterna med all offentligt finansierad hälso- och sjukvård (privat, kommunal och landstingskommunal) samt med folktandvården. PaN utreder och arbetar förebyggande. PaN rekryterar och förordnar också stödpersoner för personer som tvångsvårdas inom psykiatrin.

Av nämndens 4 844 ärenden 2003 (en minskning med 5 % från föregående år) avsåg 25 % akutsjukhus och 25 % primärvård. Cirka 12 % av ärendena avsåg vardera psykiatrisk vård, specialistvård respektive tandvård.

Klagomålen fördelning mellan olika problemområden skiljer sig inte nämnvärt från föregående år. Det vanligaste klagomålet är relaterat till behandling, 34 %. Därefter följer bemötande med 14, ekonomiska frågor med 13 samt tillgänglighet och juridiska frågor med 10 % vardera.

Ekonomi

Patientnämnden redovisar nollresultat 2003.

MediCarrier AB

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	290	295	
- varav SLL internt	222	226	
Resultat	3	-4	0
Antal årsarbetare	90	90	

Verksamhet

Bolagets ändamål är att till enheter inom Stockholms läns landsting, främst sjukvården, lagerhålla och distribuera sjukvårds- och förbrukningsvaror.

Ekonomi

Årets resultat visar en positiv budgetavvikelse med 3 mkr och jämfört med föregående års utfall är resultatförbättringen 7 mkr. Föregående års resultat har dock belastats med avvecklingskostnader om 4 mkr för enheterna Ormbergstryck och Kontorsservice. Dessa enheter har planenligt avvecklats under 2003.

AB SLL Internfinans (Internfinans)

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	44	51	
- varav SLL internt	32	45	
Resultat	4	6	2
Antal årsarbetare	10	8	

Verksamhet

Internfinans uppgift är att utgöra internbank för Stockholms läns landsting. Bolaget ska på affärsmässiga grunder hjälpa landstinget med att förvalta koncernens likviditet, låna upp medel på kapitalmarknaden och bedriva utlåning för investeringar till landstingets förvaltningar och helägda bolag. Internfinans ska också erbjuda finansiella tjänster till av landstinget förvaltade stiftelser och delägda bolag. Internfinans administrerar landstingets koncernkontosystem samt administrerar och förvaltar Stockholms läns landstings donationsfonder.

I enlighet med vad som godkänts av fullmäktige (LS 0211-0504), har under året ett EMTN-program om 1 miljard euro noterats på Londonbörsen. SLL har ännu inte emitterat obligationer under programmet.

Ekonomi

Årets resultat uppgår till 3,9 mkr. Resultatförsämringen från föregående år på 1,6 mkr förklaras främst av ökade personalkostnader med 0,7 mkr och högre övriga verksamhetskostnader med 0,6 mkr.

Landstingshuset i Stockholm AB

mkr	Utfall 2003	Utfall 2002	LF Budget 2003
Intäkter	37	13	
- varav SLL internt	1	13	
Resultat	- 31	- 252	- 51
Antal årsarbetare	0	1	

Verksamhet

Landstingshuskoncernen består förutom av moderbolaget, Landstingshuset i Stockholm AB, av samtliga landstingets helägda bolag utom SL-koncernen.

Moderbolaget bedriver ingen egen verksamhet utan är förvaltare av dotterbolagens aktier. Dotterbolagen bedriver i huvudsak verksamhet inom sjukvård, tandvård och fastighetsförvaltning samt båttrafik i skärgården.

Ekonomi

Årets utfall är -30,7 mkr vilket är cirka 220 mkr bättre än 2002 och cirka 20 mkr bättre än budget. Det förbättrade resultatet jämfört med föregående år förklaras först och främst av ett bättre finansnetto. Av det bättre finansnettot utgör lägre räntekostnader och något högre ränteintäkter en del, men den större delen består dels i ett lägre belopp för kostnader för nedskrivning av aktier i dotterbolag och dels att del av tidigare års nedskrivningar kunnat återläggas medförande en intäkt för bolaget. En annan positiv effekt är att moderbolaget har erhållit försäljningsintäkter från en tidigare försäljning av ett dotterbolag.

Den positiva avvikelser för resultatet 2003 gentemot budget förklaras i huvudsak av finansiella intäkter vars positiva effekt motverkas av att bolaget haft nedskrivningskostnader. Nedskrivningskostnaden styrs av vilka resultat de olika dotterbolagen redovisar.

Resultat- och balansräkning, finansieringsanalys, samt noter

Resultaträkning

mkr	Not	Koncernen ²⁾		Landstinget ³⁾	
		2003	2002	2003	2002
Verksamhetens intäkter	2	14 457	14 218	8 490	8 348
Verksamhetens kostnader	2	-48 664	-45 871	-43 835	-41 089
Avskrivningar	3	-1 597	-1 323	-628	-568
Verksamhetens nettokostnader		-35 804	-32 976	-35 973	-33 309
Skatteintäkter	4	38 305	31 939	38 305	31 939
Generellt statsbidrag ¹⁾	4	2 048	2 045	2 048	2 045
Inkomst- och kostnadsutjämning	4	-5 379	-4 398	-5 379	-4 398
Skatteintäkter, generellt stats-bidrag, utjämning och momsavgift		34 974	29 586	34 974	29 586
Finansiella intäkter	5	108	101	180	183
Finansiella kostnader	6	-993	-787	-968	-1 024
Resultat efter finansiella poster		-1 715	-4 076	-1 787	-4 564
Årets resultat		-1 715	-4 076	-1 787	-4 564

1) I jämförelsetalen 2002 är momsavgiften inräknad i generellt statsbidrag.

2) I Koncernen ingår landstingets förvaltningsenheter och samtliga bolag

3) I Landstinget ingår samtliga förvaltningsenheter

Balansräkning

mkr	Not	Koncernen		Landstinget	
		2003	2002	2003	2002
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>					
Nyttjanderätter	7	7	2	0	0
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	8	23 849	22 626	8 070	8 905
Maskiner och inventarier	9	3 870	2 241	2 712	1 209
Pågående nyanläggningar, förskott avseende materiella anläggningstillgångar	10	4 564	5 334	543	815
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>					
Finansiella anläggningstillgångar	13	1 125	1 184	7 069	6 845
Summa anläggningstillgångar		33 415	31 387	18 394	17 774
Omsättningstillgångar					
Förråd mm		210	221	30	43
Kortfristiga fordringar	14	5 901	6 375	4 424	5 718
Kortfristiga placeringar		515	0	0	0
Kassa och bank		275	235	40	38
Summa omsättningstillgångar		6 901	6 831	4 494	5 799
Summa tillgångar		40 316	38 218	22 888	23 573

Balansräkning

mkr	Not	Koncernen		Landstinget	
		2003	2002	2003	2002
Eget kapital och skulder					
Eget kapital					
Ingående eget kapital	15	1 520	5 670	-144	4 475
Förändring av ingående eget kapital	15	4	-74		-55
Årets resultat	15	-1 715	-4 076	-1 787	-4 564
Summa eget kapital		-191	1 520	-1 931	-144
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	16	4 713	4 193	4 081	3 730
Andra avsättningar	17	2 348	2 459	1 461	847
Summa avsättningar	20	7 061	6 652	5 542	4 577
Skulder					
Långfristiga skulder	18	22 164	19 679	9 790	8 717
Kortfristiga skulder	19	11 282	10 367	9 487	10 423
Summa skulder	20	33 446	30 046	19 277	19 140
Summa eget kapital och skulder		40 316	38 218	22 888	23 573
Panter och därmed jämförliga säkerheter		inga	inga	inga	inga
Ansvarsförbindelser					
Ansvarsförbindelser 21	21				
Pensionsförpliktelser som inte har upptagits bland skulderna eller avsättningarna		17 418	16 832	17 418	16 832
Övriga ansvarsförbindelser		1 696	1 320	13 721	10 550
Summa ansvarsförbindelser		19 114	18 152	31 139	27 382

Finansieringsanalys

mkr	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
<i>Verksamhetens kassaflöde</i>				
Resultat efter finansiella poster	-1 715	-4 076	-1 787	-4 564
Justering för ej kassapåverkande poster	1 338	1 484	1 242	609
Summa kassaflöde från verksamheten	-377	-2 592	-545	-3 955
 <i>Förändring av rörelsekapital (exkl likvida medel)</i>				
Ökning(-) resp minskning(+) av förråd	11	28	13	7
Ökning(-) resp minskning(+) kortfristiga fordringar	474	-674	1 294	-905
Ökning (+) resp minskning (-) av kortfristiga skulder (exkl leasing- och lånefinansiering)	796	-95	-1 008	572
<i>Förändring av rörelsekapital</i>	<i>1 281</i>	<i>-741</i>	<i>299</i>	<i>-326</i>
Kassaflöde före investeringar	904	-3 333	-246	-4 281
 <i>Investeringar</i>				
Investeringar (inkl leasing)	-3 993	-6 418	-1 078	-1 130
Anläggningstillgångar förvärvad (-)/ avyttrad (+) verksamhet	18	268	0	141
Försäljningar/Lösta leasingkontrakt	311	814	52	525
Omklassificeringar	51	0	2	0
Förändring av finansiella anläggningstillgångar	59	5	-224	-121
Erhållna statsbidrag för investeringar	292	415	0	0
<i>Nettoförändring av investeringsverksamheten</i>	<i>-3 262</i>	<i>-4 916</i>	<i>-1 248</i>	<i>-585</i>
Kassaflöde efter investeringar	-2 358	-8 249	-1 494	-4 866
 <i>Lånefinansiering</i>				
Ökning(+) resp minskning(-) av kort- och långfristig upplåning	1 174	5 899	1 182	4 774
Förändring av leasingfinansiering	1 219	2 391	-20	-7
<i>Nettoförändring av lånefinansiering</i>	<i>2 393</i>	<i>8 290</i>	<i>1 162</i>	<i>4 767</i>

Finansieringsanalys

mkr	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
<i>Övrig finansiering</i>				
Förändring av pensionsavsättning	520	241	351	205
Förändring av långfristiga skulder	0	-347	-17	-91
<i>Nettoförändring av övrig finansiering</i>	<i>520</i>	<i>-106</i>	<i>334</i>	<i>114</i>
Förändring av likvida medel	555	-65	2	15
Likvida medel vid årets början	235	300	38	23
Likvida medel vid periodens slut	790	235	40	38
Summa disponibla likvida medel	790	235	40	38
Outnyttjad checkräkningskredit	1 800	1 800	-	-
Outnyttjade avtalade krediter	2 400	1 900	-	-
Total betalningsberedskap	4 990	3 935	-	-
<i>1) Justering för ej kassapåverkande poster</i>				
Avskrivningar	1 597	1 323	628	568
Förändring av andra avsättningar	-111	609	614	255
Erhållna statsbidrag, intäktsförda	-81	-	-	-
Realisationsresultat (- Reavinst/+ Reaförlust)	-71	-374	0	-159
Avskiljande av stiftelseförmögenhet	0	-55	0	-55
Förändring eget kapital AB SL	4	2		
Ändrad redovisningsprincip för inkomstskatter	0	-21	-	-
Justering för ej kassapåverkande poster	1 338	1 484	1 242	609

Not 1 Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad enligt kommunallagen och lag om kommunal redovisning och i enlighet med rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning.

Sammanställd redovisning

I landstingskoncernen ingår nämnder, styrelser och bolag. Utgångspunkten för den sammanställda redovisningen (koncernbokslutet) är de nämnd-/styrelsebehandlade balans- och resultaträkningarna för respektive resultatenhet och dotterbolag. Eftersom koncernredovisningen ska avspegla koncernens relation till omvärlden elimineras alla interna mellanhavanden. Koncernredovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden. Med förvärvsmetoden avses att det av landstinget vid förvärvstillfället förvärvade egna kapitalet i dotterbolag har eliminerats. Därefter intjänat kapital räknas in i koncernens eget kapital.

Koncernens avgränsning

SL:s och Landstingshusets underkoncerner är upprättade med full konsolidering och intagna i sin helhet i landstingskoncernen. Intressebolag har intagits enligt kapitalandelsmetoden. Resultatandelar från intresseföretag inkluderas i verksamhetens nettokostnader. Fordran på minoritet redovisas bland övriga kortfristiga fordringar.

Skatteintäkter

Skatteintäkter har periodiserats i enlighet med rekommendationen från Rådet för kommunal redovisning. I not 4 finns en mer ingående beskrivning av skatteintäkterna i redovisningen.

Materiella och immateriella anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anläggningstillgångar skrivs av systematiskt över den bedömda ekonomiska livslängden. Härvid tillämpas följande avskrivningssatser:

Immateriella tillgångar	10%
Byggnader	2-4%
Ombyggnader i förhyrda lokaler	10%
Inventarier	10-20%
Byggnadsinventarier	6%
Medicinteknisk utrustning	10-33%
Fordon	20-33%
Datorer	10-33%
Skepp	4-10%

Leasing

För att ge en rättvisande bild inkluderas leasade objekt enligt finansiella leasingavtal i balansräkningen för koncernen och landstinget, medan samtliga leasingavtal redovisas som operationella i underliggande enheter. I resultaträkningen för koncernen och landstinget redovisas kostnader avseende finansiella leasingkontrakt som kostnader för avskrivningar och ränta i stället för som leasingavgifter. Periodens resultat påverkas däremot inte av denna redovisning. Eftersom 2003 är första året denna redovisningsprincip tillämpas i landstinget har jämförelsesiffrorna för 2002 omräknats.

Bolagsskatt

Bolagen i Landstingshuskoncernen behöver inte betala inkomstskatt då koncernen, i enlighet med gällande skatteregler, genom koncernbidrag och aktieägartillskott, kan utjämna de skattemässiga resultaten inom koncernen. Koncernen har historiskt inte behövt betala inkomstskatter och bedömer att med oförändrade skatteregler blir det inte heller aktuellt att betala inkomstskatter inom överskådlig framtid. Mot den bakgrunden bedöms Redovisningsrådets rekommendation RR9 inte vara tillämplig för koncernen.

Inom SL-koncernen finns stora utnyttjade underskottsavdrag. Osäkerhet föreligger om dessa kommer att kunna utnyttjas. Vid beräkning av uppskjuten skatteskuld hänförlig till skattepliktiga temporära skillnader uppgår de uppskjutna skatteskulderna till ett belopp väsentligen understigande uppskjuten skattefordran relaterad till utnyttjade underskottsavdrag. Detta innebär att uppskjuten skatteskuld inte kommer att realiseras som aktuell skatt. Samtidigt råder osäkerhet om uppskjutna skattefordringar hänförliga till avdragsgilla temporära skillnader kommer att kunna utnyttjas för att avräknas mot framtida skattemässiga överskott. SL redovisar mot bakgrund av detta inte någon uppskjuten skatt i resultat- och balansräkningen.

Förråd

Förråd värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet på balansdagen. För homogena varugrupper tillämpas kollektiv värdering.

Fordringar

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt.

Koncerninterna transaktioner

Transaktioner mellan landstingskoncernens förvaltningar och bolag har redovisats i enlighet med deras ekonomiska innebörd. Landstingets tillskott till SL redovisas fr.o.m. 2003 bland verksamhetens kostnader. 2002 års siffror har justerats för jämförbarhet.

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas till balansdagens kurs. I de fall valutasäkringsåtgärd genomförs, t ex terminssäkring, används terminskursen.

Åtaganden utanför balansräkningen

SLL hade per 2003-12-31 tecknat ränteswapavtal om totalt 2,8 miljarder i syfte att låsa in en fast ränta och skydda kassaflödet för lån och finansiell leasing med rörlig ränta.

En ränteswap innebär att två aktörer byter räntebetalningsflöden med varandra. Det vill säga en part betalar fast ränta men som önskar rörlig ränta och en annan part betalar rörlig ränta men vill betala fast ränta på sina respektive krediter. Ett av motiven för att träffa avtal om en ränteswap kan exempelvis vara anpassning av räntebindningstid i skuldportföljen för att därigenom ta hänsyn till önskad risk och egna förväntningar på räntemarknaden.

SLL har för avsikt att inneha avtalen löptiden ut. Marknadsvärdet kommer att variera under löptiden dock utan resultatpåverkan. När avtalstiden löper ut är marknadsvärdet noll.

Not 2 Verksamhetens intäkter och kostnader

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Verksamhetens intäkter				
Patientavgifter, sjukvård	479	442	311	283
Patientavgifter, tandvård	535	498	0	0
Trafikantavgifter	3 467	3 537	108	104
Såld hälso- och sjukvård	876	815	508	487
Såld tandvård	115	95	0	0
Försäljning av övriga primärtjänster	98	130	83	100
Hysesintäkter, försäljning övriga tjänster, material och varor	2 824	2 792	1 760	1 769
Bidrag för läkemedelsförmånen	3 728	3 555	3 728	3 555
Övriga statsbidrag och övriga bidrag	2 047	1 958	1 949	1 874
Övriga intäkter 2)	288	396	43	176
Summa verksamhetens intäkter	14 457	14 218	8 490	8 348
Kostnader				
Personalkostnader 1)	18 284	17 437	11 162	10 595
Köpt hälso- och sjukvård	8 022	7 156	15 280	13 885
Köpt tandvård	165	127	600	548
Köpt trafik	7 389	6 983	808	757
Köpta övriga primärtjänster	27	27	41	40
Verksamhetsanknutna tjänster (lab., röntgen m.m.)	1 148	985	1 299	1 114
Läkemedel inom läkemedelsförmånen	3 972	3 778	3 968	3 778
Övriga material och varor	2 427	2 405	1 232	1 404
Lämnade bidrag	849	759	1 371	1 289
Lämnade bidrag till SL	-	-	3 861	3 596
Lokal- och fastighetskostnader, hyra av anläggningstillgångar	2 118	2 114	1 687	1 709
Övriga kostnader 2)	4 263	4 100	2 526	2 374
Summa verksamhetens kostnader	48 664	45 871	43 835	41 089

1) Personalkostnader

Koncernen	Ledning		Övrig				Totalt	
	förtroendevalda		ledning		Övrig personal			
	2003	2002	2003	2002	2003	2002	2003	2002
Löner och arvoden	37	30	36	47	11 743	11 307	11 816	11 384
Sociala, pensions- och övr. personalkostnader	13	10	18	21	6 436	6 022	6 468	6 053
Summa personalkostnader	50	40	54	68	18 179	17 329	18 284	17 437

Med ledning avses ledamöter och suppleanter i nämnder och styrelser samt VD, vice VD, förvaltningschef och bitr. förvaltningschef.

2) Specifikation över realisationsresultat

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Övriga verksamhetsintäkter				
<i>Realisationsvinster</i>				
vid försäljning av dotterföretag och intresseföretag	1	216	0	0
vid Landstingsfastigheter Stockholms försäljning av materiella anläggningstillgångar	5	178	5	178
vid SL-koncernens försäljning av övriga tillgångar	85	0	0	0
Övriga verksamhetskostnader				
<i>Realisationförluster</i>				
vid Landstingsfastigheter Stockholms försäljning av materiella anläggningstillgångar inkl försäljningsomkostnader	5	18	5	18
vid övriga försäljningar av materiella anläggningstillgångar	15	2	0	1
Realisationsresultat netto vid försäljning av dotterföretag och materiella anläggningstillgångar	71	374	0	159

Not 3 Avskrivningar

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>				
Nyttjanderätter	1	2	0	0
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>				
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	907	762	267	304
Maskiner och inventarier	689	559	361	264
Summa avskrivningar	1 597	1 323	628	568

Not 4 Skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift

	Koncerner	
	2003	2002
Preliminära skatteintäkter	38 513	31 551
Prognos för avräkningslikvid 2003 resp. 2002	-274	197
Justeringspost för skatteintäkter 2002 resp. 2001	66	191
Summa skatteintäkter	38 305	31 939
Invånarrelaterat generellt statsbidrag	1 664	3 662
Generellt sysselsättningsstöd	200	171
Nyanställningsstöd	184	143
Summa generellt statsbidrag	2 048	3 976
Kostnadsutjämning	-370	-357
Införandetillägg för kostnadsutjämning	1 229	1 441
Inkomstutjämning	-5 922	-5 175
Nivåjustering	-316	-307
Summa inkomst- och kostnadsutjämning	-5 379	-4 398
Momsavgift	-	-1 931
Summa skatteintäkter, generellt statsbidrag, utjämning och momsavgift	34 974	29 586

Preliminära skatteintäkter för 2003 utgörs av skatteunderlaget i länet för inkomståret 2001 uppräknat till 2003 års nivå med uppräkningsfaktorer för åren 2002 och 2003, multiplicerat med skattesatsen för 2003 (11,62 %). Dessutom ingår för bägge åren den statliga inkomstskatten på förvärvsinkomst, den s.k. 200-kronan, som temporärt har överförts till kommuner och landsting och som uppgick till 90 mkr 2002 och 2003.

Prognos för avräkningslikvid 2003, som utbetalas i januari 2005, utgörs av differensen mellan de preliminära skatteintäkterna 2003 och prognosen för de slutliga skatteintäkterna 2003. Denna prognos baseras på det slutliga taxeringsutfallet för inkomståret 2002 uppräknat med den av Ekonomistyrningsverket i december 2003 beräknade uppräkningsfaktorn för 2003. Det är här fråga om en prognos för den kollektiva avräkningslikviden för samtliga landsting, som fördelas med ett enhetligt krontal/inv.

Justeringspost för skatteintäkter 2002 utgörs av differensen mellan prognosen på avräkningslikviden som beräknades för 2002, och den definitiva slutavräkningen för samma år som utbetalas i januari 2004. Även här handlar det om den kollektivt beräknade avräkningen för hela landstingssektorn, som fördelas med ett enhetligt krontal per invånare.

Invånarrelaterat generellt statsbidrag är dels ett allmänt finansiellt stöd till verksamhet i kommuner och landsting, dels ett instrument för att genomföra ekonomiska regleringar mellan staten och kommuner/landsting. Det invånarrelaterade generella statsbidraget utgår med ett enhetligt krontal/inv. År 2003 övertog staten det finansiella ansvaret för kommunkontosystemet (momsavgiften), vilket reglerades med en motsvarande sänkning av statsbidraget. Detta förklarar den stora minskningen av bidraget mellan 2002 och 2003.

Åren 2002 och 2003 har staten utbetalat ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting. Det består av två delar, dels ett generellt sysselsättningsstöd som år 2003 uppgår till 1,1 % av löneunderlaget, dels ett nyanställningsstöd som uppgår till 32,82 % (motsvarande de sociala avgifterna) av ökningen av löne underlaget utöver 4 % mellan 2002 och 2003.

Kostnadsutjämning utgörs för SLL av den avgift landstinget betalar till utjämningsystemet p.g.a. att den strukturella kostnadsnivån för landstinget understiger genomsnittet för riket. År 2000 förändrades beräkningsmodellen för kostnadsutjämningen, och SLL erhåller under perioden 2000-2004 ett införandetillägg som kompensation för den försämring detta medförde.

Inkomstutjämning utgörs för SLL av den avgift landstinget betalar till utjämningsystemet p.g.a. att skattekraften (inkomstnivån) i länet överstiger genomsnittet för riket.

Nivåjustering är en beräkningsteknisk post vars huvudsakliga syfte är att finansiera de införandetillägg som utgår till landsting som drabbats av sänkta bidrag i utjämningsystemet.

Momsavgift ingick t.o.m. 2002 i ett system för konkurrenskorrigering avseende kostnaderna för ingående mervärdesskatt. Staten övertog det finansiella ansvaret för kommunkontosystemet 2003 och detta reglerades genom en motsvarande sänkning av det generella statsbidraget.

Not 5 Finansiella intäkter

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Ränteintäkter på räntebärande värdepapper	12	6	0	0
Resultat vid försäljning av finansiella anläggningstillgångar	7	0	0	0
Övriga räntor	89	95	11	7
Räntor på intern utlåning	0	0	169	176
Summa finansiella intäkter	108	101	180	183

Not 6 Finansiella kostnader

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Räntor	548	373	501	356
Räntedel pensionskostnader	205	188	179	169
Nedskrivning av finansiella anläggningstillgångar	2	0	199	376
Räntekostnader, leasingkulld	238	226	1	1
Räntor på intern inlåning	0	-	88	122
Summa finansiella kostnader	993	787	968	1 024

Not 7 Nyttjanderätter

	Koncernen	
	2003	2002
Ingående anskaffningsvärde	144	144
Omklassificeringar	28	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	172	144
Ingående avskrivningar	-142	-140
Årets avskrivningar	-1	-2
Omklassificeringar	-15	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-158	-142
Nedskrivning	-7	0
Summa utgående värde	7	2

Not 8 Mark, byggnader och tekniska anläggningar

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Ingående anskaffningsvärde	28 843	25 996	10 996	10 746
Inköp	3 584	4 425	650	707
Försäljningar och utrangeringar	-776	-1 044	-25	-443
Anläggningar i såld verksamhet	-16	-511	0	-14
Omklassificeringar	-687	-23	-2022	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	30 948	28 843	9 599	10 996
Ingående avskrivningar	-6 217	-6 383	-2 091	-1 878
Försäljningar och utrangeringar	592	657	4	88
Anläggningar i såld verksamhet	6	271	0	3
Årets avskrivningar	-907	-762	-267	-304
Omklassificeringar	-573	0	825	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-7 099	-6 217	-1 529	-2 091
Summa utgående värde	23 849	22 626	8 070	8 905
Utgående planenligt restvärde uppdelat på anläggningstyp:				
Byggnader	8 825	9 079	6 420	7 247
Mark	1 629	1 638	1 581	1 590
Markanläggning	149	141	21	20
Ombyggnad i förhyrda lokaler	141	151	48	48
Fartyg	184	153	0	0
Rullande materiel	291	449	0	0
Leasat rullande materiel	8 678	7 580	0	0
Spåranläggningar	3 952	3 435	0	0
Summa utgående värde	23 849	22 626	8 070	8 905

Omklassificeringarna avser en uppdelning av byggnadsvärden mellan byggnader och byggnadsinventarier och en justering av anskaffningsvärden och ackumulerade avskrivningar avseende rullande materiel.

Not 9 Maskiner och inventarier

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Ingående anskaffningsvärde	4 479	3 777	2 262	2 235
Inköp	1 168	941	700	409
Försäljningar och utrangeringar	-259	-246	-153	-176
Inventarier i sålda verksamheter	-9	-13	0	-206
Omklassificeringar	1 975	20	1 978	0
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	7 354	4 479	4 787	2 262
Ingående avskrivningar	-2 238	-1 887	-1 053	-1028
Försäljningar och utrangeringar	221	217	121	153
Inventarier i sålda verksamheter	1	0	0	86
Årets avskrivningar	-689	-559	-361	-264
Omklassificeringar	-779	-9	-782	0
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 484	-2 238	-2 075	-1 053
Summa utgående värde	3 870	2 241	2 712	1 209

Jämförelsetalen för landstinget 2002 har justerats eftersom leasade tillgångar inkluderats i noten. Omklassificeringarna avser en uppdelning av byggnadsvärden mellan byggnader och byggnadsinventarier.

Not 10 Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella anläggningstillgångar

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2 003	2002
Ingående balans	5 334	4 282	815	796
Under året nedlagda kostnader	725	1 913	705	880
Under året genomförda omfördelningar	-1 495	-861	-977	-861
Summa pågående nyanläggningar och förskott	4 564	5 334	543	815

Not 11 Leasingavgifter*Leasingkostnader, koncernen*

Leasingavgifter per förfalloår (kontrakt tecknade t o m 2003)							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009-
Finansiell leasing	539	748	752	733	698	706	5 069
Operationell leasing	110	110	105	100	96	93	175
Summa leasing	649	858	857	833	794	799	5244

Leasingkostnader, landstinget

Leasingavgifter per förfalloår (kontrakt tecknade t o m 2003)							
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009-
Finansiell leasing	12	11	8	5	4	4	4
Operationell leasing	8	6	5	3	2	2	2
Summa leasing	20	17	13	8	6	6	6

Not 12 Investeringar, koncernen
Fastighetsinvesteringar

	Total kostnad		Innevarande år 2003	
	Fastställd total kostnad	Ackumulerad förbrukning	Utfall 2003	Budget 2003
Karolinska sjukhuset				
Interimsbyggnad F4	122	77	70	35
Ombyggnad av akuten	47	5	5	6
Ombyggnad centraloperation	37	19	4	8
P8 Kunskapscentrum	57	9	7	15
Donation Kunskapscentrum	-18	-3	-3	
Ombyggnad laboratorium L1	73	7	3	35
Temporär reservkraft K8	25	9	2	1
Ombyggnad av köket K1	22	13	11	17
Reservkraftsförsörjning	295	30	30	50
Nätstation A4	22	22	5	2
Huddinge sjukhus				
Ombyggnad A-IVA	28	25	21	20
Påbyggnad hus C2	153	141	49	57
Södersjukhuset				
Barn- o ungdomspsykiatri	139	17	14	30
Ombyggnad för Södra BB	32	15	14	19
Ombyggnad IVA/UVA	40	33	26	20
Ombyggnad för onkologi	94	120	29	34
Ombyggnad för apoteket	21	1	0	15
Nacka sjukhus				
Ventilationsanläggning	30	29	4	8
Lindgården ny- och ombyggnad	23	21	6	15
Bromma sjukhus				
Ombyggn by 47	325	252	98	182
Ombyggn by 20	88	81	8	6
Övriga objekt			299	351

Summa Fastighetsinvesteringar	705	926
--------------------------------------	------------	------------

Trafikinvesteringar

Brutto	Total kostnad		Innevarande år 2003	
	Fastställd produktions kostnad	Ackumulerad förbrukning	Utfall 2003	LF Budget 2003
AB Storstockholms Lokaltrafik				
Specificerade objekt				
<i>Tunnelbana</i>				
Liljeholmens bytespunkt	192	214	110	60
Modernisering och upprustning		661	132	104
Upprustning kanalisation tb 1-3	184	6	5	12
Utbyte likriktarstationer	449	62	14	21
Nya vagnar, Vagn 2000 tb 2	3 111	3 044	1 258	882
Nytt signalsystem tb 2	750	1	1	1
Modernisering av stationer		176	87	116
Ombyggnad elmatning depåer	147	38	33	45
Utbyte rulltrappor o hissar		209	39	44
<i>Pendeltåg</i>				
Nya pendeltågsvagnar	4 114	1 427	68	69
Modernisering pendeltågstationer		36	5	17
Förvärv pendeltågstationer	201	-	-	200
Ny pendeltågstation Upplands-Bro	791	177	149	200
<i>Lokalbanor</i>				
Upprustning Roslagsbanan		80	13	4
Mindre ombyggnad bana och stationer Roslagsbanan	189	161	40	19
<i>Övriga</i>				
Lösen spårdepåer, tomträtter	150	-	-	50
Omstrukturering bussdepåer	810	4	2	3
Modernisering bytespunkter/bussterminaler		-	-	16
REKO nytt biljettsystem	264	36	16	71

Realtid IT-stöd för kundkommunikation	146	31	23	67
Summa specificerade objekt			1 995	2 001
Ospecificerade objekt				
Banor			177	305
Fordon			-192	265
Trafikantläggningar			160	271
Fastigheter inklusive depåer			254	309
Övrigt			19	20
Summa ospecificerade objekt			418	1 170
Summa Trafikinvesteringar SL			2 413	3 171
Waxholms Ångfartygs AB				
Specificerade objekt				
Nytt fartyg I			17	30
Nytt fartyg II			8	18
Nytt fartyg III			8	-
Isgående färja			-	15
Summa specificerade objekt			33	63
Ospecificerade objekt				
Summa fartyg			15	15
Summa utrustning övrigt			1	4
Summa ospecificerade objekt			16	19
Summa Trafikinvesteringar WÅAB			49	82
Summa Trafikinvesteringar (brutto)			2 462	3 253
Statsbidrag avgår			-291	-392
Summa Trafikinvesteringar (netto)			2 171	2 861

Inventarier och övriga investeringar

	Innevarande år 2003	
	Utfall 2003	Budget 2003
Inventarier och övriga investeringar	825	652
Totala investeringar	3 701	4 439

Not 13 Finansiella anläggningstillgångar

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Utlämnade lån till koncernföretag	-	-	2 698	2 695
Övriga utlämnade lån	54	55	54	55
Aktier i dotterbolag 1)	-	-	4 287	4 060
Andelar i intressebolag 2)	33	36	0	0
Andra aktier och förlagsbevis	5	7	4	4
Bostadsrätter	16	16	16	16
Långfristig fordran, Transitio	957	1 005	0	0
Övriga finansiella anläggningstillgångar	60	65	10	15
Summa finansiella anläggningstillgångar	1 125	1 184	7 069	6 845

1) Aktier i dotterbolag, Landstinget 2003

2) Andelar i intressebolag

	Ägd andel %	Antal	Bokfört värde
Aktier i dotterbolag:			
AB Storstockholms Lokaltrafik	100	80 000 000	4 000
Landstingshuset i Stockholm AB	100	1 000	287
Summa			4 287

Uppgift om organisationsnummer och säte, dotterbolag

	Organisationsnummer	Säte
AB Storstockholms Lokaltrafik	556013-0683	Stockholm
Landstingshuset i Stockholm AB	556477-9378	Stockholm

	Org. nr	Ägd andel %	Kapitalandel
Transitio AB	556033-1984	54,0	15
Tågia AB	556591-7233	33,3	0
FAC Flygbussar Airport Coaches Nya Holding AB	556632-7788	30,0	5
Stockholm Terminal AB	556255-1928	40,0	1
Barnbördshuset Stockholm AB	556612-1290	49,0	5
Busslink i Sverige AB	556473-5057	30,0	-7
Samtrafiken i Sverige AB	556467-7598	2,1	0
Svensk Banproduktion AB	556571-9449	40,0	14
Summa			33

Not 14 Kortfristiga fordringar

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Kundfordringar	1 280	1 263	313	312
Fordringar hos bolagen	-	-	1 005	1 222
Periodisering av skatteintäkter	132	948	132	948
Övriga fordringar på staten	846	842	846	842
Övriga fordringar	2615	2 124	1 367	1494
Förutbetalda kostnader	842	976	709	833
Upplupna intäkter	186	222	52	67
Summa kortfristiga fordringar	5 901	6 375	4 424	5 718

Not 15 Eget kapital

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Ingående eget kapital	1 520	5 670	-144	4 475
Förändring av ingående eget kapital	4	-74	0	-55
Årets resultat	-1 715	-4 076	-1 787	-4 564
Utgående eget kapital	-191	1 520	-1 931	-144

Not 16 Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser ¹⁾
Pensionsskuld – Landstingskoncernen (inkl. löneskatt)

	Ålderspensioner exkl. garanti- och visstidspensioner	Särskilda ålders-/garanti- samt visstidspensioner ²⁾	Pensioner totalt
Pensionsskuld enligt balansräkning per 02-12-31	4 029	164	4 193
Omklassificering ³⁾	0	122	122
Förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt och räntedel	510	-112	398
Pensionsskuld enligt balansräkning per 03-12-31 (därav löneskatt 797 mkr ⁴⁾)	4 539	174	4 713

Pensionsskuld - Landstinget ⁵⁾

	Ålderspensioner exkl. garanti- och visstidspensioner	Särskilda ålders-/garanti- samt visstidspensioner ²⁾	Pensioner totalt
Pensionsskuld enligt balansräkning per 02-12-31	3 585	145	3 730
Omklassificering ³⁾	0	122	122
Förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt och Räntedel	333	-104	229
Pensionsskuld enligt balansräkning per 03-12-31 (därav löneskatt 797 mkr ⁴⁾)	3 918	163	4 081

Årets pensionskostnad

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Förändring av pensionsskulden under året	148	26	5	-4
Kostnad individuell del	377	406	218	247
Utbetalning av pensioner	612	616	597	600
Övriga pensionskostnader	23	34	9	5
Löneskatt på pensioner	360	348	268	272
Summa pensionskostnad exkl. finansiell kostnad	1 520	1 430	1 097	1 120
Tillkommer räntedel på pensionskostnad	205	188	179	169
Summa pensionskostnad inkl. finansiell kostnad	1 725	1 618	1 276	1 289

Ansvarsförbindelse Koncernen ⁶⁾

	2003-12-31	2002-12-31
Pensioner	14 018	13 546
Löneskatt	3 400	3 286
Summa ansvarsförbindelse inkl.löneskatt	17 418	16 832

- 1) De anställda inom landstinget samt merparten av de anställda inom bolagen omfattas av det kommunala pensionsavtalet PFA 98. Med ett fåtal anställda har andra pensionsuppgörelser överenskommit.
- 2) Av de totala beloppen under rubriken "Särskild ålders-/garantipension samt visstidspension" utgör visstidspensionerna 34 mkr per 2003-12-31 samt 26 mkr per 2002-12-31. Resterande belopp utgörs av särskilda pensioner enligt beslut (PFA 98) dvs. det som före 1998 rubricerades som garantipensioner (PA KL).
- 3) I bokslut 2003 har en upplösning på 122 mkr som avser särskilda ålderspensioner med anledning av omorganisation (LS0212-0557) gjorts mot den avsättning på 182 mkr som gjordes i 2002 års bokslut. Avsättningen i 2002 års bokslut gjordes som en övrig avsättning.
- 4) Fr.o.m. 1998 uppräknas landstingets pensionsavsättning med den särskilda löneskatt som belastar tjänstepensionsutbetalningar i enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 5/1999.

5) Landstinget svarar för AB Storstockholms lokaltrafiks pensionsförpliktelser som har intjänats före 1992. Dessutom har landstinget åtagit sig att svara för ett antal bolags pensionsförpliktelser intjänade mellan åren 1992 och 2001. Fr.o.m. 2002 svarar samtliga bolag för sina pensionsåtaganden till de anställda.

6) Enligt den kommunala redovisningslagen som trädde i kraft fr.o.m. 1998-01-01 redovisas pensionsförpliktelser intjänade före 1998 avseende anställda i landstingets förvaltningsorganisation som ansvarsförbindelse.

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Not 17 Andra avsättningar				
Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolag	737	653	737	653
Omstruktureringsreserver	397	302	311	182
Transitio, kontrakterade modifieringar	123	135	-	-
SJ	0	562	-	-
Försäljningsomkostnader fastigheter ¹⁾	354	0	354	-
Reservering eftersatt underhåll	118	0	-	-
Internvinstreserv	258	258	-	-
Övriga poster	361	549	59	12
Summa andra avsättningar	2 348	2 459	1 461	847

1) Motsvarande reserv redovisades 2002 som kortfristig skuld.

Not 18 Långfristiga skulder

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Extern låneskuld med förfalldag 1-5 år	5 350	4 243	5 350	4 240
Extern låneskuld med förfalldag > 5 år	5 381	5 381	4 050	4 050
Summa extern låneskuld	10 731	9 624	9 400	8 290
Skulder till koncernföretag	-	-	389	406
Statsbidrag för ej aktiverade investeringar	2 808	2 597	0	0
Leasingförpliktelser	8 625	7 458	1	21
Övriga skulder	0	0	0	0
Summa långfristiga skulder	22 164	19 679	9 790	8 717

Not 19 Kortfristiga skulder

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Kortfristig låneskuld	1 000	934	1 000	1 019
Förskott från kunder	492	582	400	469
Leverantörsskulder	4 014	3 381	2 459	2 382
Skulder till bolagen	-	-	1 806	1 785
Leasingförpliktelser, kort del	350	298	13	14
Övriga skulder	1 272	1 063	609	549
Checkräkningskredit	-	0	870	1 663
Semester- och löneskuld	1 436	1 346	898	831
Upplupna kostnader	1 940	2 230	1 333	1 590
Förutbetalda intäkter	777	533	99	121
Summa kortfristiga skulder	11 282	10 367	9 487	10 423

Not 20 Räntebärande skulder och avsättningar

	Koncernen	
	2003	2002
Långfristig låneskuld	10 731	9 624
Kortfristig låneskuld	1 000	933
Summa räntebärande låneskulder	11 731	10 557
Leasingförpliktelser	8 975	7 756
Räntebärande avsättning till pensioner	3 916	3 465
Summa räntebärande skulder och avsättningar	24 622	21 778
Icke räntebärande skulder och avsättningar	15 885	14 919
Summa skulder och avsättningar	40 507	36 698
Varav avsättningar	7 061	6 652
Varav skulder	33 446	30 046

Not 21 Ansvarsförbindelser

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Pensionsförpliktelser som inte upptagits bland skulder eller avsättningar				
Pensioner	14 017	13 546	14 017	13 546
Löneskatt	3 401	3 286	3 401	3 286
Summa	17 418	16 832	17 418	16 832
Ansvarsförbindelser till förmån för koncernföretag och intresseföretag 1)				
AB SL, finansiell leasing	-	-	11 288	8 685
Landstingets helägda bolag, finansiell leasing	-	-	132	103
AB Transitio	1 265	890	1 265	890
SL-koncernen, pensionsskuld	-	-	177	182
Waxholms Ångfartygs AB, pensionsskuld	-	-	3	3
Locum, pensionsskuld	-	-	84	82
Danderyds Sjukhus AB, pensionsskuld	-	-	61	34
Huddinge Universitetssjukhus AB, pensionsskuld	-	-	183	107
S:t Eriks Ögonsjukhus AB, pensionsskuld	-	-	12	7
Södersjukhuset AB, pensionsskuld	-	-	65	28
Norrtälje Sjukhus AB, pensionsskuld	-	-	11	4
Folktandvården Stockholms län AB, pensionsskuld	-	-	30	17
Övriga bolag, pensionsskuld	-	-	2	1
Summa	1 265	890	13 313	10 143
Ansvarsförbindelser till förmån för koncernexterna parter				
Stiftelsen Stockholms Skärgård	22	21	22	21
Stiftelsen Clara	375	375	375	375
Övriga borgensåtaganden	34	34	11	11
Summa	431	430	408	407
Summa övriga ansvarsförbindelser	1 696	1 320	13 721	10 550
Summa ansvarsförbindelser	19 114	18 152	31 139	27 382

1) Landstinget har borgensåtaganden avseende finansiella leasingkontrakt, främst avseende SL. Dessa borgensåtaganden redovisas inte som ansvarsförbindelser i koncernen eftersom finansiella leasingåtaganden redovisas i koncernens balansräkning.

Not 22 Inköp och försäljning mellan koncernenheter

Nedan anges årets inköp och försäljning mellan koncernenheter inom SLL- koncernen.

	Koncernen		Landstinget	
	2003	2002	2003	2002
Intern försäljning	69 120	59 966	54 803	50 139

Vid inköp och försäljning mellan koncernföretag tillämpas samma principer för prissättning som vid transaktioner med externa parter.

Not 23 Antal årsarbetare per verksamhetsområde

	2003	2002
Hälso- och sjukvård inkl.tandvård	38 790	38 522
Trafik	700	971
Fastighetsverksamhet	185	181
Övrig verksamhet	679	755
Totalt	40 354	40 429

Not 24 Driftsredovisning

	Utfall			LF-	Godkänd Budget ⁶⁾
	Intäkt ⁸⁾	Kostnad ⁹⁾	Resultat ¹⁾	Resultat ⁴⁾	
Vård					
Beställare sjukvård	35 155	-34 528	627	0	0
Beställare tandvård	675	-671	4	0	0
Norra länets produktionsområde	2 558	-2 553	5	0	0
Stockholms produktionsområde	3 742	-3 715	27	0	0
Södra länets produktionsområde	2 286	-2 217	69	0	0
Karolinska sjukhuset	5 630	-5 679	-49	0	0
Södertälje sjukhus	787	-771	16	0	0
Norrtälje sjukhus AB	424	-414	10	0	0
Södersjukhuset AB	2 350	-2 372	-22	0	0
Danderyds Sjukhus AB	1 683	-1 670	14	0	0
Huddinge Universitetssjukhus AB	4 563	-4 622	-59	0	-105
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	299	-299	0	4	2
Folk tandvården Stockholms län AB	1 161	-1 138	24	0	0
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	108	-116	-8	0	-8
Stockholm Care AB	75	-71	4	3	3
Koncernjusteringar ²⁾			-2	0	0
Summa vård			659	7	-108
Trafik					
AB Storstockholms Lokaltrafik ⁷⁾	9 191	-9 121	70	0	0
Waxholms Ångfartygs AB ⁵⁾	98	-226	-128	-132	-132
Färdtjänstnämnden	1 029	-1 038	-9	0	0
Regionplane- och trafiknämnden	78	-77	1	0	0
Summa trafik			-66	-132	-132
Fastigheter					
Locum	181	-173	8	2	1
Landstingsfastigheter Stockholm	2 119	-1 699	420	298	298
Summa fastigheter			428	300	299
Övriga					
Kulturnämnden	281	-280	1	0	0

	Utfall			LF-	Godkänd
	Intäkt ⁸⁾	Kostnad ⁹⁾	Resultat ¹⁾	Budget Resultat ⁴⁾	
Landstingsrevisorerna	28	-27	1	0	0
Patientnämnden	12	-12	0	0	0
MediCarrier AB	290	-287	3	0	0
Landstingshuset i Stockholm AB	37	-68	-31	-51	-51
Summa övriga			-26	-51	-51
Finansiering					
Skadekontot	8	-13	-5	0	0
AB SLL Internfinans	44	-40	4	2	2
Summa finansiering			-1	2	2
Koncernfunktioner					
Koncernfinansiering ⁷⁾	42 985	-45 784	-2 799	-1 723	-1 723
Landstingskontoret	1 165	-1 264	-99	0	0
Summa koncernfunktioner			-2 898	-1 723	-1 723
Koncernjusteringar ³⁾			189		0
Summa resultat SLL-koncernen			-1 715	-1 598	-1 713

1) Före bokslutsdispositioner och skatt.

2) Koncernjusteringarna består av kostnadsföringar av nettodifferenser i koncerninterna mellanhavanden.

3) Koncernjusteringarna består av återläggning av nedskrivning av aktier i dotterbolag med 181 mkr samt övriga justeringar 7 mkr.

4) Av LF i december 2002 beslutad budget 2003.

5) Resultatet efter beslutat koncernbidrag är noll.

6) LF godkände i november 2003 följande enheters rapporterade budget 2003: HS -105 mkr, AISAB -8,3 mkr, Locum AB 1,4 mkr och S:t Eriks Ögonsjukhus med 2,1 mkr.

7) Fr.o.m. 2003 redovisas tillskottet bland verksamhetens intäkter resp kostnader.

8) Intäkterna inkluderar verksamhetens intäkter, skatteintäkter och finansiella intäkter.

9) Kostnaderna inkluderar verksamhetens kostnader, avskrivningar och finansiella kostnader.

Definitioner

Anläggningstillgångar

är immateriella, materiella och finansiella tillgångar som är avsedda för stadigvarande innehav.

Anställd

är en person som har en eller flera anställningar (ej timanställning) inom Stockholms läns landsting.

Antal årsarbetare

är summan av de anställdas sysselsättningsgrad.

Avskrivning enligt plan

är den successivt fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över det antal år som tillgången används i verksamheten.

Avsättningar

är förpliktelser som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias.

Balansräkning (BR)

är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen (= redovisningsperiodens sista dag).

Betalningsberedskap, antal dagar

beräknas som posten Likvida medel inkl. utnyttjade krediter i förhållande till landstingskoncernens genomsnittliga driftskostnad/dag.

Bruttoregionprodukt

Värdet av de varor och tjänster som produceras i regionen.

Eget kapital

är skillnaden mellan totala tillgångar och totala avsättningar och skulder enligt balansräkningen.

Eliminering

av interna mellanhavanden görs vid summering av ekonomiska data för flera enheter. Det betyder att de interna posterna tas bort, så att uppgifterna om intäkter, kostnader, fordringar och skulder inte anger ”upplåsta” värden.

Euro Medium Term Note-program, EMTN-program ger landstinget möjlighet att emittera obligationer med en löptid på mellan ett till femton år.

Finansieringsanalys visar kassaflöde från verksamheten inkl. förändring av rörelsekapitalet, kassaflöde från investeringsverksamheten samt finansiering. Summan av dessa komponenter utgör förändringen av landstingets likvida medel.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna Finansiella intäkter och Finansiella kostnader i resultaträkningen.

Konsolidering är åtgärden att dra samman flera enheters räkenskapsposter för presentation i en koncernredovisning. Konsolidering görs efter det att alla interna mellanhavanden tagits bort.

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom ett år från balansdagen.

Kreditfacilitet avser de avtalade lånemöjligheter landstinget tecknat, med ett kreditinstitut eller liknande, som vid behov kan utnyttjas för att låna upp pengar.

Landstingsbidrag beslutas av landstingsfullmäktige och är i budgeten detsamma som verksamhetens nettokostnad, dvs. den kostnad som behöver finansieras av landstinget för att resultatet ska bli noll. Landstingsbidraget ska täcka verksamhetens samtliga kostnader sedan verksamhetsanknutna intäkter, inkl. finansiella intäkter, främräknats.

Långfristiga fordringar och skulder är fordringar och skulder som förfaller till betalning mer än ett år efter räkenskapsårets utgång.

Medellöneutveckling är förändring av den genomsnittliga månadslönen mellan t.ex. december 2002 och december 2003.

Nettoinvesteringar är investeringsutgifter minskade med statsbidrag och sådana försäljningsinkomster som har direkt samband med investeringen.

Omsättningstillgångar

är sådana tillgångar som förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen, t.ex. förråd, lager och fordringar hos kunder. På detta sätt skiljer sig omsättningstillgångarna från anläggningstillgångarna, som är avsedda för stadigvarande bruk.

Primärtjänster

utgörs av intäkter för sjuk- och tandvård samt kultur.

Resultatenhet

är en av landstingsfullmäktige fastställd enhet med ansvar inför nämnd, styrelse eller bolagsstyrelse för resultaträkning och balansräkning.

Resultaträkning (RR)

är en sammanställning av intäkter, kostnader och resultat för en viss period.

Ränteswap

är ett finansiellt instrument där man byter ränteströmmar från t.ex. rörlig ränta till fast ränta.

Skattekraft

Genomsnittlig beskattningsbar inkomst per invånare.

Slutenvård

avser hälso- och sjukvård som ges till patient inskriven vid vårdenhet.

Soliditet

är ett mått på den långsiktiga betalningsförmågan och beräknas som andelen Eget kapital av hela balansräkningens omslutning, uttryckt i %.

Sysselsättningsgrad

Faktiskt veckoarbetstid i förhållande till heltidsarbetsmättet per vecka.

Volymutveckling

är den procentuella förändringen av kostnader rensat från pris- och löneökningar.

Vårdtillfälle

sammanhängande tid för slutenvård på samma klinik från och med det att patienten skrivs in till och med att patienten skrivs ut.

Öppenvård

annan hälso- och sjukvård än slutenvård.

Fakta om Stockholms läns landsting 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Sveriges folkmängd vid årets slut	8 861 426	8 872 792	8 909 128	8 940 788	8 975 670
Folkmängd i Stockholms län vid årets slut	1 803 377	1 823 210	1 838 882	1 850 467	1 860 872
Andel i Stockholms län i %	20,4	20,5	20,6	20,7	20,7
Antal anställda i Stockholms läns landsting	44 072	43 232	42 766 ¹⁾	42 719	42 406
- varav inom förvaltningarna	41 657	30 173	29 719	25 265	24 978
Skatteintäkter, generellt statsbidrag och utjämning mkr	24 942	26 854	28 549	29 586	34 974
- kr/inv.	13 831	14 729	15 526	15 989	18 794
Skattesats, % i Stockholms läns landsting	10,32	10,32	10,32	10,32	11,62
Genomsnittlig landstingsskattesats för Sverige	9,79	9,87	10,02	10,05	10,53
Tillgångar, mkr	26 953	28 773	33 260	38 218	40 316
- kr/inv.	14 946	15 782	18 087	20 653	21 675
Skulder, mkr	18 357	21 877	27 590	36 698	40 507
- kr/inv.	10 179	11 999	15 004	19 832	21 778
Eget kapital, mkr	8 596	6 896	5 670	1 520	-191
- kr/inv.	4 767	3 782	3 083	821	-103
Energianvändningen kWh/kvm	-	251	249	248	248

1) Exkl. Busslink

FÖRSLAG TILL RESULTATDISPOSITIONER ÅR 2003 FÖR I LANDSTINGSKONCERNEN INGÅENDE RESULTATENHETER

Tkr	Lokalt kapital	Årets resultat	Förändring av centralt kapital ¹⁾	Lokalt kapital
Förtroendemannaorganisation				
Koncernledningsfunktioner				
Landstingsstyrelsen	118 489	-98 725	0	19 764
Beställarkonto vård BKV	13 404	630 982	630 982	13 404
Trafik				
Färdtjänstnämnden	57 285	-8 664	0	48 621
Övrig verksamhet				
Kulturnämnden	400	1 379	1 379	400
Regionplane- och trafiknämnden	2 732	1 354	1 354	2 732
Landstingsrevisorerna	1 574	557	557	1 574
Patientnämnden	458	301	301	458
Summa				
Förtroendemannaorganisation	194 342	527 184	634 573	86 953
Producentorganisation				
Hälso- och sjukvård				
Norra länets produktionsområde	0	5 082	-5 714	10 796
Stockholms produktionsområde	0	27 392	12 533	14 859
Södra länets produktionsområde	0	68 496	21 487	47 009
Södertälje sjukhus	80 000	16 217	0	96 217
Karolinska sjukhuset	110 000	-49 555	0	60 445
Fastighetsverksamhet				
Landstingsfastigheter i Stockholm	2 909 452	420 428	373 000	2 956 880
Övrig verksamhet				
Skadekontot	55 000	-4 812	0	50 188
Summa Producentorganisation	3 154 452	483 248	401 306	3 236 394
Summa Totalt	3 348 794	1 010 432	1 035 879	3 323 347

1) + = avsättning till centralt landstingskapital
- = täckning ur centralt landstingskapital

Förändring av eget kapital för bolag ingående i koncernen Landstingshuset i Stockholm (tkr)

	Eget kapital 2003-01-01	Årets resultat	Koncern- bidrag erhållna (+) lämnade (-)	Aktieägar- tillskott erhållna (+) lämnade (-)	Eget kapital 2003-12-31	Återbetalning aktieägartillskott enligt stämmobeslut 2004
Leasingaktiebolaget Garnis	609	0	0	0	609	
AB Stockholms Läns Landstings Internfinans	44 902	3 859	-3 870	0	44 891	
Waxholms Ångfartygs AB	10 060	-128 734	128 734	0	10 060	
StockholmCare AB	10 424	4 031	-4 000	0	10 455	
Västra Service Gruppen AB	6 004	0	0	0	6 004	
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	6 390	-8 240	0	8 443	6 593	
MediCarrier AB	8 646	2 951	-1 200	0	10 397	
Danderyds Sjukhus AB	149 703	13 791	2 800	0	166 294	-15 000
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	33 788	13	-1 900	1 900	33 801	
Huddinge Universitetssjukhus AB	321 457	-58 726	138 000	0	400 731	-49 000
Södersjukhuset AB	205 508	-22 161	51 700	0	235 047	-13 000
Norrtälje Sjukhus AB	37 335	10 233	-10 000	3 000	40 568	
Folktandvården Stockholms län AB	83 643	23 488	96 500	0	203 631	-108 000
Landstingshuset i Stockholm AB	12 162	-30 696	-395 764	426 472	12 174	
Locum AB	54 629	7 957	-1 000		61 586	-5 000